

Jonas Lie

Den Fremsynte

eller

Billeder fra Nordland

bokselskap.no
Oslo 2021

bokselskap.no, Oslo 2021

Jonas Lie: *Den Fremsynte*

Teksten er hentet fra Universitetet i Oslo/dokpro.uio.no. Dokpros tekst er basert på Samlede Digterverker, standardutg. i 10 bind, Kristiania, Gyldendal, 1920–21).

ISBN: 978-82-8319-603-0 (digital, bokselskap.no), 978-82-8319-604-7 (epub), 978-82-8319-605-4 (mobi)

Teksten er lastet ned fra bokselskap.no

FØRSTE AFSNIT. INDLEDNING

Jeg kjender flere, der har havt den samme Lyst, som undertiden paakommer mig, til netop at vælge Uveir at spadsere i. Det er mest Mennesker, som fra et Barndomsliv i Friluft paa Landet er overgaaede til Livsvirksomheder, der medfører Stillesidde, og hvem Stuen undertiden blir for trang og beklemmt – eller ogsaa Poeter. Deres Erindring og Fantasi lever, mere eller mindre hemmeligt for dem selv, i stadig Længsel ud fra Stueluften og Bykasernelivet.

Naar saa Landet en Dag kommer ind til Staden i Skikkelse af en rigtig Regnveirsstorm, der rusker i Tagstenene og af og til kaster en efter Dig, medens Gaderne blir til Kanaler, Hjørnerne til Baghold, hvor Hvirvelvinden overfalder Ens Paraply og, efter en mere eller mindre langvarig og behændig Kamp, krænger og flænger den, indtil man tilsidst staar med kun Stokken og Skelettet igjen – saa hænder det af og til, at en stille, værdig Embeds- eller Forretningsmand, istedetfor efter Dagens Slid paa Kontoret om Eftermiddagen som vanligt at sidde hjemme i sin koselige Stue, siger til sin Hustru, at han «desværre maa ud i Byen en Stund». Og det, han desværre maa ud for, er naturligvis «Forretninger». Thi lidet vilde det somme sig for en adstadig, gravitetisk Mand, som kanske er Borgermester og en af Byens Fædre, at vedgaa endog kun for sig selv, at han er barnagtig nok til at gaa om og fantasere i Uveir, og at han kun vil ned paa Bryggen for at se Skummet sprøite over Beddingen og Skibene i Havnen lege Havari. Han maa naturligvis have noget at bestille derude, om ikke andet, saa saaden i Almindelighed at se til, at ikke «*quid detrimenti capiat respublica*»; det vil sige, at Byen, hvis Velfærd han i en eller anden Retning har at passe, ikke blæser ned.

Sagen er, at der er Revolution i Gaderne – ikke en politisk, Gud bevare ham fra at være med paa saadant – men en af den Sort, som nu engang er dragende for ham, fordi den revolterer alle hans gamle Erindringer, og som han, skammeligt nok, lister sig til at være med i, skjønt den ogsaa paa sin Manér stormer alle Politiindretninger, knuser Vinduer, slukker Lygter, river Tagsten af Husene, bryder Brygger og Fortøiningsindretninger og jager Politi og Vægtene ind i deres Huler.

Det er Naturens stærke Hærraab midt inde i den civiliserede Stad til alle hans Barndomserindringer, til hans Fantasi og Natursans, som han lystreder ligesom en gammel Trompeterhest, der hører sin Ungdoms Signal og pludselig sætter over Gjerdet.

Et Par Timers Gang ude i Veiret, saa er den Brand i Blodet stillet, og hjem kommer den samme stille, gravitetiske Mand, der *betænksomt* sætter Stok og Galoscher fra sig paa den vante Plads i Gangen og beklages af sin Hustru, som har været bekymret for ham og nu skiller ham af med hans vaade Klæder. Han selv er underligt nok, uagtet Gjenvordighederne, samme Aften i et ypperligt Humør og har saa overmaade mange Ting at fortælle om denne Storm – alt naturligvis, som det sig sømmer, i Skikkelse af Bekymring for, at Skade skal anrettes eller Ildebrand udbryde over Byen netop den Aften.

Det var i et saadant Uveir, at jeg – der er praktiserende Læge og som saadan baade for mig selv og andre har forsvarlig Grund til at være ude i Byen til alle Tider af Døgnet – en regn-, taage- og stormfuld

Oktoberaftermiddag var ude og vankede i Kristianias Gader og fandt mit Behag i at lade Veiret pidske mig i Ansigtet, medens min gode Regnkappe forøvrigt beskyttede min Person.

Mørket var efterhaanden faldt paa, og de tændte Gaslygter blussede i Trækvinden, saa jeg kom til at tænke paa Blinkfyrene i en Taagekvæld ude ved Kysten. Af og til slængtes en ulukket Port op og igjen med Skrald som et Nødskud. Min stille Bemærkning i den Anledning var, at der dog endnu i vor nervøse Tid maa findes et forbausende Antal Mennesker uden Nerver; thi slige Skrald dunderer gjennem hele Huset lige op til Kvisten, op og igjen, igjen og op, Blæsten fylder Gangene, og Dører springer op; alle har det uhyggeligt, men ingen gider gaa ned og stænge Ondets Ophav; Portneren er ude i Byen, og saa længe faar da og Hushyggjen være borte.

Det var netop en saadan ulukket, utrættelig skraldende Port, som blev Indgangen til, hvad jeg her har at fortælle.

Som jeg gik forbi den, hørte jeg nemlig en Stemme, som syntes mig saa vel bekjendt, en gammel kjær Røst – skjönt jeg i Førstningen ikke vidste, hvor jeg skulde tage den fra – raabe utaalmodigt paa Portneren.

Det var den slængende Port, det gjaldt. Manden var klarlig det eneste nervøse Individ i det Hus; ialfald var Portneren det ikke; thi han lod til at være lige ufølsom, baade for sin Port og for ham, som tog sig af dens Sag, og som forgjæves holdt paa med en Portnøgel, der ikke lod til at passe.

Endelig kom Portneren ud af sin underjordiske Hule, og under en liden Ordstrid, som udspandt sig mellem den nu forsonlige og blide, sin egen Irritabilitet frygtende Stemme og den brummende Portner, var det, at jeg med al en vaagnende Erindrings Magt gjenkjendte foran mig min gamle Ven fra Studentertiden, David Holst, sammen med hvem jeg havde levet tre af mit Livs rigeste Ungdomsaar.

«Er det dig, David, saa faar Du lade mig slippe ind, før Du stænger!» raabte jeg, saadan som jeg vilde have gjort i de gode gamle Dage for tyve Aar siden.

Porten aabnede sig helt, og et Haandtryk fra den udtrædende dunkle Skikkelse sagde mig, at *han* ikke havde behøvet at rode saa længe som jeg i sin Hukommelses Kiste, men at han havde taget mig frem af den med éngang.

«Følg mig!» var hans eneste Ord, og saa steg vi tause, han foran og jeg efter, op igjennem de ubelyste Trapper, en, to, tre Etager og endnu en adskilligt smalere Trappe høiere. Der tog han mig i Haanden for at lede mig, noget, som vel tiltrængtes, da det, saavidt jeg kunde skjønne, bar ind over et Mørkloft, hvor der hang Klædesnorer, – han bad mig ogsaa bukke mit Hoved.

Paa Veien tænkte jeg i mit stille Sind mit.

Hans Haand – jeg kom til at huske paa, at han i gamle Dage var noget forfængelig af den – var klam, maaske af Sindsbevægelsen, og han stansede undertiden i Trapperne, som om han maatte trække Pusten. Den trange Mørkloftstrappe hviskede ogsaa til mig, at min Ven David, der i sin Tid dog havde Lov som et godt Hoved, nok ikke kunde have drevet det synderlig langt i jordisk Forfremmelse.

Han lukkede op en Dør og bad mig træde først ind.

Paa et langagtigt Bord stod en Lampe, hvis Skjærm samlede dens Lysning stærkt, kun som en halv Meter omkring Lampefoden, paa et Skrivetøi og nogle Papirer, som laa der, saa at Yderkanterne af Bordet i Begyndelsen forekom mig at ligge i Mørke. Bag det syntes jeg, der var ligesom en sort Grav, der dog lidt efter, da Øiet blev vænnet til Lampens bratte Lysskjær, viste sig at være en Sofa, foran hvilken der stod et næsten tilsvarende langt, malet Arbeidsbord med firkantede Ender.

Naar to Ungdomsvenner paa saadan Maade mødes, er der under den ligefremme Form ofte alligevel en hemmelig Blyghed at vinde over; det er et mangeaarigt Lag af forskjellig Oplevelse, som skal ryddes tilside.

Efter en liden Pause gik min Ven, som med en pludselig Resolution, rask hen og tog Lampeskjærmen af, saa det blev lyst ud over Værelset.

«Du seer,» sagde han, «jeg har det akkurat som i gamle Dage, blot at der nu er to Kvistvinduer istedetfor et, nogle flere Hylder med Bøger og lidt bedre Maanedsgage, som jeg faar ved at slaa sammen en Lærerplads ved en af Almueskolerne her med en lidet vanskelig Post i en Avis. Det er nu alt, hvad jeg behøver, seer Du. Jeg er først flyttet herind ivaar fra Bergen og skulde egentlig have hilst paa Dig, men har ikke endnu kommet mig til; paa Gaden har Du altid seet mig formeget ud, som om Du pilede i Praksis. Men nu, jeg har Dig paa min Hybel, skal vi ogsaa tage os en Passiar om gammelt, og hvordan Du har det. Tag af Dig, saa skal jeg imidlertid gaa ned og se til at faa istand noget Toddy.»

Hermed satte han Lampekuppelen paa igjen og forsvandt ud af Døren.

Denne min Vens noget forcerede Indledningstale var mig ikke rigtig naturlig; det var, som om han med sin flotte Fortrolighed mere rettede sig efter mit end efter sit eget Væsen, og det hele gav mig Indtryk af, at han paa forhaand vilde parere af alskens unødige Spørgsmaal.

Vi havde igrunden endnu ikke vekslet saameget som et Haandtryk, og jeg ialfald ikke faaet sagt en Stavelse, ja jeg havde egentlig endnu ikke faaet se mere af ham end det lille Glimt af hans Ansigt, med det samme han igjen vendte sig mod Lampen og satte Skjærmen paa.

Jeg gjenkjendte dog, trods Aldersforskjellen, det samme magre, fine blege Ansigt, som i gamle Dage undertiden kunde faa et saa skjønt, tungsindigt Udtryk – det var med det, han for altid stod fotograferet i min Erindring – men Trækkene havde nu faaet en paafaldende Skarphed, og i det korte Øiekast, jeg opfangede, var der et Udtryk, samtidigt lidende og speidende, der gjorde mig saa ubeskrivelig ondt.

Jeg har seet syge sætte det samme Blik paa mig, naar de var bange for, at Meningen var at operere dem, og troede nu ialfald at forstaa saameget deraf, at det, som det nok her gjaldt om at operere, var min Vens gamle Fortrolighed, samt at hertil udfordredes al min Behændighed.

Jeg var engang den troskyldigste Fyr under Solen; men siden jeg blev Læge og fik se, hvordan Menneskene egentlig er, og at der ikke findes det i Verden, man ikke maa forudsætte hos selv den bedste, naar man ikke vil gaa feil af Sygdomsaarsagen, er jeg bleven omvendt til et absolut Mistænkelighedsmenneske.

Jeg mistænker alt og alle, endog de værdige Mænd, der spadserer ude i Uveir.

En Indianer lister sig ikke mere umærket og lydløst ind igjennem en Urskov end jeg, naar det kniber, ind i min Patients Fortrolighed, og min Ven David var lige med ét bleven mig en Patient. Mig skulde han nu neppe længere faa luret af med sit Snak om «gammelt» og et Glas Punsch paa sin «uforandrede Studenterhybel».

Mit første Krigspuds blev nu i en Hast at fortsætte den Revision av Værelset, som min Ven noget vel flygtigt havde ladet mig begynde. Jeg tog Lampen og gav mig til at se mig om.

Inde ved den Sofaen modsatte Væg, under det af Taget dannede Skraaloft, var hans Seng med et lidet rundt Bord foran. Paa en Boghylde, som stod paa Gulvet op mod Væggen i Hjørnet ved Sengefoden, gjenkjendte jeg Henrik Wergelands Buste endnu mere defekt paa Hage og Næse end i min Tid og nu tillige blindet paa det ene Øie; han var medfaret næsten lige saa ilde som det gamle Klodshoved, jeg røgte af, og som jeg ogsaa havde kjendt igjen, uagtet yderligere flænget og hugget paa kryds og tværs.

Min Ven havde nemlig den Vane at sidde og snitte sine Tankestreger i det, medens han røg Tobak og af og til kastede et Ord ind i Passiaren for at vedligeholde den, som man kaster Brænde paa en Ild – det var ligesom mere Stemningen i Samtalen og det, at der overhovedet blev talt, end selve Tanken, han brød sig om. I den Stilling havde han ogsaa ofte netop dette stille tungsindige Udtryk over sig, som om han smilte til noget skjønt, vi andre ikke saa.

Mellem Sengen og Hylden opdagede jeg nogle Flasker, simple Bouteiller, og med Lynets Hurtighed slog den Mistanke op i mit Sind – jeg er, som sagt, ikke af Naturen, men gennem Skuffelse, bleven den inkarnerede Mistroiskhed – at min Ven maaske var bleven forfalden til Drik.

Jeg satte Lampen fra mig paa Gulvet. I den ene Flaske var Blæk, i den anden Parafin og i den tredie, mindre, Medicintran, som han altsaa tog, sandsynligvis for sit Bryst.

Jeg huskede paa den klamme Haand, hans Stansen og tunge Aandedrag i Trappen, og følte mig skamfuld som et rigtigt Skarn, der havde kunnet tænke mig min Ungdoms kjære Ven og, jeg kan gjerne sige, Ideal jevngod med enhver anden Slubbet ude i det gemene Liv, der absolut skal mistænkes.

Han fik i Stilhed min angergivne Afbigt, medens jeg læste henover Rygtitlerne og gjenkjendte en og anden af Bøgerne. Denne Hylde lod til netop at være hans Studenterboghylde. Jeg trak ud en tyk Bog, gamle Saxo Grammaticus, som jeg erindrede engang at have kjøbt paa en Auction og foræret ham, men fik nu helt andet at tænke paa.

Det gik med mig som med den, der trækker ud en Mursten og pludselig finder en hemmelig Indgang jeg følte mig med ét foran Indgangen til min Vens Hemmelighed, skjønt endnu kun foran et dybt, mørkt Rum, der nok kunde gennemvandles med Fantasien, men hvori jeg i Virkeligheden ikke kunde se, medmindre min Ven selv leverede mig Lygten.

Det, som i den Grad tiltrak sig min Opmærksomhed og ligesom naglede al min Sans og Erindring til Stedet, var intet Hul, men et Hoved paa en Violin, der stak op bag Hylden med en støvet Hals og et Sammenfilter af Strenge mellem Skruerne.

En slap Basstreng hang ned; den forstrakte, sprungne Diskant havde krøllet sig opover, og under de to hele Strengelaa, hvad jeg forvissede mig om ved at føle efter og tage flere Bøger ud af Rækken, Stemmehesten flad. Jeg undersøgte Violinen, som jeg ikke godt kunde tage frem, ligesaa omhyggeligt, som om jeg havde fundet en Ven syg og udhungret – der var en urepareret Sprække i dens Bryst. Jeg kunde ikke hindre, at jeg, fangen i gamle Erindringer, blev vemodig stemt, saa inderlig vemodig.

Jeg lukkede mit Murhul af Bøger til, satte Lampen paa Bordet igjen og mig selv i Sofaen, hvor jeg ved det dampende Klodshoved – jeg saa deri bl. a. igjen mine egne Navnebogstaver, indskaarne af mig selv gav mig hen til Minder, som jeg her vil meddele, selv med Fare for, at Læseren skal finde, at min Ven bliver noget længe borte med Punschen. Gjennem dem vil han blive nærværende slig, som han stod for min Sjæl i Ungdomserindringens Lys, og slig, som Læseren med mig maa kjende ham, om han skal kunne forstaa ham.

Vort Studenterbekjendtskab opkom naturligt derved, at vi var Nordlændinge begge to.

Han var tre, fire Aar ældre end jeg, og at han var den betroede, skjønt anonyme Theateranmelder i H blad, gav ham desuden i mine Øine i og for sig selv en officiel Overlegenhed, hvorfor jeg bøiede mig.

Men mere end dette virkede hans Væsen paa min ungdommelige Indbildningskraft. Der var noget usædvanligt nobelt ved hans slanke Figur og hans fine, smale, alvorlige Ansigt med den høie Pande og den svære, krøllede, sorte Haarmasse om Tindingerne. De stærke Øienbryn og en udpræget Romernæse optog ligesom Opmærksomheden fra hans Øine, der var lyseblaa og mere i Pagt med hans Bleghed og skjægløse Ansigt end med den mere energiske Del af hans Træk. Det var dog disse sidste, som gav det første Indtryk af ham. Senere lærte jeg at læse Trækkene anderledes og at se, at der i dem netop laa afpræget Strømbrydningen af den Dobbeltnatur, hvori hans Liv efterhaanden blev søndermalet.

Et fint Smil, naar han talte, og et tilbageholdende Væsen gav ham noget fornemt, der ialfald imponerede mig storligen.

Han var den eneste Student, jeg kjendte, som ikke gik med Studentehue, – han brugte en flad, blaa Sjømandshue med kort Skygge, der klædte ham meget godt.

Naar han blev ivrig, hvilket kunde hænde ham i en Disput, thi han var en saare stærk Logiker, noget, hvori han imidlertid kun indsatte sin Forstand, men, saavidt jeg skjønner, aldrig egentlig sit Hjerte og sine dybere Stemninger, – strak hans Stemme ikke til; den blev overanstrengt og skrigende som fra et daarligt Bryst. Den Slags Rencontrer angreb ham ogsaa altid og efterlod ham i irritabel Uro længe bagefter.

En Besynderlighed hos ham var, at han undertiden tog sig Fodture paa flere Dage ud paa Landet, og dette baade Sommer og Vinter. Noget Følgeskab vilde han aldrig vide af. Havde han ønsket det, vilde han have anmodet mig, det følte jeg, og det kunde derfor aldrig falde mig ind at paatrænge mig ham.

Han drog da avsted uden Randsel; dette bemærkede jeg engang, jeg tilfældig saa ham streifende over Marken et Par Mile fra Byen, hvor jeg var i Besøg.

Naar han saa kom hjem, var han i Perlehumør, medens han derimod, før han drog ud, altid var ordknap og tungsindig, saa jeg næsten alene maatte staa for Passiaren. Han havde det ligesom med

Humørperioder.

Et Mærke paa, naar en saadan Stemning havde indfundet sig, var mig netop den Violin, som jeg nu tyve Aar efter fandt strengeløs forstukken bag hans Boghylde.

Som den laa der, blev den mig atter det samme Mærke, men nu ikke længer paa en Periode af Dage, men af Aar.

Denne Violin holdt han engang høit i Ære, den havde Hæderspladsen paa hans Væg med Buen ved Siden. Han havde faaet den efter en Ven, en gammel Klokker i hans Hjem oppe i Nordland, af hvem han havde lært at spille, og som nok havde været et Slags musikalsk Geni af dem, der ikke kommer til sin Ret her i Verden.

David holdt meget af at fantasere, ikke blot paa denne Violin – han havde fint Gehør og havde lært ikke saa lidet, – men ogsaa om den: hvorfra den egentlig skrev sig, og hvor gammel den kunde være? Et utydeligt Stempel inde i Bunden vilde han overmaade gjerne tyde til, at den «muligvis var en Cremoneser»: han var lidt svag paa det Punkt, og dette Rum for Gjetningen var aabenbarlig for ham en Herlighed ved Violinen.

David Holst havde noget, som han kaldte klassisk Musik, et Par længere Nummere, som han spillede efter Noder. Dette tiltalte nu mig mindre og forekom mig altid i Slægt med det, som var fremme i hans Væsen, naar han optraadte som Logiker. Det var mere som en streng aandelig Skoleøvelse – og han spillede vist da ligesaa korrekt, som han ellers skrev eller disputerede – end som nogen Hjertesag.

De Tider, da den klassiske Musik og den kritiske Passiar raadede paa Hybelen, var visselig de, hvori han selv befandt sig mest i Ligevægt. Han var da ogsaa mindre hjertelig i sit Væsen, selv mod mig.

Men saa kom der Tider, hvori Nodestolen fik staa i Krogen.

Han kunde sidde lange Stunder og stirre hen for sig, som han faldt i Staver, og saa paa sin Violin give sin Stemning Luft i alskens Fantasier, der helt anderledes end hans saakaldte klassiske Musik tiltalte mit iøvrigt lidet musikalsk uddannede Øre.

Det var allehaande Smaastykker, der efterhaanden mere og mere droges ind i hans egen Mol-Manér og undertiden en underlig vemodig Melodi, som jeg dog egentlig kun hørte ham spille rent ud nogle faa Gange, og da altid som i en Art Selvforglemmelse.

Jeg havde ved disse Leiligheder en Følelse, som om han betroede mig noget deiligt, han havde mistet i Livet, og hvorover der altid maatte sørges.

Længere ude i en saadan Periode blev han som sagt mere uregelmæssig og var sjelden at træffe hjemme, kunde da ogsaa undertiden ironisere bittert over Kammerater, Professorer og Tilstande, og for den, som det gik ud over, næsten blodigt.

Jeg havde Privilegium paa at tage Nøglen og gaa ind paa min Vens Værelse, ogsaa naar han ikke var hjemme. Hang hans Violin ustelt, vidste jeg, at det var ilde fat, og at hans egen Tilstand saa omtrent svarede til Violinens. Det første, han gjorde, naar alt var vel igjen, var ogsaa altid med Omhu at sætte den

istand.

Aldrig havde jeg dog i hin Tid seet denne Øiesten saadan henslængt og behandlet, som jeg nu tyve Aar efter, gjenfandt den, støvet og sprukken bag Boghylden.

At jeg fik mine vemodige Tanker derved og af den anede en lidet glædelig Livshistorie, vil Læseren saaledes nu kunne forstaa og dermed forhaabentlig tilgive mig, at jeg har ført ham med mig fra David Holst's Værelse, hvor jeg sad og ventede paa, at han skulde komme med Punschen, saa langt ud i mine Ungdomsminders Land.

I tre Aar havde vi saagodtsom daglig været sammen. Siden maatte David Holst ud som Huslærer, og vore Veie skiltes, som det pleier at gaa i Livet.

Her i Aften var nu Mødestedet.

Det klirrede ude paa Gangen, og lidt efter aabnede David Holst med Forsigtighed Døren for en Pige, som indbar en dampende Mugge med tilhørende Rekvisita, der nok kunde falde i en Mands Smag, der, som jeg hin Eftermiddag, i flere Timer havde færdedes ude i Uveir.

David fandt mig installeret paa sin Sofa med sin Pibe i Munden og sine Tøfler paa Fødderne, aldeles saadan, som Tingen vilde være taget mellem os i gamle Dage – og dette henregnede jeg nu i Stilhed til et af mine listige Kneb; thi paa disse Indgangsbilletter, hans Pibe og Tøfler, indsatte jeg mig selv uden videre paa Forudsætningen om vor gamle fortrolige Fod.

Jeg følte mig som en Feltherre, der er saa heldig at kunne aabne Kampen ved straks at occupere en hel Provins.

I Mangel af sin vanlige Sofaplads skød David en Stol til Bordet og satte sig lige over for mig, idet Punschebrættet placeredes imellem os.

Vi sad nu begge igjen ved Bredden af den samme Glædens Flod, hvori vi saa mange Gange havde boltret os i vor Ungdom, men nu øste vi begge forsigtigere.

I Samtalens Løb heldede han sig oftere hen imod mig, som om han lyttede, og hans Hoved kom derved indenfor Omraadet af Lampens stærke Lysskjær.

Jeg bemærkede da, at hans Haar var blevet meget tyndt og ikke saa lidet graasprængt, og at der stod smaa Svedperler paa hans ikke længer rynkefri Pande. De graablege, skarpe Ansigtstræk og et nyt tilkommet tindrende Udtryk i hans Øie sagde mig, at hans Væsen legemligt eller aandeligt gjemte en underjordisk Ild, som neppe længer stod til at slukke.

Da jeg nu derhos af gjentagne Hosteanfald troede at forstaa, at disse hans Bøininger forover mod mig ligesaa gjerne kunde have sin Grund i, at han var træt og søgte Hvile mod Bordkanten, som i Samtalens Interesse, besluttede jeg mig med engang til at gaa lige løs paa Spørgsmaalet om hans Helbredstilstand og saaledes sætte mig i Besiddelse af nok et vigtigt Udenværk om hans Fortrolighed.

Jeg reiste mig pludselig bestemt og alvorlig og sagde, at jeg som erfaren Læge desværre saa, at han

ikke var saa lidet syg, som han mulig selv troede, og at han, da han øiensynlig var afkræftet og mat – jeg paaberaabte mig Sveddraabene paa hans Pande – ialfald nu straks skulde sætte sig hen i den magelige Sofa, som jeg hidtil havde optaget.

Han erkjendte, at han ikke vel havde taalt at gaa de to Gange i Trappen, – første Gang var han kun gaaet ned for at faa Slut paa den slemme Træk gennem Huset – og satte sig efter mit Ønske villigt i Sofaen.

Det var Brystet, sagde han. Ved Hjælp af Hørerør og Percussion opdagede jeg desværre, at han kun havde altfor megen Ret.

Det var Brystet, men i en saadan Tilstand, at her kun var Tale om at vinde Tid, ikke om at frelse; thi den ene Lunge var helt borte og den anden alvorlig angreben.

Den sidste Del af Aftenen følte baade han og jeg os som gjenfødte paa den gamle Fod. Min Myndighed som Læge gav mig derhos en smule Overvægt.

Klokken ni erklærede jeg, at han maatte i Seng, og sagde ham, at jeg næste Dags Formiddag agtede at komme igjen og ordinere ham det fornødne. Paa Almueskolen skulde han, hørte jeg, først læse den Dag Klokken elleve – til den Tid lovede han mig, ikke at gaa ud. – – –

– Da jeg kom hjem, fandt jeg min Hustru i stor Angst for mig.

Hun kunde ikke begribe, at en fornuftig Mand og dertil en Doktor, som gav andre saa forsigtige Raad, kunde fare om mere end nødvendigt i et saadant Himmelveir; og jeg havde jo været ude i det hele Tiden, næsten siden Middag.

Hertil var nu intet at sige, og jeg overtænkte kun, medens hun talte, hvorledes jeg bedst skulde vinde hendes Stemning for den Sag, der nu laa mig paa Hjertet.

Min Hustru havde ikke Spor av Kjendskab til min dødssyge Ven, og hun kunde kanske endog, om jeg kjendte hende ret, falde paa at blive stødt, naar jeg fortalte hende, at han paa en Maade havde eiet min Ungdoms Kjærlighed før hun.

Det gik virkelig ogsaa, som jeg forudsaa. Det var først efter en noget betænkelig lang Pause, at hun med ét kom hen og sagde, at min bedste Ven naturligvis ogsaa skulde være hende inderlig kjær.

Og fra det Øieblik af kunde heller ingen være ivrigere end hun.

I hvad hun tager sig for, saa gjør hun det nemlig altid tilgavns, og hun opgjorde endnu samme Aften, hvordan Sagen skulde arrangeres.

Klokken ti den næste Formiddag var jeg med min Hustru oppe hos min Ven og forestillede hende for ham med de Ord, at hun ønskede sig betragtet som en ligesaa gammel Veninde af ham, som jeg var Ven.

Jeg fortalte ham, saa trøstig jeg kunde, – men da jeg sagde det, saa min Hustru bort, – at hans Sygdom absolut forlangte, at han holdt sig inde under Kur i seks Maaneder, til den varme Sommer kom og kunde

fuldende Helbredelsen, samt at jeg haabede, han vilde samtykke i, at jeg arrangerede Sagen med Almueskolen for ham.

Han var øiensynlig baade overrasket og rørt.

Livet havde ikke budt ham Venskab, sagde han; han var saa lidet vant til at tage mod det, selv hvor det kom saa sandt og godt som her.

Efter en Del Parlateren overgav han sig dog tilsidst paa Naade og Unaade til min Kone, der ikke holder af at tabe.

Flytte hen til os, som jeg foreslog, vilde han imidlertid ikke, da han havde faaet dette Værelse kjært, og – som han aabent sagde – han vilde ikke føle sig vel ved at blande økonomiske Forbindtigheder, dem han desuden ikke tiltrængte, ind i denne Sag.

Fra nu av besøgte jeg ham i Regelen hver Formiddag og slog da som oftest tillige en lille Passiar af om forskjelligt ude i Byen, som jeg kunde tænke mig vilde interessere eller ialfald adsprede ham.

Min Hustru tog Sagen paa sin egen Vis.

Modsat af, hvad jeg havde været en Smule bange for, udførte hun ingen gennemgribende Revolution i hans Husholdning og tilvante Stel. At Opvarningspigen havde sine Grunde, hvorfor hun saa ofte saa op til ham, og at hun hver Dag med Bæven afventede min Hustrus stille Mønstring af, hvorvidt Støvet var borte og Værelset i Orden, derom kunde han ikke have nogen Anelse. Det eneste, som min Hustru aabenlyst satte igjennem, var alskens Sendinger af styrkende Sager. Med Pigen, som bragte det, fulgte saa gjerne et af Børnene, som han da undertiden fandt Fornøielse i at beholde hos sig en Stund og underholde sig med.

Dette nye og for ham uvante Forhold lod ogsaa til at adsprede ham; men efter en Maanedes Forløb begyndte Humøret igjen at blive nedtrykt. Vore Besøg besværede ham øiensynligt, hvorfor disse ogsaa blev indstillede for en Stund. Han tilbragte saagodtsom hele Dagen paa Sofaen henne i den mørke Del af Værelset.

En Aften, fortalte Pigen, havde hun hørt det ligesom græde og hulke inde paa Værelset; hun var derfor ikke gaaet ind, men var bleven staaende udenfor. Lidt efter syntes hun, det var, som om han bad saa inderligt, men Ordene forstod hun ikke. Aftenen efter hørte hun ham spille en sagte Melodi ligesom paa en Violin, der ikke rigtig gav Lyd.

Den følgende Formiddag, da jeg kom til ham, var hans Sindsstemning helt forandret, og til min Overraskelse blev jeg vaer, at hans Violin hang pudset og med paasatte Strengene, men rigtignok med Sprækken i Brystet, paa Væggen med Buen ved Siden af. Henne paa Bordet ved Sengen bemærkede jeg ogsaa en gammel Bibel, som jeg aldrig før havde seet hos ham, formodentlig fordi denne Skat altid havde været forvaret i hans Kommode som en Helligdom.

Han saa mere end sedvanlig mat og medtaget ud; men hans Ansigt havde et forklaret Udtryk over sig, som en Mands, der har stridt med sin Skjæbne og nu har vundet Ro og Resignation.

Om det gik an, sagde han, vilde han gjerne samme Formiddag tale med min Hustru; men med mig

ønskede han helst at tale nu straks, og jeg maatte derfor sidde ned en Stund hos ham.

Med et Smil – det samme stille, hans egen skønne Hemmeligheds Smil, som jeg kjendte saa godt fra gamle Dage, men som nu ligesom ikke længer behøvede at unddrage sig Opmærksomheden – vendte han sig til mig og sagde, idet han lagde sin Haand paa min Skulder og saa mig ind i Ansigtet:

«Min kjære, hjertensgode Fredrik! Jeg kan ikke sige Dig hvorfor, men jeg veed bestemt, at jeg ikke lever saa længe, at jeg faar se Vaaren igjen. Det, som feiler mig, kan hverken Du eller noget Menneske give mig, kun Vorherre; men af alle Mennesker har Du staaet mig nærmest, og dit Venskab har rakt did, hvor Du ikke har kunnet ane det. Du har en Ret til at kjende den, som har været din Ven. Naar jeg er borte, og dette sker usvigeligt i denne Vinter, kanske hastigere end Du efter min Sygdoms Stand tænker Dig, – saa vil Du finde en Del Optegnelser i min Kommodeskuffe. Det er min tidligste Ungdoms Historie, men, simpel som den er, har den for mig været avgjørende for hele Livet. Den vil fortælle Dig, at Verden har været mig tung, saare tung, og at jeg var saa glad som en sluppen Fugl ved at forlade den.»

«Der var en Tid,» føjede han til efter nogen Nølen, «da jeg helst ønskede at begraves ved en Kirke oppe i Nordland; nu tror jeg derimod, at det kan være det samme med Stedet, og at der kan hviles ligesaa fredeligt hernede.»

Hermed trykkede han min Haand og bad mig gaa efter min Hustru.

Da hun kom, overraskedes hun ved at se ham saa lys og let af Sind, som hun aldrig havde tænkt sig, han kunde være.

Han vilde, sagde han, af hendes Venskab udbede sig en Tjeneste. Det var en Grille af ham; men, hvis han skulde blive kaldt bort, maatte hun love ham, næste Vaar at plante en vildt voksen Rose paa hans Grav.

Hvor sørgelig Anmodningen var, forstod min Hustru egentlig først, da jeg havde fortalt hende, hvad der forud var passeret; thi David Holst havde selv seet saa freidig og lys ud, da han talte med hende, at det sørgelige ligesom var kommet bort. Min Vens Spaadom om sig selv viste sig desværre at være altfor sand. Skjønt hans Humør stadig blev lysere, undertiden endog saa han fik et Skjær af Livsglæde, gik hans Sygdom dog altid den modsatte Vei til det værre.

En Dag fandt jeg ham fra sin Seng – hvor han nu for det meste tilbragte hele Dagen – meget interesseret ligge og betragte, hvorledes min lille Anton havde gjort «Dampbaad» af hans gamle Violinkasse, hvis Laag var borte, og hvormed han nu paa Gulvet anløb alskens fremmede Havne. Da jeg kom hen til Sengen, sagde han smilende, at han havde været hjemme i Nordland og lagt i Fjæren igjen.

Min Hustru var nu mere og mere bleven hans Sygepleierske. Hun var hos ham et Par Gange om Dagen og sad ved Siden af hans Seng. Han holdt hende da gjerne i Haanden, eller ogsaa bad han hende læse noget for sig af hans gamle Bibel. De Themaer, han opsøgte, var helst de, hvori det gamle Testamente taler om Kjærlighed mellem Elskende. Især dvælede han ved Historien om Jacob og Rachel.

Min Hustru, der nu havde faaet ham inderlig kjær, betroede mig en Dag, at hun nok troede at vide, hvoraf min Ven led; det var visselig intet andet end ulykkelig Kjærlighed.

Saa rørende skjøn, som han laa der henimod Døden. havde hun aldrig tænkt sig, at et Menneske kunde blive.

Naar han laa stille og smilte, var det, som om han tænkte paa et Stevnemøde, hvortil han skulde, saasnart han var færdig med os her paa Jorden.

En Aften bad han min Hustru sidde hos sig.

Klokken ni fik jeg Bud; men da jeg kom did op, var han ikke mere.

Han havde bedet min Hustru læse for første Gang et Stykke af Høisangen for sig der, hvor hun fandt et gammelt Mærke i hans Bibel. Det var det andet Kapitel, hvori baade Bruden og Brudgommen taler, og som begynder saa:

«Jeg er en Rose i Saron, en Lilje i Dalene» og ender med: «Indtil Dagen bliver luftig og Skyggerne fly bort, gæk omkring, bliv lig en Raa, min Kjæreste; eller som en ung Hind paa Bethers Bjerger.»

Han havde bedet hende læse det to Gange, men under Læsningen var han stille sovet hen.

Og der laa han deilig i Døden, med et stille Smil, som hilsede han nu en saadan Lund hinsides i Bethers Bjerger.

Den næste Sommer stod der et Trækors og en blomstrende vild Hyben paa en Grav ude paa Byens Kirkegaard.

Der hviler min Ven David Holst.

*

Til min Vens Livshistorie fandt jeg henlagt som Begyndelse et Afsnit, hvoraf en Del synes at være tilsat i en modnere Alder. Det viser, med hvilke stærke Traade han har været naturbundet til sit Hjem, og med hvilken Kjærlighed han har hængt ved det.

ANDET AFSNIT. DAVID HOLSTS OPTEGNELSER

Nordland og Nordlændingen

Forsaavidt et Menneske som jeg, der lever i en saa sørgelig Virkelighed, tør tale om Illusioner – hvilken Mængde og hvilke store Illusioner har jeg saa ikke her inde i Kristiania faaet knust i de to–tre Aar, siden jeg forlod mit Hjem i Nordland og er bleven Student; – hvor graa og mat er ikke denne Verden hernede, hvor smaa og smaalige mod, hvad jeg har tænkt mig baade Mennesker og Forholde!

Jeg var i Eftermiddag med nogle Venner ude og fiskede paa Fjorden, og vi morede os naturligvis allesammen – undtagen jeg, der dog ypperligt lod, som jeg gjorde det.

Nei, jeg morede mig ikke!

Vi sad i en fladbundet, bred, styg Baad, som de kaldte «Pram», en Indretning, der ligner en Vadskerbalje, og fiskede den ganske Eftermiddag i noget grum set Vand paa faa Alens Dybde med et spædt Snøre tilsammen ialt 7, syv Hvittinger – og saa roede man da tilfreds iland!

Jeg befandt mig næsten vammel; thi lig denne Pram uden Kjøel, hvorpaa den kan ligge en Kurs, uden Sejl, der ikke engang anstændigt kan tænkes sat paa den, uden Sjøgang, hvilket den ikke vilde taale, og lig denne grumsede, graa, bølgeløse Sjø udenfor Staden med nogle faa smaa Hvittinger i – synes mig igrunnen hele Livet hernede. Det har ikke i nogen Henseende andet at byde end saadanne smaa Hvittinger.

Mens de andre snakkede, sad jeg og tænkte paa en Fisketur, hvor *hun* var med, ude mellem Vetteskjærene hjemme i vor lille seksaarings Baad. Hvilken anden Dag, hvilken anden Baad, hvilket andet Eventyr!

Ja, hvor eventyrløst, fattigt og graat er dog ikke Livet hernede paa de rige, kornbærende Lerbakker og den af Dampbaadsrøg sodede Hovedstadsfjord eller herinde i selve Byen imod hjemme.

Men ymtede jeg dette høit, vilde disse overlegne Folk rigtignok sætte store Øine.

Man taler her om Fiskeri og mener derved nogle fattige Dræt Torsk og Hvittinger.

En Nordlænding forstaar derved, som i alt andet det tusinddobbelte, han mener Lofotens og Finmarkens Millioner og derhos en overstrømmende Mangfoldighed af Arter, fra Hvalerne, der sprøite gennem Sundene, med store, fossende Fiskestimer foran sig, ned til de allermindste.

Den eneste bemærkbare Fisk, jeg kjender hernede, og som jeg altid seer paa, hvor jeg finder den, er Guld- og Sølvfisken, som man holder i Glas, ligesom man har Kanarifuglen i Bur; men den er igjen fra et andet Eventyrland i Syden.

Ved Fugl forestiller en Nordlænding sig hellerikke, som hernede, bare et og andet Stykke Madvildt, men en Himmelens Hob af alle Slags, bølgende i Luften som en hvid Brænding om Fuglebjergene, et helt skrigende, myldrende Sneveir over Æggeværene.

Han mindes Edderfugl, Teiste, And og Kjeld svømmende i Fjord og Sund eller siddende rundt paa Skjærene, Maagerne, Fiskeørnen og Fiskejon jagende i Luften, Hubroen tudende fælt om Natten ude fra Fjeldskaarene – kort sagt, han mener en hel Verden af Fugle og har en Smule ondt ved at indskrænke Begrebet til bare en og anden enkelt stakkels Tiur, som man har Hjerte til at overraske og dræbe midt i en Elskovsleg, mens Solen rinder oppe i en Furulid.

Istedetfor Bærmarkerne her har han de milelange Multemyrer hjemme. –

Istedetfor den paa Søskjæl temmelig ensformigt fattige Strand hernede, husker han en, der er strøet med den forunderligst farvede Mangfoldighed af dem.

Nordland eier overhovedet alle Naturforhold i en intensiv Grad og i helt anderledes kolossalt mægtige Modsætninger.

Det har et endeløst, stengraat Øde som i Urtiden, før Menneskene byggede, men midt i dette ogsaa sine endeløse Naturrigdomme. Det har en Sol og en Sommerherlighed, hvis Dag ikke er kun tolv Timer, men varer uafbrudt Dag og Nat i tre Maaneder, da man mangesteds maa gaa med Maske for Myggesværmen.

Men til Modsætning igjen en Nat med Mørke og Rædsel, som varer i ni.

Der er Jetteforholde, men uden de mere uanselige Overgange midtveis imellem alle Yderligheder, hvorpaa det rolige Liv her sydpaa bygges; det er med andre Ord Forholde mere for Fantasien, Eventyret og Hazarden end for den jevne Forstand og den stille, sikre Virken.

En Nordlænding kan derfor let i Begyndelsen hernede føle sig ligesom en Gulliver, der er kommen til Lilleput, og passer overhovedet neppe vel mellem Indvaanerne, før han har faaet skruet sine gamle tilvænnede Forestillinger ned til denne mindre Virkeligheds nøgterne Maal, kort sagt, før han lærer sig til at bruge Forstand istedetfor Fantasi.

Finnen paa Ski med sine Rensdyr, Kvænen, Russen – ikke at nævne den stadig færdende, paa Land træge, men i sin Baad kvikke Nordlænding selv – er unægtelig alle helt interessantere Folk end den graa Havrebonde, hvis Fantasi neppe gaar længer bort fra hans egen Ager end til det at undres paa, hvor oppe i Udmarken mon Gampen nu skal hentes.

Naar man taler om Uveir og Bølger, saa mener man her en Smule Storm og Sjøgang op ad Kristianiafjorden, der endog kan afstedkomme lidt «Skade paa Havnen», og tager det saa overmaade rystende, naar en klodset Baadmand er forlist.

For min Tanke kommer da noget helt andet: pludseligt Nedfaldsveir ifra Fjeldet, som tager Huse bort hvorfor man hjemme ogsaa surrer dem med Touge –, Bølger ind fra Ishavet, der begraver de høie Skjær og Holmer i Skum og «ta'r Grundbraat» paa mangfoldige Favne Vands Dyb, saa at Fartøiet med ét

kommer til at staa paa tør Bund og knuses midt i Havet. –

Skarer af kjække Mænd som seiler undaf Veiret for Livet, og ikke blot for deres eget Liv, men med en dyrt tilkjæmpet Last ogsaa for deres, som hjemme sidde, og som endda midt i Dødsfaren prøver paa at give sin kuldseilede Kammerat en Haandsrækning. – Jeg tænker paa Forlis af mangfoldige Baade og Fartøier i Vinterkvælden mellem Sjørokket og paa Bølger – ja, det kunde for en Gangs Skyld være værdt at se dem (som vanligt tre i Følgelag og den sidste Bølge værst) i Anmarche med Skumkammene høiere end Toldbodtagene og kanske en Jagt, der maa landsættes, paa Nakken, suse ind ad Kristiania fredelige, smale Havn, kastende Skibene med sig op i Byen, og fulgt af tilsvarende tunge Stormstød, saa Tagene løftedes af.

–

Kom de, veed jeg nok, at det var mig, de vilde hente, den stakkels inde i Byens Civilisation forstukne «Fremsynte», som de mener, hører sig til. Men jeg vilde kanske alligevel et Øieblik udover Dødsangsten hilst dem som Venner fra Hjemmet, skjönt de kom med Lig og Vrag paa Skulderen.

De vilde for en Gangs Skyld vise alt dette civiliserede Smaapirkeri herinde det vældige Havs Rædsel og Stor hed og spæde en Smule havsalt Dødsangst i al Flauheden.

Jeg gad nok seet en Hvalfisk i Klemme mellem Prindsens- og Toldbodgaden, gloende ind til en Familie i øverste Etage, eller en havareret Havdraug, forsøgt indbragt paa Raadstuen af de pene, guldsnorede Konstabler.

Jeg gad ogsaa nok seet Byens Theaterkritici, der er vante til to Gange i Ugen at se Haupt- und Staatsaction i Vaudeviller, staa med Lorgnetten paa Næsen foran et sligt Skuespil, der uden videre overflommede alle deres kritiske Begreber og Blækhuse og viste dem Død og Rædsel for ramme, knusende Alvor.

Hvor vilde ikke en saadan Recensent vokse i Evne til at forstaa, hvad der er imposant og mægtig i en Digting og i Begjær derefter, om han bare én Gang i sit Liv havde seet «Hestmanden» paa en Uveirsdag, sine 1700 Fod høi ride sydover ud i Havbrændingen, medens Kappen flagrer mod Nord om hans Skulder, og man fuldkommen illusorisk seer, foruden Kjæmpen selv i sin Vælde, Hestens Hoved, Øren, Halsen, Trindsen og dens maiestætiske Bryst.

Der nordpaa har Folkeforestillingen ogsaa lige fra Mythens Tid lagt Hjemmet for al Ondskabens Hær.

Der har Finnefolket udøvet sine Troldkunster, «sat Gan», og der, ved det mørke, vintergraa, bølgebrydende Ishav, staar ligesom endnu Urtidens til Jordens yderste Grændser fordrevne Guder, de dæmoniske, forfærdelige, halvt formløse Mørkets Magter, som Aserne kjæmpede med, men som først St. Olaf med sit seirende, solblanke Korshjalte ret fik «sat i Stok og Sten».

Det, som man, siddende paa den trygge Tue midt inde i Civilisationen, saa letvindt skyder fra sig som Overtro, – men hvilket dog som Naturmagter i Folket endnu lever – arter sig overhovedet her syd i Folket ganske anderledes dukkemæssigt for Forestillingen.

Man har sig en lille Forskrækkelse af Smaanisser, godmodige Huldrefolk, en elskovssyg Nøk og sligt, som nord, hos os næsten gaar imellem Husene som Overtroens tamme, vanlige Husdyr.

Man har ogsaa der godmodige Underjordiske, som driver sit fredsommelige Baad- og Jægtebrug usynligt ved Siden af Befolkningen.

Men saa skaber Naturrædselen derhos en hel Hær af onde Dæmoner, der drager Menneskene, druknede Mænds Gjenfærd, der savner kristen Jord, Bergriser. Havdraugen, som ror i en halv Baad og i Vinternatten skriger fælt ude paa Fjorden. Mangen, der virkelig var i Nød, har paa Grund af Frygten for ham maattet undvære Bjergningen, og de «Fremsynte» kan se ham.

Men, ruger Naturens Overmægtighed som en knugende Tyngde over Livet paa denne vintermørke, havfraadende Grændsekyst, der dæmmer i ni Maaneder og i de tre af dem endog mister Solen, saa der skabes Mørkerædsel i Sindet, – saa eier Nordland til den samme Yderlighed ogsaa den stik modsatte Karakter, sin solvarme, luftklare, duftopfyldte, med Farvernes uendelige Rigdom skjønhedsvekslende Sommernatur, hvori Afstande paa 10–12 Mile henover Sjøspeilet nærmer sig hinanden paa Talehold, hvori Fjeldene klæder sig med brungrønt Græs helt til Toppen – i Lofoten op til to tusinde Fods Høide –, hvori Smaabjerkeskoven krandses sig oppe i Liderne og Fjeldrevnerne som en Leg af hvide, sekstenaars Piger, medens Aromaen af Jord- og Bringebæret, som vokser der, naar Du, i Skjorteærmerne for Varmen, kommer forbi, kjendes i Luften som intet andetsteds, og Dagen er saa hed, at Du faar Trang til at bade Dig i den solopfyldte, skvulpende, til Bunden forunderlig klare Sjø.

At alle Vækster faar saa stærk Aroma og Farve deroppe, har de Lærde forklaret af det stærke Lys, der fylder Luften, fordi Solen er uafbrudt oppe hele Døgnet. Derfor kan heller intet saa aromatisk Jordbær eller Bringebær eller en saa duftende Birkegren tages nogetsteds som der.

Har en underdeilig Idyl noget Hjem, saa er det inde i Nordlands Fjorddale om Sommeren.

Det er som om Solen da kysser Naturen saa meget desto inderligere for den Korte Tids Skyld, den veed, de har at være sammen, og som om de begge den Stund søger at glemme, at de saa snart igjen maa skilles. Da springer Græsbakken frem som ved et pludseligt Under og i ødsel Mangfoldighed Blaaklokken, Løvetanden, Smørblomsteret, Præstekraven, Tornerosen, Bringebæret og Jordbæret ved hver Bæk, om hver Tue, i hver Lid; da summer hundrede sorte Insekter i Græsset som i et tropisk Land; da drives Kjør, Heste og Faar op i Dalene og Fjeldsiderne, medens Finnen fra Høifjældet kommer ned i Fjorddalen med sine Renner og vander dem i Dalelven; da ligger Multebærmyren rødmeende i Fjerdingmile indover; da er der stille Solskinsfred i hver Hytte, hvor Fiskeren nu sidder hjemme hos sine og bøter paa Redskabet til Vinterfisket; da er der i Nordland Sommer saa deilig, som kun faa Steder har den, og en idyllisk Naturlæde og Fred som kanske intetsteds.

Af denne Naturens kjæle Blødhed faar Nordlændingen ogsaa et Drag i sin Karakter, han holder af, naar han kan komme til, at leve og klæde sig godt og bo lunt; han er med Hensyn til Delikatesser en ren Lækkermund. Torsketunger, Ungryper, Rensdyrmarv, saltet Uer, Ørred, Laks og alskens Saltvandsfisk af første Slags, serveret med deres Tilbehør af Lever og Rogn, det nærende Rensdyrkjød og allehaande Vildt er tilligemed de friskt smagende Multer for ham kun vanlige Retter.

Saa vel Finnen som den nordlandske Almuesmand er derhos paa Barnevis glad i al Slags søde Slikkerier, og hans «Sirup paa Grøden» er viden bekjendt.

Opdraget i en Natur saa rig paa Modsætninger og Muligheder og paa det uventede i hele Klaviaturen af Nuancer fra det vildest storartede til det indtil Taarer inderlige, yndige og henrivende, er Nordlændingen i Regelen et godt og kvikt, ofte et glimrende og fantasifuldt Hoved.

Stemningsfuld, som han er, overgiver han sig let til Øieblikket. Er der Solskin i dit Ansigt, blir det ogsaa gjerne Solskin i hans.

Men man maa ikke tage fejl af ham og forveksle hans Godmodighed med enfoldig Tryghed – og det gjør man her syd ofte. Inde i hans Sjæl vugger den stille Mistanke, ham selv ubevidst, altid som enaarvaagen Sjøfugl, der dukker under, endnu medens det glimter af Fængkrudtet og før Kuglen har faaet Tid til at slaa ned paa det Sted i Sjøen, hvor den netop laa.

Det pludselige, Muligheden af alt muligt, har han fra Barnsben af ude i Naturen været vant til at tænke sig som et Sværd, hængende over enhver fredelig, stille Stund, og dette Instinkt bærer han som oftest med sig ind i sin Omgang med Menneskene.

Mens Du taler med ham, dukker han kanske saadan under i sin Sjæl, og det Gang paa Gang, uden at Du har Anelse om det, og uden at Stemningen derfor afbrydes.

Han gjør det, mens han har Taarer i Øinene i den inderligst rørte Stund – det er saa hans Natur, hvoraf han altid vil beholde en Snev, selv efterat han med alt sit er flyttet fra sit Naturliv ind i de civiliserede Forholde. Han undgaar Dig, smyger med sin Fantasi og sin vare Mistanke ind imellem og rundt dine Tanker, ja om en rigtig begavet Nordlænding – jeg er for sløv og uinteresseret til at kunne det – tror jeg, at han, uden at Du aner det, kan gaa med Hænderne i Lommen tvert igjennem din Sjæl ind Panden og ud Baghovedet.

Som Opdagelsesbetjent og Diplomat vilde han være uvurderlig, dersom han blot havde haft mere Karakter og ligget mindre barnagtig svagt under for Øieblikkets Magt; men her er desværre hans svage Side.

Jeg taler her om det dybe Drag i Folkeeiendommeligheden, saaledes som den arter sig i de mere fremtrædende Naturer, og vil ikke misforstaaes, som om jeg mente, at der ikke ogsaa skulde findes Mænd af Karakter i Nordland, – de hærdes der mangengang maaske mere end andetsteds op til det storartede.

I en indfødt nordlandsk Slægt vil der som oftest findes – det er ialfald min Tro – nogle Draaber Finneblod.

Det er ogsaa andetsteds bemærket, at, naar det i Sagaen heder om de bedste Bondeætter paa Helgeland, at de nedstammede fra Halvtrolde eller Bergriser, betegner dette kun finsk Afstamning. Vore Kongeætter havde finsk Herkomst, og Fin var et velklingende Fornavn, baaret af Landets bedste Mænd, f. Ex. Fin Arnesen.

Harald Haarfager og Erik Blodøkse giftede sig med Finnepiger.

Den mystiske, sanseligt-dragende Magt, som har været tillagt disse, var kun det erotiske Udtryk for en stor Nationalforbindelse op igjennem Tiderne mellem disse to fremmedartede Folkeelementer: den

lyshaarede, blaaøiede, i Sindet større og roligere Nordmand og den mørke, brunøiede, raptænkte, fantasirige, af Naturmystik opfyldte, men karaktersvagere, undertrykte Fin, hvis Natur den Dag idag staar paa Ski og synger Moltoner inde i mangel Nordmands Sind, der i sin Racefornemhed nu lidet aner, at han har Sammenhæng med det Folk.

Der forekommer forøvrigt efter min Erfaring en stor Karakterforskjel, eftersom Blandingen er sket med den svage Finlap eller med den storvoksede, stærke, trodsige Finne: Kvænen. Det gjør en Gemytforskjel som mellem Mol og Dur i et og samme Fantasiestykke.

Finneblandingen har været en stor og væsentlig Faktor i S sammensætningen af det nuværende norske Folks Aandsegenskaber.

Kvænfinblandingen gir energiske, logiske, trodsige, handlesvangre Mennesker; den har vist i høi Grad sat Staal i vor østlandske og trondhjemske Races Natur. I Nordland har derimot Lappeblandingen været den overveiende og tildels ændret Folkekarakteren derefter. Kvæn-Nordmanden beseirer Nordlandsnaturen; LappeNordmanden ligger mere under for den og lider under dens Tryk.

Modsætningerne i den nordlandske Natur er for stærke og yderlige til, at ikke den Slægts Sind, som lever deroppe, skulde være stærkt udsat for at tage Knæk deraf.

Den megen Tungsind og Tristhed, som findes der ogsaa hos den simple Mand, og som saa ofte udarter til Sindsforvirring og Selvmord, har visselig sin dybe Sammenhæng og Grund i disse Naturforholde, i det lange Vintermørke med sine tunge, overvældende Scener, der knuger Sjælen ned i ensom Lysforladthed, og i de stærke og pludselige Indtryk, der saavel i den mørke som i den lyse Tid altfor voldsomt griber i Gemyttets inderste, fine Strænge.

Jeg har tænkt over disse Ting som knap nogen anden, tænkt, medens jeg selv har lidt ved dem, og jeg forstaar, – skjønt jeg, naar det kommer ind paa min egen Person, igjen aldeles ikke forstaar det – hvorfor «*second sight*», «det andet Syn», «Fremsynthed», som det heder i Nordland, dersteds ligesom paa Shetlandsog Ørkenøerne kan opkomme og nedarves i Familien. Jeg forstaar, at det er en Sjælesot, som ingen Kur, ingen Forstand eller Refleksion kan kurere.

Man er født med et tredie Vindu i sin Sjæls Hus foruden de to sunde Øine, et Vindu, der vender ud til en Verden, som andre kun aner, men som én selv er fordømt til, naar Dragningen kommer, at maatte gaa hen og se ud af: det lader sig ikke tilstoppe med Bøger eller af nogen forstandig Refleksion, ikke gjenmure selv her midt i den «oplyste Hovedstad», høist kun formørke en Stund med Glemselens Gardin.

Ak, naar jeg erindrer mig, hvordan jeg derhjemme i Nordland gik og forestillede mig Kongens Slot i Kristiania, med Tinder og Taarn vældigt ragende over Staden, og Kongens Mænd som en gylden Strøm fra Borggaarden helt op til Tronsalen, eller Akershus Fæstning, naar Kanonerne tordnende meldte Kongens Ankomst, medens Luften som en Storm var opfyldt med Krigsmusik og mægtig kongelig Befaling. – Naar jeg tænker mig, hvorledes jeg forestillede mig «Lysets høie Hal», Universitetet, som et stort, hvidt Kridtbjerg, altid med Solskin i Ruderne, eller hvordan jeg udmalte mig Storthingssalen og de Mænd, som færdedes der, og hvis Navne i Fantasiens Forstørrelse fortonede sig opover til os, som om der for hvert gik en mægtig rungende Klokke i Luften. –

Naar jeg sammenligner det, som jeg i Nordland forestillede mig ved alt dette, med den «for vore smaa Forhold vistnok respektable Virkelighed», hvori jeg nu lever og færdes, – saa er det, som et Korthus af Illusioner, høit som Snehætten, falder sammen over mig.

Jeg har altsaa, indtil jeg blev nogle og tyve Aar gammel, levet kun i et nordlandsk Eventyr og er nu først egentlig født frem til den virkelige Verden; jeg har været bjergtagen i min egen Fantasi.

Fortalte jeg nogen alt dette, vilde han – og jo fornuftigere Manden var, desto mere sikkert vilde det ske – visselig finde ud, at min udmærkede *Examen artium* nok maa have gaaet til ved en aabenbar Feiltagelse. Kommer det imidlertid an paa theoretisk Raisonnement og Kundskab, saa har jeg Gudskelov ligesaa gode Evner som de fleste. Jeg veed ogsaa, at jeg deri har det Par elastiske Aarer, hvormed jeg saa langt, jeg tiltrænger det, skal kunne ro min Baad gennem det praktiske Liv uden at støde an.

Lasten, som jeg har i Baaden, saa tung, saa tung, og til sine Tider igjen saa livsalig deilig, faar ingen se.

Jeg føler en dyb Trang til at græde ud mit hele nordlandske Eventyr og vilde gjøre det, hvis jeg bare kunde græde Livet ud med det samme. Men hvorfor ønske at miste alt det deilige, hele Illusionen, naar jeg saa alligevel til min Dødsstund maa bære paa det tunge, som den har lagt paa mig!

Min lettende Graad skal være i stille Timer at male mine Livserindringer fra dette mit Hjem, som saa faa hernede forstaar.

Det er en stakkels, paa Sjælen syg Mands Fortælling, hvori der findes mere af egne Indtryk end af ydre Begivenheder.

TREDIE AFSNIT

Første Kapitel. Hjemmet

Min Fader var Landhandler og eiede Handelsstedet ...ven i Vestlofoten.

Han var egentlig fra Trondhjem, hvorfra han som ubemidlet Gut var kommen nordpaa med et Handelsfartøi af dem, som derfra pleier at sendes til Lofoten for at handle i Fisketiden.

I sin Ungdom havde han havt meget at gaa igjennem og en Tid endog arbeidet i et Baadlag som simpel Fisker, indtil han endelig kom i Tjeneste som Krambodsvend hos Handelsmand Erlandsen, hvis Svigersøn han blev.

Min Fader var i sin Middelalder en smuk Mand, sorthaaret, mørklet, med skarpe energiske Ansigtstræk og heller lav end høi. Han gik altid i en brun Dyffels Sjømandsjakke og Blankhat. Af Væsen var han barsk og lidet tilgængelig; det hed ogsaa, at han var en temmelig haard Mand, – noget, hvori den Livets strenge Skole, som han havde gennemgaaet, kanske var Skyld.

Skaffede dette hans Væsen ham end faa private Venner, saa erhvervede det ham paa den anden Side nok desto større Tillid i Forretninger, hvori han var prompte og grei, skjønt til det yderste paastaalig paa, hvad han troede, var sin Ret. Man frygtede ham og vilde nødig være hans Uven.

Af hvad man oplever før sit ottende Aar, har man gjerne kun en glimtvis Erindring, men disse Glimt staaer til Gjengjæld for hele Livet.

Og af min stakkels ulykkelige Moder bærer jeg i min Sjæl et saadant Billede. Jeg kjender hende deraf bedre end af alt, hvad jeg siden fik høre om hende, og hvorefter hun blandt andet skal have havt lyst Haar og blaa, blide Øine, været brystsvag og bleg, af Figur temmelig høi. Hun skal tillige have været meget stille og meget trist af sig.

Hun var Erlandsens eneste Datter og blev gift med min Fader, endnu medens han stod som underordnet i hans Tjeneste, og det hed, at det var gamle Erlandsen, som fik istandbragt denne Forbindelse, da han derved troede bedst at sikre hendes Fremtid.

Det var en varm Sommerdag. Slaattefolkene stod i Skjorteærmerne og slog med Langjaa ude paa Engen. Jeg fulgte med min Moder, som gik strikkende forbi dem.

Ovenfor Gjærdet laa en halvnøgen Klippehaug, bag hvilken min Moder havde en Bænk. Ovenfor den i en Stenrøs voksede der Bringebærbusker, og ved Siden af stod endel Smaabirke.

Medens jeg kravlede om imellem Stenene og lod mig Bringebærene smage, raabte Far paa min Mor.

Da hun var gaaet bort, kom der fra den anden Side hen til mig en høi, bleg Dame, som saa ældre ud end Mor, sort klædt, med en opstaaende hvid, pibet Halskrave. Hun saa saa venligt paa mig og rakte ligesom henimod mig en vild Tjørnerose, som hun havde i Haanden.

Jeg var slet ikke bange, det var heller ikke, som om hun var fremmed. Hun nikkede dernæst vemodigt til mig som til Afsked og gik bort den samme Vei, som hun var kommen.

Da Mor kom tilbage, fortalte jeg hende, at der havde været en saa snil fremmed Dame, men hun var vist meget bedrøvet, og nu var hun gaaet.

Min Moder – jeg husker det, som om det var i dette Øieblik – stod en Stund stille, hvid som et Lagen og saa paa mig med en Angst i Øiet, som om vi nu skulde dø begge to, saa slog hun Armene sammen over Hovedet og faldt besvimet om.

Jeg var for bange til at skrike, men tror at erindre, at jeg, medens hun laa der livløs henstrakt i Græsset ovenfor Bænken, kastede mig over hende og raabte: «Mor!»

Lidt efter var jeg kommen springende hen til Far, der stod i Skjortærmer henne paa Engen og slog Hø blandt de andre, og havde hulkende sagt, at nu var Moder død.

Fra den Stund var min Moder sindsforvirret.

Hun maatte i mange Aar stadig vogtes paa sit eget Værelse, og min Fader havde vist mangen en tung Time.

Siden bragtes hun til et Sindssygeasyl i Trondhjem, hvor hun to Aar efter døde uden et Øieblik at være kommen til Besindelse.

Den, som i den Tid tog sig af mig, var gamle Anne Kvæn, et koparret, mandfolkagtigt Kvindfolk med smaa brune Øine, stridt, staa graat Haar og næsten hekseagtigt markerede Træk samt som oftest en kort, sort Kridtpibe i Munden.

Hun havde været min Moders Barnepige og hang ved hende med hele sin Sjæl. Da min Moder blev sindssvag, forlangte hun ivrigt at «være Vagt» paa Blaasalen; men dette maatte opgives, da det viste sig, at netop hendes Nærværelse mest ophidsede den syges Sind. Min Moder taalte heller ikke at se Fader, og mig turde de slet ikke vise hende.

Gamle «Anne Kvæn» havde været min Moders eneste fortrolige i dette Liv. Hun var yderlig overtroisk og underlig af sig. For hendes Indbildningskraft holdt Nissen og Draugen ligesaa vist til nede paa Sjøboden og i Baadhuset, som min Fader residerede i Hovedbygningen, og under Fjeldet paa Østsiden af Havnen drev de «underjordiske» lige saa vist usynligt deres Fiskebedrift og Jægtebrug paa Bergen, som Fader havde et synligt inde i Bunden af den.

Hun har visselig opfyldt min stakkels Moders Hoved med sin mystiske Overtro i ikke mindre Grad, end hun fyldte mit. Der var alskens Mærker og Tegn at tage fra Morgen til Aften, og hun havde altid en urolig Mine, som om hun gik og holdt Vagt. Naar der kom en Baad, skulde man vende sig mod Sjøen og spytte og mumle nogle Ord imod Sjøvættene. Hun saa hver Mands Vardøger eller Fylgje. For dets Skyld

maatte Døren ikke lukkes for hastigt efter den, som gik ud, og hun kunde altid høre det varsle forud, naar Fader kom hjem fra Reise.

Da «Anne Kvæn» ikke længer fik Tilladelse til at komme ind paa Blaasalen til Moder, gjorde hun i Stilheden en hel Mængde Kunster udenfor Døren. Jeg erindrer saaledes, at jeg engang stod i Trappen og saa hende bøje og neie sig og derimellem male med Spyt paa Døren og mumle, indtil jeg angest sprang min Vei.

I hendes Besværgelsesformler forekom ofte Navnet «Jumala», Navnet paa Bjarmernes gamle Gud, som der langt nord nok er mindre udryddet, end man tror, og som den Dag i Dag ogsaa, kan hænde, indover Fjeldvidden i Finmarken endnu har en eller anden Offersten. Imod «Finne-Gan» havde hun ogsaa sine Præservativer. Hun sammensmeltede øiensynligt Kvæn- og Kristenguden i sine mystiske Besværgelser for at overvinde Lappetrolddommen.

Under disse Indtryk paa Sindet voksede jeg op.

Præstegaarden med den hvide Taarnkirke ved Siden af laa kun et kort Stykke Vei fra os nede ved Sjøen paa den høire Side af Bugten, naar man saa udover fra vort Handelssted, som laa inderst i den.

De havde der en Huslærer, – vi kaldte ham altid «Studenten».

Did gik jeg hver Dag i Skole sammen med Præstens to Børn, en opvakt Gut ved Navn Carl, der var et Aar yngre end jeg, nemlig tolv Aar, og hans med mig akkurat jevngamle Søster Susanne, et blaaøiet, viltørt Barn med en Mængde gult Haar, der altid skulde skydes fra Panden, og som, naar hun kunde komme til ubemærket av Studenten, stadig gjorde alskens Ansigter og Grimacer over til os to andre for at faa os til at le.

Huslæreren var nemlig saare streng og indgjød yderlig Respekt. Den Lattertrang, som vi ved slige Leiligheder sad og pinte os med uden at turde se op paa hinanden, for at det ikke skulde komme til Udbrud, var egentlig alt andet end morsom, thi hver Gang det eksploderede, bekom det os alle saare ilde, idet der som første Akt vankede Lug og Ørefigen og dernæst lange, skrevne Haranger i Karakterbøgerne om vor Opførsel.

Susanne var heri ofte rent ud ubarmhjertig. Det var nemlig kommet dertil, at hun bare med et lidet Blink i den ene Øiekrog kunde antænde den hele Febertilstand hos os, saa vi sad sprudrøde i Kinderne som Æbler, med de stive, stirrende Blikke naglede i Bogen, indtil det ikke bar længer. Især virkede hun paa mig, som hun dog vidste maatte bøde strengt derfor hjemme; thi Fader var en haard Mand, der kun altfor lidet forstod sig paa Børn.

I vore Fritider legede vi saa livligt, som vistnok faa Børn har leget.

Imod det strenge og mørke Liv hjemme, hvor Fader holdt til enten ude i sin Forretning eller oppe paa Kontoret, hvor der fra Blaasalen af og til hørtes Støi og Raab fra min stakkels, vanvittige Moder, og hvor Anne Kvæn altid rumsterede næsten som en uhyggelig Aand, var Legen med Præstebørnene som et Liv henne i en anden glædelig, solbeskinnet Side af Verden.

Andet Kapitel. I fjæren

Endnu mere end her sydpaa i Norge er Fjæren i Nordland en dragende Legeplads for Børn. I Ebbetiden ligger Havbunden tør ganske anderledes langt udover end her syd.

Den leragtige Sandgrund ligger da bar med enkelte Pytter i, hvor Fiskeyngelen svømmer, medens paa den yderste Kant ude ved Sjøen spadserer en eller anden Strandfugl eller sidder en ensom Maage paa en Sten. Den bølgetegnede, fine Sandlere er fuld af Tuer med Snirkler over efter den store, eftersøgte Agnmark, som der snor sig ned i Jorden. Skjulte indenfor Stenene eller i Tarreklaserne ligger de smaa, rappe, glasklare, rægelignende «Marifluer», der, naar de forfølges, piler gennem det grunde Vand. De bruges af Smaagutter som Agn paa Knappenaalsangelen til at fiske Smaamort.

Paa den høie Græsbakke overfor Stranden mellem nogle store Stene byggede vi tre Børn af flade Stenheller vor egen Handelsgaard med Sjøbod, Nøst og Brygge nedenfor.

I Nøstet eiede vi alle Slags Baade, smaa og store, fra den firaarede Kjæks lige op til Fembøringen, dels af Træ og Bark, dels af de baadformede blaa Kraakeskjæl. Formen paa vor Stolthed, den store Jægt, et stort, repareret Trug med én Mast og «Flagedæk», der stadig udrustedes til «Bergensstevnet» – var jo ikke den bedste. Jeg husker endnu, hvor mangen Gang jeg sad i Kirken og tænkte mig det Eventyr, at vi eiede det herlige, fuldriggede Skib med Kanoner, som hang deroppe under Hvælvet, og hvorledes jeg, medens Præsten prækede, fantaserede op alskens Seiladser, som Carl, men især Susanne skulde undre sig saare ved at se paa. Det Skib var det eneste, jeg dengang manglede i min Lykke.

Inde i Bugten ved Faders Brygge var der i Sjøen en dyb «Marbakke», hvor der paa Eftersommeren gik Stimer af Mort og anden Smaafisk, og der drev vi Gutter vort Fiske hver med sin Lintraad med Knappenaalsangel i Enden. Vi skar Fisken op, hang den kløvet over Hjeldstængerne, som vi havde staaende udover Marken henne ved vor egen Handelsplads, og præparerede den til Tørfisk, medens vi lod Leveren staa hen i Smaakar og raadne, til den blev Tran. Begge Produkter stabledes saa behørig hen paa vor Sjøbod, for siden med Jægten «at gaa til Bergen», og, det ved Gud, vi syslede, arbeidede og trældede ligesaa ivrigt og alvorligt med vort som de voksne med sit, endda vor eneste, reelle Fortjeneste kun var det Solskin, som vi fik over vore brunstegte Ansigter.

Carl var en spædbygget Gut, der for det meste i alt fulgte sin mere energiske Søster. Begge Præstebørnene havde tæt, gult Haar. Hos Susanne ringede det sig Lok i Lok, saa det næsten blinkede om Hovedet, hvergang hun bevægede sig – noget hun, som før fortalt, stadig gjorde med et Kast for at holde det borte fra Panden. Begge var de tillige meget hvide og skjære i Huden og havde deilige, blaa Øine. Susanne var dengang, jeg veed ikke, om for sin Alder lav eller høi – jeg tænkte mig hende ialfald allermindst som jevnhøi med mig, skjønt hun vist maa have været et halvt Hoved mindre; Resten af Maalet udfyldtes nok af min Beundring.

Jeg husker hende, naar hun om Søndagen skulde til Kirke sammen med sin Moder – en liden bleg, mørkkklædt, hustravel Kone, der altid, undtagen Søndag Formiddag, strikkede paa en lang, trist Strømpe. Hun gik pyntet paa den sandstrøede Kirkevei, i hvid eller blaa Kjole, med en mørk Schæferhat paa Hovedet, et lidet hvidt Lommetørklæde sammenfoldet bag en meget stor gammel Psalmebog og hvide Strømper og Sko med Korsbaand over Foden. En skjønnere Dragt end Susannes Søndagspuds troede jeg

ikke, der kunde findes i Verden.

I Kirken sad Præstefamilien paa første Bænk lige under Prækestolen og vi – min Fader og jeg – et Par Stole bagenfor, og vi vekslede da mangt et kun for os forstaaeligt Frimurertegn.

Engang krænkede Susanne mig dog dybt – ja til bittre Taarer. Det blev mig nemlig klart, at hun havde gjort ogsaa min Fader til Skive for sine muntre Betragtninger.

Med sin gode, stærke Røst sang han paa Landsens naive Vis Psalmerne meget høit, men satte – hvad jeg og mange andre dengang fandt meget tiltalende ved hver Udgang en egen Snur paa Tonen, der ikke hørte Melodien til, men var af egen Komposition. Dette sidste havde været Gjenstand for Snak i Præstegaarden, og Susannes lille Gryde havde da ogsaa havt Øren. Da hun mærkede, at jeg havde opdaget det, saa hun saare ulykkelig ud.

Da Carl var tretten Aar gammel, sendtes han til La tinskolen i Bergen, og den «kostbare» Huslærer reiste med sidste Dampskib samme Høst.

Susanne fik fra nu af Undervisning af sine Forældre, og jeg maatte tage min Lærdom hos Klokkeren, en godmodig gammel Mand, der selv lidet kunde udenfor det at spille Violin, hvilket han gjorde med Lidenskab og vistnok ogsaa med en, om end uryddig, genial Sans.

Da Klokkeren havde udvirket mig Tilladelse hos min Fader til at lære at spille, og jeg ligesom Klokkeren syntes bedre om denne Underholdning end om Lektierne, gik hele tre Aar, eller Tiden til over mit sekstende Aar, hen paa en Maade delt mellem Violinspil og Lediggang.

Havde min And i den Periode af mit Liv været holdt tilbørligt under Arbeidets daglige Tugt, vilde maaske meget hos mig siden artet sig anderledes. Som det blev, gaves jeg helt mit eget Fantasiliv i Vold og fik grundlagt i mig Stemninger, der siden i fordærvelig Grad blev mit Livs Herrer.

Den Delelinie, som der inde i Enhvers Bevidsthed er draget mellem Fantasi og Virkelighed, trænger visse Naturer, der lever under stærke Fantasiindtryk, til alvorligt og stadigt at faa opgaaet, ellers slettes den let paa enkelte Punkter ud og overgaar til Sygelighed.

Uagtet vi nu ikke længer havde den overflødige Leilighed som før til at komme sammen, var Susanne og jeg allikevel gjennem hele Opvæksten stadig Legekammerater og fortrolige.

Naar hun havde noget at betro mig, passede hun som oftest paa ved Grinden, der gik tversover Veien henne ved Præstegaardsjorden, ved de Tider, da jeg gik til eller fra Klokkeren.

En Dag, jeg kom gaaende Veien hjemover med mine Bøger under Armen, sad hun i sin blaarudede Bluse og Schæferhatten paa Overgangstrappen ved Siden af Grinden. Hun saa ud til at være i meget slet Humør, og jeg forstod straks, at der skulde vanke noget.

Hun svarede ikke paa min Hilsen; men da jeg hastigere, end hun syntes om, søgte at slippe igjennem Grinden, spurgte hun mig i en ophidset Tone, om det var sandt, hvad de sagde, at jeg var saa doven, at der ingenting kunde blive af mig herhjemme.

Susanne havde ofte drillet mig; men det, som denne Gang krænkede mig, var, at jeg skjønnede, at man i Præstegaarden opholdt sig over os hjemme, og at Susanne var med paa det.

Havde jeg vidst, at Susanne den Dag sad der som min slagne Forsvarer, vilde jeg visselig taget Sagen anderledes, end jeg gjorde, idet jeg nu med en krænket Mine gik min Vei uden at værdige hende et Ord.

Da jeg kom hjem, fik jeg høre, at Præsten og min Fader var blevne uenige i Forligelseskommissionen. Præsten, som var Forligelseskommissær, havde ytret, at han syntes, min Fader i en Sag fo'r for haardt frem, og min Fader havde givet ham et braadt Svar. Det var i Anledning heraf, at Kritiken over os nu var sluppet løs i Præstegaarden.

Os Børn gav dette Forhold mellem de voksne en utryg Skyhed, og jeg husker, at jeg i Begyndelsen endog var bange for at gaa forbi Præstegaarden, da jeg mulig kunde træffe Præsten paa Veien.

Susanne gjorde imidlertid adskillige Tilnærmelsesforsøg; men ved det mindste Glimt av hendes blaarudede Kjole tog jeg altid lange Omveie i Marken ovenfor Veien eller ventede inde mellem Træerne, til hun var borte.

I et Par Dage saa jeg intet til hende; men, da jeg en Dag kom gennem Grinden, stod der skrevet med Blyant paa det hvide Navnebræt i Mærkestolpen for Roden: «Du er vred paa mig, men S. er slettes ikke vred paa Dig.»

Skriften, den klodsede store, kjendte jeg nok, og jeg vendte tilbage til Grinden to, tre Gange den samme Dag for at læse den om igjen og om igjen. Det var Susanne i ny Skikkelse; jeg saa hende i Tankerne bag Bogstaverne som bagom et Gelænder.

Jeg satte om Eftermiddagen under: «Se bag Stolpen!» Og der skrev jeg: «D. er heller ikke vred paa S.»

Dagen efter stod Susanne i Haven ved Rækværket, da jeg gik forbi, men lod, som om hun ikke saa mig; hun angrede nok, at hun havde været for snar til at komme mig imøde.

Skjønt Forholdet udvortes var i høieste Grad høfligt, var dog min Faders Omgang med Præstens fra hin Tid igrunden at anse som afbrudt: de satte aldrig uden ved særegne Anledninger og efter høitidelig Indbydelse Foden indom hinandens Døre. Dette gav igjen Susannes og min Omgang et vist stjaalent Præg. Skjønt der intet forbud laa paa os, lurede vi os dog paa en Maade kun til at mødes.

Vi vare begge to ensomme Børn. Susanne sad fangen i Hverdagskjedsommeligheden hjemme under Moderens strenge Opsigt, og i mit triste Hjem havde jeg altid en Følelse, som jeg frøs og var ræd, og som al Glæden var henne i Præstegaarden hos Susanne. Det var derfor intet Under, at vi altid længtes ud til hinanden.

Som vi blev ældre, kom Leilighederne sjeldnere, men Længselen blev derved kun opdæmmet i os, og de Øieblikke, vi saa kunde være sammen, fik efterhaanden os selv ubevidst, en anden Karakter end den gamle barnslige. At tale med hende var nu blevet mig en Trøst, og jeg sværmede mangan en Dag om Præstegaarden blot for at se et Glimt af hende.

Jeg var henvend seksten Aar, da hun en Morgen, jeg kom forbi Præstegaardshaven, vinkede mig hen og

rakte mig en Blomst over Muren. Hun sprang derpaa skyndsomt ind tvært over Gulerodsengene, som om hun var bange for, at nogen kunde se det.

Det var første Gang, det gik op for mig, at hun var saa smuk, og jeg tænkte længe paa hende, som hun stod der i Haven mellem Buskene med Morgensolen over sig.

Tredie Kapitel. Drengestuen

Den Spøgelsestemning, der gik gjennem vort Hus, fik først rigtig Luft nede i Drengestuen, naar Drengene og Pigerne og de Færdendes af Almuen, som tog Nattelogis, om Kvælden sad ved det røde Skin fra Jernovnen og fortalte Historier om alskens Forlis og Spøgeri.

Paa Krakken i Rummet mellem Ovnene og Væggen sad den vakre, stærke Jens Dreng med sit Snedker- og Reparationsarbejde om sig; han havde det egentlig kun med at gjøre sit Arbejde og i Taushed lytte til de andre.

Ved Ovnene holdt «Komag-Nils» paa med at trane Komager eller Skindtøi – sit Navn havde han, fordi han syede Komager. Komag-Nils var en liden Fyr med en uredig, gul Lug, der laa ham ned i Panden, et Ansigt rundt som en Maane, hvori Næsen sad som en liden Knop, og, naar han lo, fik hans tyndlæbede, brede Mund med de store Kjæver et Udtryk næsten som et Dødningegrin. Hans smaa Melkeblende-Øine plirede da hemmelighedsfuldt og sagde tillige, at han var et kvikt Hoved. Det var i virkeligheden ham, der kunde de fleste Historier, men endnu mere ham, som kunde faa de fremmede til at fortælle, eftersom det faldt sig, baade fra den synlige og den usynlige Verden.

En tredie af Drengene hed med et Øgenavn, som man dog ikke gav ham, saa han hørte derpaa, Anders Blyhat, saa kaldt, fordi han af og til havde slemme Raptuser, hvori han drak og holdt paa at komme ud af Tjenesten. Han var imidlertid paa sin Vis overmaade dygtig. Naar det rigtig kneb – i Uveir – steg han saaledes med engang til den betroede Post at være Høvidsmand i Baaden; thi om hans overlegne Dygtighed under Seiladsen var der kun én Mening. Naar Faren var over, sank han saa igjen tilbage til at være den ringe Mand.

Til Husets faste Drengestuestok hørte ogsaa en Pige paa tyve Aar, som vi kaldte «franske Martine». Hun var ligesom af et helt andet Menneskeslag end det i Nordland vanlige, var livlig og kvik, med et vældigt krøllet sort Haar over et brunt ovalt Ansigt med paafaldende regelmæssige Linier. Hun var spædbygget og af Middelhøide og god Figur. Hendes Øine under de svære sorte Bryn var mørke som Kul; naar hun blev opbragt, kunde de ligefrem gnistre.

Hun var forelsket i den tause Jens Dreng og uden al Grund yderlig skinsyg. Man sagde ogsaa, at der skulde blive et Par af de to, naar han havde faaet gjort med et Par Fiskereiser til, men officiel var ialfald ikke Sagen, og som jeg tror, fordi Jens Dreng i det længste gjorde sin passive Modstand og aldrig udtrykkelig friede.

Franske Martine var af Herkomst et af de uægte Børn i Fiskedistrikterne deroppe, hvis Fædre er

fremmede Skippere eller Matroser. Hendes Fader sagdes at have været en fransk Matros.

At gaa i Drengestuen om Aftenen var mig af min Fader strengeligen forbudt; han vidste vel, at der vankede forskjelligt, som ikke var for Børns Øren.

Men nu fortæltes paa den anden Side netop dernede det interessanteste, jeg kunde tænke mig paa Jorden. Følgen blev da, at jeg hemmelig sneg mig derned.

Jeg erindrer saaledes, hvorledes jeg en mørk Høstaften, da jeg havde listet mig derned, lyttede, medens Komag-Nils – han med det gule Ansigt og Dødningegrinet, naar han lo – fortalte en slem Spøgelsehistorie fra Erlandsens Formands Tid.

Dengang stod der en gammel Sjøbod et Stykke udenfor Præstegaarden.

Og saa var det en Juleaften, at de sad og drak og julede inde paa Handelspladsen. Da Klokken blev elleve, slap Øllet op, og saa blev Drengen, som hed Rasmus og var en stærk og modig Karl, sendt hen til Sjøboden, hvor Øltønden laa, for at tappe fuldt et svært Krus med Sølvbeslag, som han fik med.

Derhenne satte Rasmus Løgten paa Tønden og begyndte at tappe. Da Kruset var fuldt, og han netop tænkte paa at sætte det til Munden, saa han over Øltønden liggende med Kroppen inde i Mørket, hvor alle Tønderne stod i Rad og Række, en forfærdelig stor, bred og mørk Skikkelse, hvoraf der udgik et iskoldt Pust, som af en Dør, der var oppe. Den blinkede mod ham med et Par svære Øine som af en mat Hornløgt og sagde:

«Tjuv i Juleøllet.»

Men Rasmus Dreng forsømte sig ikke. Han slængte det tunge Krus lige i Synet paa Draugen og rendte saa afsted af al Magt.

Udenfor var det Maaneskin paa Sneen, han hørte, hvorledes det skreg og ulede nede i Fjæren, og mærkede, at Draugene i større og større Hob forfulgte ham.

Da han kom til Kirkegaardsmuren, var de nær ved ham, og han fandt da i Nøden paa det Raad at raabe ind over den: «Hjælper mig nu alle Døde!» De Døde er nemlig Fiender af Draugene.

Da hørte han, hvorledes de reiste sig derinde, og hvorledes der blev Larm og Hyl som af et Slag. Selv forfulgtes han imidlertid ihærdigt af en «Udbaaren», der holdt paa at tyngte ham ned, netop som han fik fat i Dørklinken og frelst slap ind.

Men der besvimed han midt paa Gulvet.

Dagen efter – første Juledag – saa Kirkefolkene spredte rundt om paa Gravene Stykker af Ligkistebord og derimellem alskens gamle vastrukne Aarer og Baadplanker af den Slags, som synker tilbunds efter Forlis.

Det var de Haandvaaben, som de Døde og Draugene havde brugt, og man kunde af mangt skjønne, at de Døde var blevne Seierherrer.

Man fandt ogsaa nede paa Sjøboden baade Tinkruset og Løgten igjen. Tinkruset var slaaet fladt mod Draugens Pandebrask, og Løgten havde Utysket knust, da Drengen undslap.

Komag-Nils kunde ogsaa fortælle en hel Del om «Fremsynte» og deres Syner dels ind i Aande verdenen, dels i selve Virkeligheden, hvoraf de enten føler Forudvarsler eller – som ved en Art Luftspeiling for det indre Blik – kan se, hvad der foregaar netop i Øieblikket paa de fjerneste Steder.

De kan sidde i et lystigt Lag og saa med ét blege og urolige stirre fraværende hen i Luften foran sig. Hvad de ser, er mangehaande Ting, og saa undslipper der dem undertiden Udraab som:

«Nu er der Ildløs i Bygningerne hos Handelsmand N. N. ivaagen» eller «Nu brænder Trondhjem».

Undertiden ser de store Ligtog drage forbi med en Tydelighed, saa at de kan beskrive hver Mands Plads og Udseende i det, Kisten selv og Gaderne, hvorigjennem Toget passerer.

De kan da sige: «Nu begravnes en stor Mand nede i Kristiania.»

Naar saa Efterretningen kommer, stemmer det altid.

Paa Sjøen kan det hænde, at en saadan Mand kan sige til Høvidsmanden, at han nok gjør rettest i en liden Stund at bøie af paa Kursen; og dette blir altid lystret; thi man er vis paa, at han da ser *det* foran Baaden, som ingen af de andre skjønner, men som kan vold Ulykke – i Regelen Draugen i sin halve Baad eller Gjenfærd.

En af Komag-Nilses mange Historier af den Slags var hændt en Kjending af ham ude paa Vinterfiske.

Veiret havde et Par Dage været rent overhændigt, men bedagede sig den tredie Dag saavidt, at et af de Baadlag, som holdt til i Rorboden, mente, at det nok maatte gaa an den Dag at faa draget Garnene. De øvrige trøstede sig derimod ikke til.

Nu er det Skik, at Baadlagene gi'r hinanden Haandsrækning til at sætte Baaden ud, og saa skulde nu ogsaa ske.

Da de kom ned til Fembøringen, som var trukket et godt Stykke paa Land, fandt de Aarer og Tofter vendt baglænds i Baaden, og det var derhos, trods alle forenede Anstrengelser, ikke muligt at faa den rykket af Pletten. De prøvede sig en, to, tre Gange uden Nytte.

Men saa sagde én af dem, der var kjendt for frem synt, at efter det, som han saa, var det bedst, at de idag ikke videre rørte ved den Baaden; den var tungere end Mandsmagt.

Med det ene af Baadlagene, som holdt til i Rorboden, var ogsaa en kvik Gut paa fjorten Aar, der hele Tiden morede dem ved alle Slags Gabestreger og aldrig var rolig.

Han tog en svær Sten og katsede den af al Magt ind i Bagskotten af Baaden.

Ud af den fo'r saa pludseligt synlig for alle en Draug i Sjøklæder med en svær Tarrevase istedetfor Hoved. Den havde siddet baglænds og tynget Baaden og fo'r nu ud i Sjøen, saa Skumsprøiten fossede om den.

Da det var sket, gik Fembøringen glat i Vandet.

Men den Fremsynte saa paa Gutten og sagde, at det skulde han ikke ha' gjort.

Gutten lo imidlertid som før og mente, at sligt noget troede han ikke paa.

Da de saa om Aftenen var komne hjem, og Folkene laa og sov inde i Rorboden, hørte de Klokken omkring tolv om Natten Gutten skrike om Hjælp.

En af dem syntes ogsaa, at han ved Skinnet af den døsig Tranlampe saa en svær Haand strække sig fra Døren indover op til Bænken, hvor Gutten laa.

Gutten var allerede under Skrig og Modstand draget hen til Døren, førend de andre sansede sig saa vidt, at de kunde slaa Tag om ham for at holde ham fra at drages ud.

Men nu opstod der midt i Døren en haard Kamp, idet Draugen trak ham i Benene, medens det hele Mandskap holdt igjen i Arme og Overkrop.

Saaledes sagedes han da i Midnatstimen under Jamren frem og tilbage i den halvaabne Dør, idet snart Folkene, snart Draugen havde det meste af ham hos sig.

Med en Gang slap Draugen Taget, saa hele Mandskabet faldt over hverandre indefter Gulvet.

Men da var Gutten død, og de forstod, at Draugen først da havde sluppet ham.

Vinteren efter hørte de det jamre om Natten Klokken tolv nede i Rorboden. Og der blev først Fred, da den blev flyttet hen paa en anden Grund.

– Den samme Ære, som Østlandsbonden flere Steder kan sætte i at have den bedste Traverhest, sætter Nordlændingen, kanske vel saa hidsigt, i at eie den Baad, som seiler hurtigst.

En rigtig udmærket Baad spørges der nord i ligesaa mange Bygder som sydpaa en rigtig «glup» Traver. Begge følges de af deres særegne Romantik, der fylder Bygderne med alskens Sagn om Hurtighed og vidunderlige Kapløb.

At bygge en saadan Baad med de rette Vandlinier er en Genisag, der ikke theoretisk kan aflæres; det beror nemlig paa et særskilt Skjøn hos Baadbyggeren for hver enkelt Baad. Det gaar simple Kopier her som ellers i Livet, at de altid kun seile middels.

Hvad det har kostet Nordlænderne endelig at udfinde denne Baadform, der nu sætter dem istand til i deres smaa Baade næsten at flyve for Vinden undaf de vældige Havsjøer, der skummer bagefter dem, og som, om de naaede Baaden, vilde begrave den under sig, – hvor mange Slægter der har lidt og stridt og tænkt og rettet paa denne Facon, saa at sige under Dødsstraf for hver Feiltagelse, – kort Nordlandsbaadens Historie fra den Slægts Dage, som først optog Kampen mod Havet deroppe og til idag – det er en glemt Saga, fuld af den jevne Arbeidsmands Storbedrift.

– En Vinteraften i Januar, lidt før Fisket begyndte, hørte jeg en af Folkene i de store Baadlag, som da overnattede hos os, fortælle. Han var bleven sat paa Gled ved et Par Historier af Komag-Nils og vilde nok

nu vise os, at der ogsaa der, hvor han var fra, nemlig nede paa Dønø i Helgeland nær Ranen, var ligesaa godt Slag baade af underlige Historier og af Baade, som oppe hos os.

Fortælleren var en liden raptunget Fyr, som hele Tiden sad og rokkede og flyttede sig paa Bænken, medens han fortalte.

Med den spidse Næse og de smaa rødagtige runde Øine lignede han en eller anden urolig Sjøfugl paa et Skjær. Af og til afbrød han sig selv ved at dukke ned i sin Nistetine, som om han hver Gang tog op af den et nyt Stykke af Fortællingen.

Historien lød saa:

Paa Kvalholmen nede i Helgeland boede en fattig Fisker, der hed Elias, med sin Kone Karen, som før havde tjent hos Præsten over paa Alstadhaug.

De havde faaet sig op en Hytte der, og han gjorde nu Lofotfiske paa Dagsror.

Paa den ensomme Kvalholmen var det nok ikke frit for, at det spøjte. Naar Manden var borte, hørte Konen mangeslags uhyggelig Larm og Skrig, som ikke kunde være af det gode.

Der kom et Barn hvert Aar, men de var stræbsomme begge to. Da syv Aar var gaaet, var der seks Børn i Stuen; men den samme Høst havde Manden ogsaa faaet skrabet sig sammen saameget, at han mente nu selv at kunne raade sig til en Seksæring og herefter ro Fiske i egen Baad.

En Dag, som han gik med en Kveitepig i Haanden og grundede paa dette, stødte han over en Bjergknart nede i Stranden uforvarende paa en uhyre stor Kobbe, som laa og soled sig lige bag den, og som nok var ligesaa uforberedt paa Manden, som han paa den.

Elias var imidlertid ikke sen; han stødte ovenifra Knarten, hvor han stod, den lange, tunge Kveitepig lige ned i Ryggen paa den, tæt under Nakken.

Men da blev der et Spræl! Kobben reiste sig med en Gang paa Halen, ret op i Veiret, saa høi som en Baadmast, og saa med et Par blodanløbne Øine saa ondt og giftigt paa ham, medens den derhos grinende viste Tænder, at Elias holdt paa at gaa fra Vettet af Forskrækkelse. Saa føg den med ét paa Sjøen, saa Skumkraven stod fuldt af Blod efter den.

Mere saa Elias ikke til den; men ind til Baadstøen i Kvalviken, hvor Huset hans stod, drev samme Eftermiddag Kveitestangen med afbrudt Jernpig.

Elias tænkte ikke længere paa dette. Han købte samme Høst sin Seksæring, til hvilken han alt om Sommeren havde sat op et lidet Nøst.

En Nat, som han laa og tænkte paa den nye Seksæringen sin, faldt det ham ind, at han for rigtig at bevare Baaden kanske burde sætte endnu en Spilre til Støtte under den paa hver Side.

Han var saa urimelig glad i Baaden, at det bare var Moro for ham at staa op med Løgt og se ned til den.

Som han nu stod og lyste paa den, skimtede han pludselig i Krogen henne paa en Garnvase et Ansigt,

der akkurat lignede Kobbens; det gren en Stund sint imod ham og Lyset.

Gabet blev ligesom større og større, og saa fo'r der en stor Mand ud gennem Nøstdøren, men dog ikke fortere, end at Elias ved Løgteskinnet skimtede, at der stod en lang Jernpig ud af Ryggen paa ham.

Og nu begyndte han nok at skjønne et og andet.

Men endda var han mere ræd om Baaden sin end for Livet.

Den Morgen i Januar, han drog ud paa Fiske med to Mand i Baaden sin foruden sig selv, hørte han i Mørket en Røst fra et Skjær lige i Udløbet af Viken. Den lo haanligt og sagde:

«Naar det blir Fembøring, saa agt Dig, Elias!»

Det varede imidlertid mange Aar, før det blev Fembøring af for Elias, og hans ældste søn Bernt var da sytten Aar gammel.

Den Høst, dette skete, reiste Elias med hele sin Familie i Baaden ind i Ranen for at bytte bort Seksæringen og saa for Mellemlag handle sig Fembøringen til. Hjemme var kun en netop konfirmeret Finnepige, som de havde taget til sig for nogle Aar siden.

Nu var der en Baad, en liden halvfemterums Fembøring, som han netop havde i Kikkerten, og som den bedste Baadbygger derinde havde faaet færdig og tjærebredet den Høst. Den byttede han sig til mod Seksæringen og et Mellemlag i Penge.

Elias tænkte nu paa at seile Hjem, men var først indom Handelsstedet og forsynede sig og sine med Julekost, derunder ogsaa en liden Dunk Brændevin.

Glad, som han var i Handelen, tog nok baade han og Konen hans sig den Dag en Taar over Tørsten, og Bernt, Sønnen, fik ogsaa smage en Smule med.

Dermed seilede de nu den ny Baad hjemover.

Anden Ballast end han selv, Kjærringen og Børnene samt Julekosten var der ikke i den.

Sønnen Bernt sad ved Halsen, Konen, hjulpen af den næstældste Søn, holdt i Draget, og selv sad Elias ved Styret, medens de to yngre, tolv og fjorten Aar gamle Brødre skulde skiftes ved Øsekarret.

De havde otte Mil Havvei at seile, og da de kom ud paa, viste det sig, at de nok kom til at prøve Baaden den første Gang, den brugtes. Der røg efterhaanden op til Storm, og Skumkammene begyndte at brække i den svære Havsjø.

Nu fik Elias da se, hvad Baad han havde; den klarede sig som en Sjøfugl mellem Bølgerne uden saa meget som en Skvæt i Baaden, og han dømte derhos paa, at han slap at sætte en hel Klo mod, hvad en anden almindelig Fembøring vilde været nødt til i dette Veir.

Ud paa Dagen saa han ikke langt fra sig borte paa Sjøen en anden Fembøring med fuld Besætning og fire Klør i Seilet akkurat som han.

Den laa samme Kurs, og han fandt det lidt rart, at han ikke havde set den før.

Den lod til at ville kapseile med ham, og, da Elias skjønnede det, kunde han ikke bare sig for igjen at stikke ud en Klo.

Nu gik det med strygende Fart som Pilens forbi Næs, Holme og Skjær, saa Elias syntes, han aldrig havde været med paa saa stolt Seilads før, og nu viste Baaden sig ogsaa for det, som den var, nemlig den første i Ranen.

Havet var imidlertid blet værre, og de havde alt faaet et Par alvorlige Sjøer ind over sig. De brød ind over Halsen der forud, hvor Bernt sad, og seiledes ud igjen i Læ nær Bagskotten.

Siden det var blevet skummelt, havde den anden Baad holdt ganske nær, og de var nu ikke længer fra hinanden, end at de kunde kaste et Øsekar over til hverandre.

Saa gik da Seiladsen jevnside i stedse haardere Sjø udover Kvelden.

Den fjerde Klo burde nu egentlig være sat igjen, men Elias vilde nødigt give tabt i Kapseilingen og tænkte at bie dermed i det længste, indtil de gjorde det over i den anden Baad, hvor det kunde tiltrænges vel saa godt.

Af og til gik saa fremdeles Brændevinsdunken om, da det nu baade var Kulde og Væde at holde ude.

Morilden, som spillede i den sorte Bølge nær Elias's egen Baad, lyste sælsomt stærkt i Skumranden omkring den anden, der ligesom pløiede og væltede en Ildskavl om Siderne.

Ved det lyse Fosforskjær kunde han endog skjelne Tougenderne over i den. Han kunde ogsaa tydeligt se Folkene ombord med deres Sydvester paa Hovedet; men da deres Luvartside laa nærmest, vendte de alle Ryggen til og skjultes mest af den høit krængende Baadrand.

Pludselig brød der en forfærdelig Bræksjø, hvis hvide Kam Elias længe havde skimtet gennem Mørket, indover Halsen, hvor Bernt sad. Den stoppede ligesom hele Baaden for et Øieblik, Plankerne skalv og rystede under Trykket af den og strømmede saa, da Baaden, der en Stund laa halvkantret, reiste sig igjen og tog Fart, ud over Læbord agter.

Medens dette stod paa, syntes han, det skreg fælt over i den anden Baad.

Men, da det var over, sagde Konen, der sad ved Draget, med en Stemme, som skar ham ind i Sjælen: «Herregud, Elias, den Sjøen tog Marthe og Nils med sig!»

Det var deres to yngste Børn, det første ni, det andet syv Aar gammelt, som havde siddet i Rummet nær Bernt. Hertil svarede Elias bare:

«Slip ikke Draget, Karen, ellers vil Du miste flere!»

Det gjaldt nu at faa taget ind den fjerde Klo, og da det var gjort, fandt Elias, at der var Brug for den femte med, thi Veiret voksede; men for at seile Baaden fri af de stedse sværere Sjøer, turde han paa den anden Side heller ikke mindske mere paa Seilet, end han haardt var nødt til.

Det gik imidlertid saa, at den Seilstump, de kunde føre, efterhaanden blev mindre og mindre. Sjøen røg, saa det drev dem i Ansigtet, og Bernt og den næstældste Broder Anton, der hidtil havde hjulpet Moderen henne ved Draget, maatte tilslut holde i Raaen, en Udvei, som man tyer til, naar Baaden ikke engang taaler at gaa for den sidste Klo – her den femte.

Kammeratbaaden, som imidlertid havde været borte, dukkede nu pludselig igjen op ved Siden med akkurat samme Seilføring som Elias's Baad. –

Men han begyndte nu ikke rigtig at like Mandskabet der ombord.

De to, som stod der og holdt i Raaen, og hvis blege Ansigter han skimtede under Sydvesterne, syntes ham ved den underlige Lysning af Skumbrydningen mere lige Dødnings end Mennesker, og heller ikke talte de et Ord.

Et Stykke til Luvart øinede han saa igjen den hvide høie Ryg af en ny Braadsjø, der kom gennem Mørket, og han beredte sig itide paa at tage imod den.

Baaden lagdes med Stævnen skjøns op imod den, og Seilet blev ført størst muligt for at Skabe Fart nok til at kløve den og seile Sjøen ud igjen.

Ind susede Braadsjøen med et Brus som af en Fos; atter laa de et Øieblik halvkantrede; men, da det var over, sad Konen ikke længer ved Draget, heller ikke stod Anton længer og holdt paa Raaen – de var begge gaa't overbord.

Ogsaa denne Gang syntes Elias, at han hørte det samme fæle Raab i Luften; men midt under det hørte han tydeligt sin Kone angstfuldt raabe sit Navn.

Da han begreb, at hun var skyllet overbord, sagde han kun: «I Jesu Navn!» og taug saa.

Han var tilmode, som han helst vilde fulgt efter hende, men følte derhos, at det nu gjaldt at berge Resten af den Last, han havde ombord, nemlig Bernt og sine to andre Sønner, den ene tolv, den anden fjorten Aar, der en Stund havde staaet for Øsningen, men som siden havde faaet Plads i Agterskotten bag ham.

Bernt maatte nu passe Raaen alene, og de begge, saa godt det lod sig gjøre, hjælpede ad.

Styrvollen turde Elias ikke slippe, og fast om den holdt han med en Haand af Jern, som forlængst var følesløs af Anstrengelse.

En Stund efter dukkede Kammeratbaaden atter frem; den havde ligesom før været borte en Stund.

Nu saa han ogsaa mere af den svære Mand, som sad agterud paa den samme Plads som han. Ud af hans Ryg nedenfor Sydvesten, stod, da han vendte sig, ganske rigtig en kvarterlang Jernpig, som Elias nok mente, han skulde kjende igjen.

Men hermed var han nu ogsaa i sit stille Sind paa det rene med to Ting: den ene var, at det var ingen anden end selve Draugen, som styrede sin halve Baad der tæt ved Siden af ham og havde ført ham i

Fordærvelse, og den anden, at det nok var saa laget, at han den Nat seilede sin sidste Reise.

Thi den, som ser Draugen paa Sjøen, er en hjemfalden Mand.

Han nævnte intet til de andre for ikke at tage Modet fra dem, men overgav i Stilhed sin Sjæl til Vorherre.

I de sidste Timer havde han ud af Kursen maattet bære af for Stormen. Det blev tillige Snetykke, og han skjøjnte, at han nok kom til at vente paa Landkjending, til det dagedes.

Seiladsen gik imidlertid for sig som før.

Af og til klagede Gutterne i Agterskotten over, at de frøs, men herved var der nu i Væden intet at gjøre, og Elias sad desuden i adskillige andre Tanker.

Han havde faaet en saadan forfærdelig Lyst til at hevne sig, og det, han nu vilde gjort, om han ikke havde havt sine tre øvrige Børns Liv at forsvare, var med en pludselig Vending at prøve at seile isænk den forbandede Baad, der endnu stedse som til Haan holdt sig ved Siden af ham, og hvis onde Ærinde han kun altfor godt skjønnede.

Kunde Kveitepiggen før ramme Draugen, saa maatte sagtens ogsaa nu en Kniv eller Klep kunne gjøre det, og han følte, han vilde gladelig give Livet til for at faa et rigtigt Ram paa den, der saa ubarmhjertig havde taget fra ham hans kjæreste i denne Verden og endda vilde have flere.

Da Klokkeren var tre, fire om Natten, saa de seilende atter gennem Mørket en Skumbrydning af en saadan Høide, at Elias i Førstningen tænkte sig, at de maatte være tæt under Land i Nærheden af en Brænding.

Han erkjendte det imidlertid snart for, hvad det var, nemlig en uhyre Bølge.

Da syntes han tydeligt, det lo over i den anden Baad og sagde:

«Nu vælt' Fembøringen din, Elias!»

Denne, der forudsaa Ulykken, sagde nu høit: «I Jesu Navn!» bad saa sine Sønner holde sig af al Magt fast i Vidjebaandene ved Aarekjeiperne, naar Baaden gik under, og ikke slippe, før den var over Vandet igjen.

Han lod den ældre gaa frem til Bernt; selv holdt han den yngste tæt ved Siden af sig, strøg ham vel og engang hemmelig over Kinden og forvissede sig om, at han holdt godt Tag.

Baaden begravedes bogstavelig under Skumskavlen, løftedes efterhaanden op med Forenden og gik saa under.

Da den steg op igjen af Vandet med Kjølen iveiret, laa Elias, Bernt og den tolv Aar gamle Martin og holdt sig i Vidjebaandene. Den tredie af Brødrene var derimod bleven borte.

Nu gjaldt det først at faa Vanterne paa den ene Side overskaarne, saa at Masten kunde flyde op ved

Siden istedetfor voldsomt at uro Baaden under, og dernæst at komme op paa det urolige Hvælv og faa Nøglehullet indslaaet for at slippe ud Luften indeni, som holdt Baaden for høit oppe i Vandet til, at den kunde ligge stille.

Efter store Anstrengelser lykkedes dette, og Elias, der først var kommen op paa Hvælvet, hjalp nu ogsaa de andre to didop.

Og der sad de den lange, mørke Vinternat, med Hænder og Knæer klamrende sig krampefast til Hvælvet, som overskylledes af Bølgerne den ene Gang efter den anden.

Allerede efter et Par Timers Forløb døde Martin, hvem Faderen hele Tiden efter Evne havde støttet, af Udmattelse og gled ned i Sjøen.

De havde alt flere Gange prøvet med at raabe om Hjælp, men opgav det igjen, fordi de skjønnte, at det var uden Nytte.

Medens de to sad der alene igjen paa Hvælvet, sagde Elias til Bernt, at han ikke troede andet, end at han selv ogsaa kom til at «være med hu Mor», men at han havde som et fast Haab om, at Bernt nok alligevel vilde blive bjerget, naar han bare nu holdt ud som en Kar.

Saa fortalte han ham om Draugen, som han havde stukket nedenfor Nakken med Kveitepiggen, og hvorledes denne nu havde hevnet sig paa ham og nok ikke gav sig «før han var kvit».

Klokken var saa henimod ni om Morgenen, da det begyndte at graane af Dag.

Da rakte Elias Bernt, der sad ved Siden, Sølvuret sit med Messingkjæden, som han havde slidt itu for at faa det draget frem under de tilknappede Veste.

Han sad endnu en Stund, men da det blev lysere, saa Bernt, at Faderens Ansigt var dødblegt, Haaret havde skilt sig paa forskjellige Steder saadan, som det gjerne sker nær Døden, og Huden var gnavet af Hænderne af at holde om Kjølen.

Sønnen forstod nu, at det led paa det sidste med Faderen, og vilde saa godt det i Duvningen lod sig gjøre, flytte sig hen og støtte ham; men da Elias mærkede dette, sagde han:

«Hold dig nu bare trøst fast, Bernt! I Jesu Navn, æ gaar til hu Mor», og dermed kastede han sig bagover ned af Hvælvet.

Da Sjøen havde faaet sit, blev den, som enhver veed, der har siddet paa Hvælvet, en god Stund efter roligere.

Det blev lettere for Bernt at holde sig fast; og med den lysende Dag kom der ogsaa mere Haab.

Veiret bedagede sig, og, da det blev rigtig lyst, syntes han ogsaa, han skulde kjende sig igjen, og at det var uden for sit eget Hjemsted, Kvalholmen, han laa og drev.

Han begyndte da atter med at raabe om Hjælp, men haabede mest paa en Strømsætning, som han vidste bar under Land paa et Sted, hvor et Næs paa Øen tog af for Bølgegangen, saa det blev smult.

Han drev ogsaa nærmere og nærmere og kom tilslut saa nær det ene Skjær, at Masten, der flød ved Siden af Baaden, strøg op og ned ad Skraaberget efter Bølgedraget.

Saa stiv han var i Leddene af at sidde og holde sig fast, lykkedes det ham nu med stor Anstrengelse at bjerge sig op paa Skjæret, hvor han fik halet Masten op paa Land og fortøiet Fembøringen.

Finnepigen, som var alene hjemme i Huset, syntes et Par Timers Tid, at hun hørte Nødraab, og, da de holdt ved, steg hun op paa Høiden for at se efter.

Der saa hun da Bernt paa Skjæret og den hvælvede Fembøring huggende op og ned mod det. Hun sprang straks ned i Baadstøen, skjød ud den gamle Færdingsbaad og roede den langs Stranden rundt om Øen ud til ham.

Bernt laa syg under hendes Pleie hele Vinteren og kom ikke paa Fisket det Aar.

Folk syntes ogsaa efter dette, at han af og til var ligesom en Smule underlig af sig.

Paa Havet vilde han aldrig mere, da han var sjøskræmt.

Han giftede sig med Finnepigen og flyttede op til Malangen, hvor han fik sig Rydningsland og nu lever og staar sig vel.

Fjerde Kapitel. Mellem vætteskjærene

Det var Sommer. Susanne og jeg gik nu i vort syttende Aar, og det var bestemt, at vi skulde konfirmeres til Høsten.

Det var i dette Aar, at min Fader indvikledes i sin ulige Kamp med Autoriteterne, deriblandt Fogden og Præsten, om hvorvidt vor Handelsplads skulde være fast Stoppested for Nordlandsdampskibet.

For min Fader var dette en Velfærdssag, og Striden herom, der iøvrigt interesserede hele Distriktet, var alt begyndt at blive temmelig bitter.

Det var nok ikke mindst i den Anledning, at Fogden den Sommer var reist i Besøg til Præsten, der var en meget indflydelsesrig Mand.

Udvortes var Forholdet mellem min Fader og Præsten dog endnu ikke Brud, og det var vist for yderligere at manifestere dette, at min Fader i den Tid endog et Par Gange blev inviteret over til Præsten.

Følgen heraf var igjen, at min Fader og jeg en Dag blev budne med paa en Seiltur ud til Vætteskjærene, som laa halvanden Mil borte.

Der skulde først en Stund fiskes og dernæst spises Mælkeringer i Land paa Gunnarspladsen, en Gaard, der laa som Bygselgods under Præstegaarden.

Der fulgte altid en vis Høitidelighed med, naar Præstens hvide Husbaad med fire Mand ved Aarene gled ud af Bugten, og der stod da gjerne adskillige paa Land, som saa paa. Den Dag stod ogsaa Fader ude paa Trappen med Kikkerten. Han havde undskyldt sig for selv at være med, men derimod af god Takt ladet mig reise.

Inde i Kahytvængen, der var aaben for Hedens Skyld, sad Præstefruen og Fogdens to Damer, og udenfor paa hver sin Side Præsten og Fogden og røg paa deres sølvbeslaaede Merskumspiber i lun Passiar – de var Ungdomsvenner fra Universitetsdagene.

Susanne og jeg samt den for Anledningen pyntede Stuepige fra Trondhjem havde Plads i den rummelige Forskot.

Præstefruen vilde idetmindste have den Del af sit Hus, som hun førte med sig i en forfærdelig svær Madkurv, et sandt portativt Spisekammer, under sine egne Øine. Den svære Madkurv og den tynde Præstefrue optog aldeles den ene Bænk, medens de to andre Damer med deres stivede Dragter fuldstændig opfyldte Resten af den trange Kahyt.

Der rørte sig ikke en Luftning, og Vestfjorden gik i lange, blanke Dønninger. Den laa kjæmperolig og soled sig. Den vidunderlig klare Luft lod Øiet udover Fjældrækkerne se næsten ind i Evigheden, medens en Luftspeiling – et omvendt Fjeld med et Hus under og et Par sprøitende Hvaler – opførte Eventyr for os udover den blaa Havsllette.

Af og til mødte vi en Sjøfugl, svømmende i den blanke Dønning. I Kjølvet tumlede en og anden «Nise».

En Stund før Middag naaede vi ind mellem Vætteskjærene og lagde os nu til at fiske i smult Vande; det hed nemlig, uanset Madkurven, at vi selv først skulde skaffe os Middagen.

Paa udsiden af Skjærene larmede Brændingen i den stille Dag og skjød mægtige, hvide Straaler med et Dragsug af mange Favne, eftersom Havet trak sin regelmæssige, dybe Aande.

Urolig, som Susanne var, bøiede hun sig udover Baadripen, saa Haarløkkerne næsten dyppede sig i hendes eget Billede i Vandet, for i den gjennemsigtige Sjø at se paa Fisken, der i femten til tyve Favnes Dybde gled ind og ud af Tarren over den grønhvide Bund og stimlede om Snørerne, hvormed de voksne med deres dobbelte Angleredskab ofte trak to Fisk op ad Gangen.

Hun kaldte mig i sin Iver rent stærblind, hvergang jeg ikke kunde se netop den Fisk, hun mente. Og nærsynet var jeg jo vistnok ogsaa, men Susannes ringeste Bevægelse interesserede mig mere end hvilkensomhelst Fisk.

Naturscenen var i Sandhed henrivende. Den hvidmalede Husbaad vuggede sig over sit Billede, som den hang i Luft.

I Vandet stod ogsaa Gunnarspladsen neddyppet med Agerflekken under og Bjerkelien over og omkring sig.

Luften, der ud paa Dagen var bleven disig af Heden, var fyldt med en Løvduft saa stærk, som man

sydpaa kun kjender, naar det har regnet.

Efter en knap Times Forløb var Bøtten fuld af Fisk, saa vi havde «Kogning», og vi lagde nu iland.

Paa Grønningen lige ovenfor Husene havde Præstefruen i Mellemtiden faaet udflyttet et Bord, hvorpaa der paa den fine Damaskes Dug var sat flere Mælkeringer. Hun havde ogsaa kogt Rømmgerød, og desuden, saavidt Pladsen strak til, belæsset Bordet med Retter fra Madkurven.

Vinen og de stærke Sager gjorde imidlertid nok tilslut Fogden lidt ør i Hovedet. Han fortalte til Præstefruens store Forfærdelse, at Præsten, graasprængt og streng som han nu sad der, i sin Ungdom havde været en overmaade lystig Fyr, og at de to havde gjort mangen en gal Streg sammen.

Da han begreb, at han var kommen galt an, udbragte han for at rette paa Sagen en alvorlig Skaal, hvori han for Distriktets Skyld haabede, at Præsten vilde vide at beseire alle Machinationer fra hans intrigante Nabo – her stansedes han i Talen ved et betydningsfuldt Blik af Præsten hen paa mig, som sad ved Bordenden, – og sluttede saa med nogle aandsfraværende Ord, som skulde aflede det hele.

Jeg følte mig kold og klam og var vist saa bleg som et Lig.

For min Faders Skyld tænkte jeg det gjaldt at holde gode Miner, men Maden voksede mig i Munden, saa jeg ikke formaaede at synke en Bid mere.

Jeg saa over til Susanne, hun sad sprudende rød.

Der blev en Stunds Stilhed, hvori nok enhver rugede paa sine Tanker om det passerede, indtil Sommerdagens Søvnighed fik Overtaget, og Præsten og Fogden, der begge var vant til at tage sin Middagslur, foreslog, at man en Timestid skulde hvile Middag og hver søge sig sin Plads i Skyggen.

Efter det, som var passeret ved Bordet, følte jeg mig aldeles ulykkelig tilmode. Man havde ladet skimte frem en Mening om min Fader saa krænkende, at det var mig en ren Tortur længere at være i Selskabet.

Et Stykke bortenfor Huset bøiede Lien ind over til et trangt Dalføre med Bjerk og Silju i Aasen paa begge Sider, og igjennem den løb over Kiselstenene en speilklar, blinkende liden Bæk, hvor en og anden Ørret smat.

Mens de andre sov, gik jeg op langs den og lagde mig ned for i Ensomhed at ruge over min Sorg.

Jeg veed ikke, hvor længe jeg havde ligget slig; men da jeg saa op, sad Susanne der heftig bevæget.

Hun syntes, de havde været slemme mod mig, sagde hun, og saa strøg hun, som hun ikke taalte at se mig bedrøvet, i Taushed Haaret atter og atter bort fra min Pande.

Der var en Varme i den lille Haand og en Tale i hendes med Graaden kjæpende Ansigt, som mit til Kjærlighed saa trængende Sind ikke kunde modstaa.

Jeg veed ikke, hvordan det gik til, men erindrer kun, at jeg stod og trykkede hende heftig op til mig med min Kind ind til hendes og bad hende holde af mig, bare en Smule, saa vilde jeg holde af hende saa uendeligt hele mit Liv.

Jeg husker ogsaa, at hun svarede «Ja», og at vi under dette begge to græd.

Lidt efter stod vi smilende Haand i Haand og saa paa hinanden.

Der opkom samtidig en ny Tanke hos os begge, den, at vi altsaa nu var forlovede.

Susanne var den første, som udtalte den og sagde, idet hun satte sine trofaste, dybe, blaa Øine forsikrende paa mig, at jeg fra nu af bestandig maatte huske paa, at hun holdt af mig, om de andre var aldrig saa slemme.

Vi hørte dem raabe paa os, og – hvad der før paa Dagen aldrig vilde faldt os ind at gjøre –: Susanne skyndte sig foran alene et Stykke, saa vi kom hver for sig tilbage til Selskabet.

*

Jeg havde alt Solen i Øinene langt ud paa Formiddagen den næste Dag, da Anne Kvæn, som hun var vant til fra jeg var Barn, ruskede mig vaagen og fortalte, at min Fader tidlig om Morgenen var reist til Tromsø. Han havde været oppe paa Kammeret hos mig tidligt, før han reiste, og da han kom ned igjen, ytret om mig, at «han laa og smilte i Søvn og saa saa lykkelig ud, stakkels Gut!»

Det var saare sjelden, at der fra min Fader kom et sympathetisk Ord, og derfor staar de i min Erindring.

Min Fader var nok selv dengang alt andet end glad.

Den omtalte Dampskibsstrid laa ham tungt paa Hjerte; han vilde nu forsøge det sidste Middel, nemlig at faa Sagen ordentlig udredet igjennem Aviserne, og det var derom han personlig vilde henvende sig til en Prokurator paa Tromsø.

Disse Husets Anliggender laa imidlertid udenfor, hvad jeg vidste.

Femte Kapitel. Konfirmationen

Under denne Sagernes Stilling mellem vore Forældre foregik samme Høst Susannes og min Konfirmation.

Da jeg først indmeldtes sent ude i Konfirmationskursus'et, blev det saa, at jeg, foruden at fremmøde i Kirken hver Mandag, skulde læse alene med Præsten om Fredagene.

Paa sin korte Manér holdt min Fa'r mig forud en liden Privattale, hvori han haabede, at jeg ikke vilde gjøre ham Skam for Præsten.

Læsningen oppe paa Præstens Studerkammer var for mig en hel ny aandelig Udvikling.

Den store, graahaarede Mand, med det stærke, brede Ansigt og de massive Sølvbriller som oftest

skudte op i Panden over de svære Øienbryn, sad i Sofaen med sin store Merskumspibe i Munden og forklarede, medens jeg pyntet og opmærksom hørte til i Stolen paa den modsatte Side af Bordet.

Det gik mere og mere op for mig, at Præsten maatte være en ærlig og grundsand Mand, men tillige haard og streng; thi han talte altid om Pligterne og om, at Naaden ikke kunde tænkes givet os, for at vi skulde slippe undaf disse.

Undertiden kunde han ogsaa komme i det Hjørne at anstille Betragtninger, der dog neppe alle var bestemte for mig; det var gjerne alskens Forsøg paa at bortraisonnere de Tvivl, man mulig kunde have i Troessagerne, især om Miraklerne, dem han gjerne vilde forklare paa naturlig Maade. Han kunde derunder blive overmaade vittig i sine Sammenstillinger, og jeg troede da, som i mangt og meget i hans viljestærke Ansigtsudtryk, naar han talte, at kjende Susannes Natur igjen.

De smaa, smukke Hænder og sin fine, velproportionerede, skjønt ikke netop høie Figur havde hun ogsaa klarlig efter sin Fader og derhos et vist Kast med Hovedet, naar Talen skulde gjøres mere indtrængende end sædvanligt.

Men Susanne havde tillige noget varmt og pludseligt, næsten vulkansk i sin Natur, der forekom mig fremmed for det Udtryk, som laa i Præstens kolde, klare Forstandsøine.

Præsten roste mig for Tænksomhed, men gjentog til min store indre Ydmygelse flere Gange, at jeg havde en Manér med at slaa Øinene undvigende ned, som jeg maatte se til at vænne mig af med.

Præsten troede uden Tvivl, at jeg var overdreven generet, kanske ogsaa at jeg led under Bevidstheden om min Faders Forhold til ham.

Sagen var imidlertid den, at hans isblaa eller graa hvasse Øine undertiden stirrede paa mig, som om de saa mig tvertigjennem og skar mig op som en Appelsin lige ind til min Hemmelighed med Susanne.

Jeg følte mig som en Forræder, der sveg hans Tillid, og udmalede mig pinligt, hvad han engang, naar han fik alt at vide, vilde tænke om mig, som under Beredelsen i min Salighedssag havde kunnet sidde saa usand og fræk foran ham.

Det gik derhos under Læsningen af Forklaringen mere og mere op for mig, at mit Forhold til Susanne, saalænge det holdtes hemmeligt for hendes Forældre, var urigtigt, og nu skulde jeg endog med denne vitterlige Synd paa Hjertet koldblodigt og overlagt gaa hen og knæle ved Guds Bord.

Disse Skrupler forfulgte mig ogsaa hjemme og blev mig tilslut til en sand Marter. Al Synd, stod der i Forklaringen, kunde tilgives, undtagen Synd mod den Helligaand.

Jo stærkere min Fantasi fordybede sig i Grublerierne over denne Slags hemmelighedsfulde Forbrydelse imod det Himmelske, som altsaa stod udenfor Naaden og ikke kunde tilgives, desto høiere steg den kvælende Angst op i mit Indre, at netop den Synd, som jeg nu bevidst og med koldblodigt Overlæg holdt paa at begaa, kunde være af den Art.

Min Betænkelighed gjaldt især Alterens Sakramente, som jeg altsaa nu uden Sky og med fuldt Forsæt agtede at vanhellige for derved at skjule, at jeg bedrog den Haand, som rakte mig det.

Forgjæves søgte jeg at skyde disse Tanker bort eller ialfald at opsætte med at tænke dem til den allersidste Dag før Konfirmationen.

Mit Sind blev for hver Dag kun mere uroligt, og i min forskræmte Fantasi opsteg Ting, der ikke længer beroede paa min egen Vilje, men hvori jeg forfærdet stod midt imellem alle Helvedesrædselens Muligheder og Syner.

At berolige mig ved at prøve at faa Susanne i Tale om Sagen, turde jeg ikke; thi saalænge hun var uvidende om, at det, som nu fuldbyrdedes, var Synd, havde hun jo hellerikke Skyld, og heller end at styrte hende ind i en saaden, fik jeg staa alene med min Byrde.

At aabenbare det hele i sidste Øieblik for den strenge Præst vilde – foruden som en Børneforlovelse at føre til en, som jeg da tænkte, uudholdelig Skandale for os begge – kun bevirke, at jeg mistede Susanne, og dette sidste turde jeg desuden ikke gjøre uden med hendes Samtykke. Det hele knyttede sig saaledes sammen for mig til en Umulighedens Ring, hvori enhver Udvei var stængt.

De to sidste Mandage, jeg stod paa Kirkegulvet, medens Præsten overhørte os, saa jeg ofte alvorligt over til Susanne. Hun stod der frisk, smilende og uopmærksom; hun anede intet og kunde jo hellerikke hjælpe.

I Dagene lige under Konfirmationen steg min Tyngsel til en febrilsk Tilstand, hvorunder jeg flere Gange neppe var rigtig ved mig selv, men følte mig forfærdelig ulykkelig.

Det forekom mig tilslut, at jeg rent ud holdt paa at give min Salighed hen for Susannes Skyld. Jeg skvat om Natten forfærdet op af Drømme, hvori jeg saa mig liggende paa Knæ foran Alteret med Susanne ved Siden – hun saa da saa intet anende, overjordisk deilig ud –, medens Præsten stod med et Tordenansigt, som om han følte, at en Sjæl nu vilde blive dræbt, og at han i Hostien netop holdt paa at fuldbyrde Herrens Hevn.

En anden Nat vaagnede jeg ved, at det ligesom lo haanligt under Sengen, og med en visionsagtig Forestilling om, at den Onde laa sammenrullet og lurede under den som en svær Slange. Jeg holdt mig med bankende Hjerte under Dynen, indtil jeg tidlig om Morgenen hørte Folk røre sig nede paa Gaarden, da jeg vovede at flygte ud fra Soveværelset. –

Det var Konfirmationsdagen.

Jeg stod om Morgenen før Kirketid og pyntede mig i min nye Dragt foran Speilet paa «Blaasalen», det Værelse, hvor min Moder havde været holdt indespærret i de mange Aar, hun var syg.

Jeg saa gjennem de smaarudede Vinduer Baad for Baad fulde af pyntede Konfirmander med de festlig klædte Forældre ro i den klare Høstdag indover Bugten og lande dels ved vor Brygge, dels i Præstegaardstøen.

Dette Indtryk af Høitid greb mig pludselig med Fortvivlelse. Jeg tænkte paa, at alle disse kunde komme ind i Guds Riges Salighed ligesaa let, som de nu roede ind i den solklare Bugt i den rolige Søndagsmorgen, medens jeg alene stod uden Salighedshaab.

Det gik med ét op for mig, at jeg i mit triste, aandeligt mørke Hjem lige fra Barnsben af igrunnen altid havde haft en Følelse i mit Inderste af, at Lykke og Salighed ikke var bestemt for mig, og at al den virkelige Lykke og Glæde, jeg hidtil havde haft, egentlig kun havde været laant Solskin fra Præstegaarden.

Susanne kunde jeg med den Synd, jeg bar paa, ogsaa kun faa tillaans, indtil jeg døde, da vi jo maatte skilles og jeg tilbage til de onde Ulykkens Magter, der fra min tidligste Stund her i Hjemmet ligesom havde taget mig til Eiendom.

Jeg vendte mig mod Væggen og græd.

Da jeg igjen skulde fortsætte min Paaklædning og kastede Øiet i Speilet, var det uden Forskrækkelse, tvertimod med en vis Ro, at mit Blik fæstede sig paa den gamle Vision fra min Barndom: Damen med Rosen, som jeg saa staa bag mig i den aabne Dør til Kammeret, bleg og vemodigt seende paa mig, indtil hun med ét blev borte.

Kirkeklokkerne ringede, og Almuen strømmede henimod Kirken. Den Dag var ogsaa Anne Kvæn og alle Husets Folk i Kirkefærd. Fader fulgte mig og hilsede i Forbigaaende forbindtlig paa Præsten, da de mødtes ved Indgangen.

Den Orden, hvori vi Konfirmationsbørn skulde staa paa Kirkegulvet, var sidste Mandag bestemt. Jeg skulde staa øverst paa Guttensiden, ligesom Susanne paa Pigesiden.

Der var alt sunget en Salme, før Susanne kom i Følge med sin Moder, klædt som voksen i sort Silkekjole med Gaze om Hals og Arme og en Medaillon paa Brystet. Hun blev siddende i Præstegaardsstolen hos sin Moder, indtil den gribende Præken var forbi.

Jeg maa vist have set særdeles syg og medtaget ud; thi, da Præsten oppe ved mig begyndte Overhøringen, holdt han inde midt i Spørgsmaalet med en Mine, som om han vilde spørge, hvad der feilede mig.

Jeg svarede rigtigt, og med et Nik gik han saa over til Susanne, som stod der med foldede Hænder og saa ned, forgrædt og noget bleg af Spændingen, før Spørgsmaalet kom.

Medens hendes Fader spurgte hende, saa hun op paa ham med de velsignede blaa Øine saa troskyldig og tillidsfuldt, at det var mere end klart, at der i denne Stund hos hende ikke var Tanke af ond Samvittighed.

Da det var overstaaet og hendes Fader gik videre nedover Gulvet, smilede hun lettet skjønt alvorligt over til mig, som om jeg var den anden rette Vedkommende, hun havde at holde sig til i denne Stund.

Jeg saa, saameget jeg kunde, ubemærket over paa hende, som hun stod der rank og deilig med det rige, paa voksen Vis opsatte Haar.

Af og til saa hun ogsaa over til mig, men da undgik jeg hende.

For mig var hendes Blik nu kun en Synd mere, ligesom hvert helligt Ord, jeg hørte, blot kunde blive en Tilvækst i min Syndevægt – virke det omvendte af Velsignelse.

Gudstjenesten varede længe, og den nervøse Overanstrengelse bevirkede, som den siden saa ofte har gjort hos mig, at mit Hoved susede, og at det sortnede med mørke Punkter for mine Øine. Der viste sig til min Forfærdelse en mørk Plet overalt, hvor jeg kastede Øiet hen, og angstfuld tænkte jeg, at dette maaske allerede kunde være Begyndelsen til Forbandelsen.

Jeg turde nu ikke længer se hen paa Susanne for ikke at sætte Plet paa hende, og kunde tilslut ikke bare mig for at besigtige Gulvet, hvor jeg stod, om der muligvis skulde være brændte Mærker under mine Fødder.

Jeg tænkte paa Havmanden, som i Vaagens Kirke havde lokket Præstens Datter med sig, og hvis Instinkt havde drevet ham ud af Kirken under Velsignelsen, medens jeg var fordømt til at staa.

Efter at Løftet var aflagt, husker jeg kun dunkelt, at der atter blev holdt en Tale og sunget Salmer.

Da jeg igjen befandt mig gaaende paa Hjemveien med min Fader, som med bekymret Mine støttede mig, var min sidste Erindring af det hele, at Susanne, som formodentlig havde opdaget, at jeg var syg, mod Slutningen af Kirketjenesten havde seet paa mig netop med det Udtryk, som samme Morgen Damen med Rosen stille, bleg, vemodigt, som den, der saa gjerne vil hjælpe, men ikke kan.

Jeg tror, at det, som min Fader havde sagt til mig om ikke at svigte ham for Præsten, bidrog ikke saa lidt til, at jeg lige til det sidste holdt mig opret; thi jeg besvimelede med det samme vi kom ind i Stuen hjemme, og bragtes tilsengs, medens min Fader, der nu var bleven alvorlig forskrækket, øieblikkelig lod afgaa Ekspres efter Doktoren.

Da Lægen den næste Dag kom, fandt han mig i voldsom Febervildelse.

Min Fantasi flommede over som en Flod, hvorfra alle Dæmninger var borte, med en Strøm af de mest forvirrede Forestillinger.

Det forekom mig, som der dansede og nikkede Helvedesfigurer rundt Sengen, hvoriblandt en med et langt Fordømmelsesbrev med Segl under, og at Anne Kvæn rullede med gloende Øine, medens saa af og til Susanne saa paa mig med en smertefuld Mine, som om det ikke stod i hendes Magt at hindre min Fortabelse.

Efter hvad jeg siden erfarede, mente Lægen i Begyndelsen, at det var Nervefeber, men af visse Symptomer og Beskaffenheden af mine Fantasier, hvorom Anne Kvæn, der nok havde sine egne Tanker om Sagen, lod det være sig magtpaaliggende at underrette ham, forandrede han helt sin Mening.

Han havde behandlet min stakkels Moder i hendes Sindssygdом, og nu gjenfandt han netop den samme Forestilling om Damen med Rosen og Angsten for de onde Magter hos mig, Sønnen.

*

Tre Uger efter dette var jeg, skjønt bleg og medtaget af den langvarige nervøse Paroksysme, igjen aldeles frisk.

Den hele Møllesten af Syndetyngde var som borte fra mit Bryst, og jeg gik til Alters uden Spor af

Skrupler.

Jeg følte mig ogsaa som en helt værdig Person, da jeg Søndagen efter i min sorte Snipkjole gik i Konfirmationsvisit til Præstegaarden.

Ved denne Leilighed sad Susanne – nok en Smule paa Parade for mig – som voksen ved sit eget Sybord paa Forhøiningen ved Vinduet. Da hendes Moder gik ud efter Ribsvin og Kage, maatte jeg dog paa hendes Vink i Hast bese hendes dyrebare Sybord med alle Skufferne, baade de over og de, som kom frem nedenunder, naar hun skjød de øverste Skuffer bort.

I en af disse sidste, som hun med en noget skalkagtig Mine tog op, men lynsnart igjen lukkede, idetsamme Moderen kom ind, laa den Messingring med Glasstenen i, som hun engang havde faaet af mig, og ved Siden af et Par gamle Brevlapper fra Barneaarene, som jeg gjenkjendte.

Da jeg gik, hoppede Hjertet i Livet paa mig; thi jeg havde uventet haft et Stevnemøde, hvori Susannes trofaste Hjertensmening havde vist sig for mig kraftigere end al mundtlig Forsikring.

Det faldt mig ind, at der maatte være foregaaet noget hjemme i den sidste Tid; thi min Faders korte, kolde Maade at behandle mig paa var bleven mærkelig forandret. Han forærede mig saaledes et dobbeltløbet Gevær i Kobbeskindshylster og et Ur og fandt af sig selv paa, at i Dagene, indtil jeg reiste, skulde Jens Dreng med Færingsbaaden være til min Disposition, saa ofte jeg vilde ud at skyde eller fiske.

Hvad der var hændt, blev mig klart, da Doktoren en Dag indfandt sig og bad om at faa følge mig op paa mit Værelse.

Den skaldede, bredbyggede lille Doktor, med Vadmelsfrakken og Staalbrillerne paa sin Stumpnæse, var en af de haardbarkede Læger i vore Fjordegne, som sætte en Ære i at reise i al Slags Veir. Man saa ham altid i bedst Humør, naar han kom lige ind fra Uveir.

Han var en bestemt og grei Mand, hvis Besked uvilkaarlig indgjød Tillid, og han eiede tillige noget varmt, trohjertigt i sit Væsen, der gjorde, at han, naar han vilde, kunde være saare vindende.

Han var Huslæge baade hos os og hos Præsten og en fortrolig Ven af begge Familier.

Da vi kom op paa Værelset, bad han mig sætte mig og høre paa ham, medens han selv, som han pleiede, udfandt sig en Rute paa Gulvet, hvor han med Hænderne paa Ryggen kunde drive frem og tilbage, medens han talte.

Han havde, sagde han, overveiet nøie, enten han skulde fortie for mig, hvad han havde paa Hjertet, eller tale, saaledes som han nu gjorde, men havde bestemt sig til det sidste, da min Helbredelse beroede paa, at jeg selv var fuldkommen klar paa, hvoraf det var, jeg led.

Min sidste Sygdom havde nemlig ialfald tildels været et Udbrud af en Disposition til Sindssygdом, som han vidste laa arvelig til min Familie paa Modersiden endog flere Led opad. At dette Udbrud nu havde fundet Sted hos mig, havde visselig kun haft sin Grund i, at jeg selv altfor stærkt havde hengivet mig til alskens Fantasiindflydelser i Forening med det Lediggjængerliv, som han vidste, at jeg altid havde ført hjemme.

Det eneste sikre Middel til at stanse Udviklingen af denne Disposition var Arbeide med et fast, bestemt Maal for Øie, f. Ex. det at studere, hvilket han troede laa for min Natur, og dertil forøvrigt en sund Levemaade, Spadserture, Jagt, Fiskeri, Kammerater og Interesser; men intet Lediggjængeri, ingen spændende Romaner, ingen usunde Drømme mere. Han havde talt med min Fader om Sagen og anbefalet min Reise til Seminariet i Trondenæs som en passende Forberedelse til at studere, der tillige vilde bringe den fornødne Afbrydelse i mit nuværende Liv.

Da Doktoren en Stund efter forlod mig, sad jeg igjen paa Værelset med et alvorligt, bevæget Hjerte.

At jeg saadan var bleven gjennemsigtig for mig selv og færdig med min egen Gaade, var mig en overordentlig Lettelse, ja jeg kan sige, at det var en Episode i mit Liv.

Følelsen af at befinde mig aandeligt uvel, der som et stille Sindstryk, en Ulykkesanelse altid, saalænge jeg kunde huske, havde ligget i Baggrunden af min Sjæl – om end fortrængt i den lysere Sommertid af min Omgang med Susanne – var altsaa ikke Synd, ikke Forbrydelsens Tyngde, ikke en hemmelighedsfuld, mørk Undtagelse hos mig fra al anden Naturens Orden, men kun en Sygdom, simpelthen kun en Sygdom, som skulde behandles med en tilsvarende naturlig Kur!

Jeg troede ikke, nogen kunde sidde glad som ved et Lykkesbudskab og høre paa, at han var gal, eller at der ialfald var Fare for, at han kunde blive det; men nu veed jeg, at ogsaa dette kan hænde i Verden.

Jeg bad nu, som jeg syntes for første Gang i mit Liv, rigtig freidigt og fortrøstningsfuldt til min Gud, til hvem jeg dog altsaa stod i samme Forhold som alle andre Mennesker, og, om der var nogen Forskjel, da kun saameget nærmere, fordi jeg var en stakkels syg.

Det var en Følelse, som Guds Sol efter en lang tung Regndag igjen var brudt frem over mig. Jeg bad for mig selv, for Susanne, for min Far, og i Nydelsen af dette nye sikre Forhold fortsatte jeg med at bede først for hver enkelt hjemme, saa for dem i Præstegaarden, saa for Klokkeren og tilslut i Mangel af andre ligesom i Kirken for «Alle de, som syge og sorgfulde ere», hvoriblandt jeg nu, i Hjertet glad, regnede mig selv.

Sjette Kapitel. Hos klokkeren

Det var kun to Dage, før jeg skulde reise til Trondenæs med en Jagt, som laa færdig til at gaa nordpaa.

Medens jeg raadløs overveiede alskens Udveie til at faa Susanne i Tale endnu en sidste Gang, før jeg skulde afsted, kom der Bud til mig fra Klokkeren, at jeg endelig maatte komme ud til ham den næste Dag. Klokkeren elleve præcis: senere var han ikke hjemme.

Samme Formiddag, som Budet kom, havde Susanne været hos Klokkeren. Hun havde, uden at sige et Ord, sat sig ned henne ved Bordet med Ansigtet begravet i Armene.

Da den forskrækkede Klokker trængte ind paa sit «Hjertensbarn», som han i sin Bekymring kaldte

hende, havde hun endelig med taarevædt Ansigt seet op paa ham og sagt, at hun græd, fordi hun var saa rent, rent ulykkelig.

«Men hvorfor da, kjære Susanne?»

«Fordi» – eksploderede det pludselig om Ørene paa ham – «jeg holder af David og han af mig, og vi er forlovede, men ingen maa vide af det uden Du, Klokker! og Du vil ikke forraade os?»

Med dette sidste Spørgsmaal kastede hun sig grædende om Halsen paa den af Efterretningen bedøvede og omsusede Klokker, der i Hjertet allerede følte sig overvunden, længe før han endnu havde rede paa, hvad det var, han gav sig for.

Han satte Susanne ned igjen i Stolen, talede og trøstede hende saalænge, indtil han hos sig selv fik modnet det forstandige Svar, at vi burde bruge de to kommende Adskillelsens Aar som Prøveaar og derfor i den Tid netop ikke skrive til hinanden.

Kun maatte Klokkeren saa til Gjengjæld love, at vi den næste Formiddag skulde faa mødes hos ham et Øieblik til en sidste Aftale og Afsked, samt at Klokkeren i den Tid jeg var borte, skulde fortælle hende alt, hvad han fik høre om mig.

Da jeg den næste Dag kom ind til Klokkeren, fandt jeg ham siddende i sin Træstol saare alvorlig og betænkt, med Armene støttet forover paa Knæerne og stirrende ned mod Sandgulvet, der var barstrøet som til Høitid.

Min Ankomst lod ikke til at forstyrre ham i hans Betragtninger, skjønt et lidet Nik ved Indtrædelsen havde vist mig, at jeg ialfald var bleven bemærket.

Violinen svingede han langsomt i Haanden frem og tilbage foran sine Knæ med et sagte Knep over Strengene for hver Gang, saa den mindede om en afdæmpet Kirkeklokke. Hans milde, graa Øine gled hen paa mig med et grundende, mønstrende Blik, som om han egentlig nu saa paa mig for første Gang, og et svagt Smil viste, at Undersøgelsen just ikke faldt saa daarligt ud endda.

Lidt efter skyggedes Døren, og ind traadte til min Overraskelse Susanne.

Hun gik hastigt og rødmende lige hen til mig og tog mig i Haanden med de Ord:

«Kjære David, Klokkeren veed alt; han har givet os Lov til at tage Farvel her.»

«Ja, jeg har saa, Børn!» sagde Klokkeren, «men kun for et Øieblik, fordi Susanne bad saa meget om det, og for at I begge kunde høre, hvad jeg efter Overveielse mener om det hele.»

Han holdt nu en liden Tale, hvori han sagde, at han ikke saa noget galt deri, at vi holdt af hinanden, skjønt vi rigtignok var meningsløst unge.

At vi ikke aabenbarede Forholdet for vore Forældre, haabede han – og han havde tænkt meget derover ogsaa var undskyldeligt, da disse neppe engang endnu vilde tage Sagen for rigtigt Alvor, og vi saaledes kanske kun vilde blive krænkede i vor Følelse.

Nogen Mellemand for hemmelige Kjærlighedsbreve, saaledes som Susanne havde bedt ham om, agtede han ikke at være, og det baade for sin egen Skyld og for vor Skyld, idet vi burde bruge de forestaaende to Prøveaar til at se, om der var virkelig Sandhed i vor Kjærlighed, eller om det kun var Børnetanker af den Slags, som siden igjen dunstede bort af Sindet.

Med den Besked gik den gamle Klokker godmodigt ud af Stuen.

Da vi var alene, fortalte Susanne mig hviskende, hvorfor hun havde vovet at fortro sig til Klokkeren.

Hjemme havde hun nemlig hørt, at han engang i sin Ungdom havde havt en ulykkelig Kjærlighed, og at dette var Grunden, hvorfor han aldrig havde villet gifte sig og siden var bleven saa underlig.

Dernæst tog hun med ivrig Hast op af Lommen hun gik endnu i sin gamle, blaarudede, korte Hverdagskjole, der skulde slides ud, men med «voksent» Haar – et Kors af smaa, blaa Glasperler, som jeg skulde bære om Halsen nærmest Brystet i en Silkesnor, som hun ogsaa trak op af Lommen.

Op af Lommen med det meget i trak hun fremdeles efter nogen Møie frem en liden Saks.

Det gjaldt nu en Krøl af mit Haar, netop den sorte i Tindingen, hun længe havde sigtet paa, sagde hun, og som hun agtede at forvare i Aflukket under sin Konfirmationsmedaillon.

Da jeg saa til Gjengjæld bad om en af hendes, som jeg ogsaa «længe havde sigtet paa», sagde hun, at det ikke behøvedes, da det Perlekors, jeg havde faaet, var trædet paa hendes eget Haar.

Saa var der noget, jeg maatte love hende, og som hun havde udtænkt, medens hun sad hjemme og syede, for da tænkte hun paa saa meget.

Det var, at jeg, naar jeg blev Student, skulde forære hende en Forlovelsesring af Guld med Indskriften:

«David og Susanne» paa den ene Halvdel af Indersiden, og paa den anden Side skulde der staa:

«Som David og Jonathan».

Det var vore Forældres Uenighed, der havde bragt hende paa den Tanke.

«Men,» afbrød hun, «Du hører jo ikke paa mig, David?»

Jeg stod virkelig ogsaa og tænkte paa noget andet; det var, om jeg vel turde kysse hende til Farvel; jeg huskede paa isommer ude blandt Vætteskjærene.

I det samme skrabede det ude paa Stenhellen foran Døren, hvilket betød, at Klokkeren syntes, det nu snart fik være Slut, og Susanne skyndte sig til min Skuffelse straks med at faa Presenterne, hvormed jeg endnu stod i Haanden, gjemte nede i min Brystlomme.

Hun var netop færdig dermed, da Klokkeren traadte ind og sagde, at vi nu maatte tage Farvel med hinanden.

Susanne saa en Stund paa Klokkeren og derfra bleg og med Øine, der fyldtes med Graad, hen paa mig,

som om den Tanke, at vi skulde skilles, først nu var gaaet rigtig op for hende.

Hun gjorde en heftig Bevægelse – hun vilde Øiensynlig faldt mig om Halsen, men tog sig igjen i det, fordi Klokkeren var tilstede.

Nu tog hun kun min Haand, førte den op til sine Øine uden at sige et Ord og skyndte sig bort.

Det var mere, end jeg kunde udholde, og jeg tror, det var for meget for den gamle Klokker med. Han gik frem og tilbage og kneppede sagte paa Strengene, medens jeg henne ved Bordet lod Taarerne faa frit Løb.

Før jeg gik, spillede han en lille deilig «Slaat», som han havde gjort, da han var tyve Aar.

Den greb mig dybt, fordi jeg syntes, den var gjort ligesom om mig og Susanne; den sang indeni mig længe bagefter, saa jeg lærte den udenad.

«Der hører nok én til,» sagde han, da han sluttede, og dernæst – efter et lidet Ophold som i en tung Erindring – «men den er lidet lystelig og passer ikke for Dig!»

Da Jagten tidligt den næste Morgen reiste, viftede der et Tørklæde ud af Salsvinduet i Præstegaarden og til Svar en blank Hat ombord.

Syvende Kapitel. Trondenæs

Ved et Næs paa Nordsiden af Hindøen i Senjen ligger Trondenæs Kirke og Præstegaard.

Denne Kirke har engang været Kristendommens nordligste Grændsefæstning, har staaet der mægtig med sine hvide Taarne, sine Klokkers langt rungende Maal og sin Hellige Sang lig en Kæmpebisp i hvid Messesærk, der bar St. Olafs kristne Vigsel og Altarlys ind i Mørket mellem Finmarkstroidene.

Jeg dvæler ved Mindet om denne Kirke og dens Omgivelser, fordi jeg i de to Aar, jeg opholdt mig paa Trondenæs, paavirkedes saa stærkt af Stedets mægtige Fantasiindtryk. Den hule Jordbund med de formodede underjordiske Hvælvinger var mig som en tildækket Afgrund, fuld af Hemmeligheder, og i Kirken, hvis Stilhed jeg ofte søgte, kastede Dagslyset undertiden Skygger i Gange og Indsænkninger, som om der rørte sig Væsener fra en anden Tid.

Jeg læste med stor Fremgang Latin og Græsk med den elskværdige, kundskabsrige Præst, i hvis Hus jeg boede, og de andre Skolefag med en af Seminariets Lærere. Men i mine Fristunder søgte jeg disse Steder, der i saa høi Grad sysselsatte min Fantasi, og Trondenæs var derfor alt andet end det rette Sted for mit sygelige Sind.

Min nervøse Overspændthed har, som jeg senere har bemærket, en Forbindelse med Maaneskiftet. Ved saadanne Tider udøvede hine Steder næsten en uimodstaaelig dragende Indflydelse paa mig; jeg listede mig ubemærket hen i Ensomheden og kunde sidde der i flere Timer, fordybet i det mangt og meget,

som halvklart skabtes af min Indbildningskraft, deriblandt Susannes lette Skikkelse, som jeg undertiden syntes svævede lige hen imod mig, uden at jeg dog nogensinde rigtig kunde faa se hendes Ansigt.

Det var ude paa Vaarsiden i det andet Aar, jeg var der, at jeg en Middagsstund under Indflydelsen af en saadan sygelig Stemningsperiode sad inde i Kirken paa en Forhøining nær Hovedalteret, grublende med Susannes blaa Kors i Haanden.

Paa Væggen ved Siden af Alteret faldt mit Øie paa et stort, dunkelt Billede, som jeg ofte havde seet, uden at det havde efterladt videre Indtryk. Det forestiller i Legemsstørrelse en Martyr, der er henkastet i en Tornebusk, hvis spidse Torne, lange som Dolke, gjennemborer hans Legeme paa forskellige Steder, og som derhos ikke tør jamre sig, fordi en svær smertefuld Torn gaar ind under Struben og ud den aabne Mund.

Udtrykket i dette Ansigt blev mig med engang helt forfærdeligt.

Det saa paa mig med en Mine af stille Forstaaelse, som om jeg var lidelseskammeraten, der skulde ligge der, naar han endelig engang fik udstridt. Det var umuligt at faa Øinene derfra, det blev som levende, rykkede snart ganske nær, snart langt bort hen i en Dunkelhed, som mit eget svimlende Hoved skabte.

Det var, som i dette Billede Forhængen var draget tilside for et Stykke af min egen Sjæls hemmelige Historie, og det var kun med en Villieanstrengelse, fremkaldt ved Frygten for at suges for langt ind i min egen Fantasi, at jeg formaede at løsrive mig fra det.

Da jeg vendte mig, stod i Lyset, som faldt fra Vinduet nær den øverste Kirkestol, Damen med Rosen.

Hun havde et Udtryk af uendelig Vemod, som kjendte hun vel Sammenhængen mellem mig og hint Billede, og som Tornegrenen i hendes Haand var kun i Formindskelse den samme Tornebusk, hvorpaa Martyren hist henne laa.

I Kirkens ensomme Stilhed paakom der mig pludselig en usigelig Angst for usynlige Magter, en panisk Skræk, hvorunder jeg hastigt flygtede ud.

Da jeg kom udenfor, opdagede jeg, at jeg havde mistet Susannes blaa Kors. Det kunde kun ligge i Kirken ved Forhøiningen, hvor jeg havde siddet.

Jeg vilde i dette Øieblik, medens Rædselen endnu sydede mig i Blodet, ikke gaat tilbage igjen ind i Kirken for nogen Pris i Verden – undtagen for Susannes blaa Kors.

Jeg fandt det, idet jeg med fuld Ro ledte paa Gulvet der, hvor jeg havde siddet.

Den anden Gang, mit Nervesystem i de Aar saadan aabenbarede sin Sygelighed, var ud paa Efteraaret et Par Maaneder, før jeg skulde reise hjem.

En Bonde havde, medens han var inde hos Præsten, bundet til Kirkegaardsmuren en Hest, som var glasøiet. Jeg gav mig til at staa og se paa den; men dens døde, udtryksløse Blik forfulgte mig bagefter i Erindringen hele Dagen. Det forekom mig, som om dens Øine istedetfor udad saa indad i den os usynlige Verden, og som om det kunde falde den naturligt, naar man glemte at passe Tømmen, at vige af fra den

almindelige Landevei og ind paa Helveien, hvor de Døde fare.

Som jeg om Eftermiddagen med dette i Tankerne sad inde hos Præstens, hvor man samtalede om allehaande, stod pludselig for mig et Ansigt hjemmefra, blegt og anstrengt, og lidt efter blev det mig klart, at den Mand, hvem det tilhørte, kæmpede fortvivlet for at klamre sig fra den oprørte Brænding op paa en Klippe.

Det var ingen anden end vor Dreng Anders.

Han fæstede sine halv glas-, halv hornagtige Blikke paa mig, medens han laa der ligesom hindret fra at redde sig af noget nede ved hans Fødder, som jeg ikke saa. Han havde et Udtryk, som om han vilde sige mig noget.

Visionen varede kun et Øieblik; men en pinlig, næsten uudholdelig Følelse af, at der i denne Stund hændte en Ulykke for os hjemme, drev mig ud af Stuen og til at vanke urolig om i Marken Resten af Dagen.

Da jeg kom tilbage, spurgte man, hvad der havde feilet mig, siden jeg med engang kridhvid var faret ud af Stuen.

Fjorten Dage efter kom der et sørgeligt Brev hjemmefra. Min Faders Jagt «Haabet», der efter de Dages Skik var uassureret og for en stor Del ladet med Fisk, som han for egen Regning havde indkjøbt, var paa Bergensreisen gaaet under i et Uveir paa Stathavet.

Fartøiet var sprunget læk og havde ud paa Eftermiddagen maattet landsættes. Mandskabet var sluppet derfra med Livet, men vor Dreng Anders havde faaet begge sine Ben knust.

Dette Forlis gav min Faders Formue sit første betydelige Stød. Det andet skulde komme ude i det paafølgende Aar med Tabet ogsaa af den anden Jagt «Enigheden», og det tredie og for Fremtiden afgjørende Slag rammede, da det af Regjeringen endelig blev afgjort, at vor Handelsplads ikke skulde være Dampskibsstoppested.

Ottende Kapitel. Hjemme

I December Maaned var jeg igjen hjemme, hvor jeg udvortes fandt alt ved det gamle, kun om muligt paa Grund af, hvad der var passeret, endnu stillere og tristere.

Min Fader var rastløs virksom, men lidet meddelsom. Han ansaa mig sandsynligvis heller ikke skikket til at tage Del i sine Bekymringer.

Susanne, der nu ligesom jeg var over nitten Aar gammel, opholdt sig i Besøg hos en Familie nogle Mil borte og skulde først komme hjem til Jul.

Min Længsel efter hende var ubeskrivelig.

Det var i den sidste mørke stormfulde Uge før Jul, at den spanske Brig «Sancta Maria», fordrevet ved Uveir, indkom i Nærheden af vort Sted i en temmelig beskadiget Tilstand, der gjorde, at den under vore daarlige Arbeidsforhold maatte ligge og reparere i henved seks Uger.

Kapteinen, som eiede baade Skibet og Ladningen, var en høi, gul, pyntelig klædt Spanier med noget graasprængt Haar, sorte Øine og store Ansigtstræk. Med ham fulgte hans Søn Antonio Martinez, en smuk ung Mand med olivenbrunt Ansigt og Ildøine ligesom Faderen.

Min Fa'r havde gjort Hr. Martinez væsentlige Tjenester under Indbjergningen og bad ham nu med Nordlandsk Gjæstfrihed tage tiltakke hos os.

Uagtet Meddelelsen mellem os ikke kunde være synderlig livlig, da de fremmede kun forstod enkelte norske Ord og ellers maatte hjælpe sig med Tolk, fremgik det dog snart, at det var to meget godmodige Mennesker. Deres Hovedbeskjæftigelse bestod i hele Dagen at rulle og ryge Cigaretter og at tilse Arbeidet ved Briggen.

Den mørke Tid virker trykkende paa Manges Humør der nord, især i de Dage, da man er mindre beskjæftiget.

I Julen og især selve Juleaften pleiede saaledes min Fader altid at være yderlig trist. Medens Lystigheden gik i hele Huset, og Folkene høitidsklædte julede ved det med tregrenede Talglys prydede Kjøkkenbord, sad han i Regelen i sine egne Tanker indestængt paa Kontoret og vilde ikke forstyrres af nogen.

Denne Juleaften var han dog for Hr. Martinez Skyld en Stund inde i Stuen, men forholdt sig hele Tiden taus og forstemt, som om han kun længtes efter sit ensomme Kontor, til hvilket han ogsaa lige efter Aftensbordet trak sig tilbage.

Niende Kapitel. Julebesøget

Omkring Juletiden var der den Vinter paa vore Kanter i Lofoten en hel Del Fremmede, mest Skibskapteiner, der, ligesom Martinez hos os, paa Grund af det urolige Veir eller Søskade opholdt sig paa forskellige Steder iland.

Der var derhos kommet Notabiliteter sydfra i offentligt Ærinde.

En Følge af dette var igjen en Del selskabelige Sammenkomster, hvori Værterne søgte at overbyde hinanden i flot Gjæstfrihed.

Tredie Nytaarsdag blev vi saaledes budne til Middag og Bal hos den formuende Lensmand Røst, hos hvem de nævnte Herrer sydfra fortiden havde Ophold.

Det var for os kun en halvanden Mil at reise, men mange havde baade seks og otte Mil frem og deraf en større Strækning Havvei.

Røst's rummelige Lokale kunde huse en hel Mængde Gjæster, men dennegang havde han for at skaffe Nattelogi til de mange indbudne tillige taget Nabogaarden i Beslag.

Idet jeg skrider til at fortælle om dette Besøg, der for mig skulde blive saa fuldt af Begivenheder og Sindsbevægelser, har jeg lovet mig selv at være kort, og jeg kommer saaledes til at overspringe mangt et Træk og mangan en Tegning, der hører til et mere fyldigt Billede af Livet deroppe.

Man skulde efter Indbydelsen spise Klokkeren tre, men de fleste Baade indfandt sig to, tre Timer i Forveien. Medens Damerne klædte sig om ovenpaa, samledes Herrerne nedenunder i en med Forsæt ikke meget oplyst Stue, hvor der stod «et Stykke at bide i» og en Snaps, som vel kunde tiltrænges efter Reisen.

Der blev de tillige af den omhyggelige Vært gjort bekendte med hinanden.

Man ventede længe og forgjæves paa Præsten og hans Damer og maatte tilslut bestemme sig til at gaa til Middagsbordet uden dem.

Dørene sloges nu op til den store, festlig oplyste Spisesal ovenpaa, Gjæsterne strømmede opad Trappen og indtog efter mange Stansninger i Dørene og lange høflige Stridigheder om Rangordenen sine Pladse rundt det store, svært opdækkede Hesteskobord, der prangede festligt med en tæt Rad af Vinflasker, trearmede Lysesager, høie Kageopsatser og især øverst oppe ved Hæderspladsen med en sand Opdyngning af massivt Sølvtoi.

For Præstens blev tre Pladse forbeholdt oppe ved Notabiliteterne.

Min Fader sad ved siden af Hr. Martinez oppe ved Hovedbordet, og jeg i Beskedenhed længere nede ved et af Sidebordene.

Middagsselskabet var af det gode, gamle, gemytlige Slags, som nu desværre overalt gaar mere og mere af Brug. Man spiste rigtignok med Kniven og vidste ikke af Sølvgafler; men der var til Gjengjæld virkelig Glæde i Laget, og man havde længe efter Stof til mangan morsom Samtale.

I Begyndelsen, medens man endnu sad med den frysende Følelse af den hvide Dug og imponeret af det festlige Indtryk, gik det jo rigtignok dygtig stivt til.

Naboerne vovede neppe engang at hviske til hinanden, og de balklædte unge Damer, der alle som ved en magnetisk Sammenhængskraft var komne ved Siden af hverandre, sad længe i dyb genert Taushed i én Række, som en blaa, rød og hvid Blomsterhæk, hvori ingen Fugl turde synge.

Middagen aabnedes ved, at Værten ønskede Gjæsterne velkommen.

I et Par længere studerede Taler udbragte han dernæst Skaaler for de tilstedeværende Notabiliteter, hvilke igjen af disse besvaredes.

Hermed følte alle, at man var sluppet over det egentlige officielle Dørtrin til Glæden.

Værten indlod sig nu med lettet Bryst paa de langt kortere og greiere Skaaler for de fraværende, hvoriblandt først og fremst var den «elskværdige Præst og hans Familie».

Ved denne Skaal lagde nok flere end jeg Mærke til, at min Fader lod Glasset staa urørt.

Imidlertid gik Retterne rundt, og eftersom Vinstanden i Flaskerne sank, steg Munterheden.

Der dukkede nu op mangt et baade kvikt og skarpt Hoved, der her var kommen frem paa sin rette Kampplads, og den Hagl, som her vankede af Vid, lystige Indfald og morsomme Taler – de sidste som oftest i Form af Historier med et undertiden maaske noget drøit Point – gav et livligt Indtryk af det eiendommelige norlandske Lune.

At der, da man skulde reise sig fra Bordet, var enkelte, som ikke kunde komme op af Stolen, og andre, som bagefter savnedes som Følge af Slaget, var kun, hvad der dengang sædvanlig hændte i Selskaber.

Blandt disse sidste skulde desværre ogsaa jeg tælles.

Øieblikkets Indtryk har altid haft en stor Magt over mig, og uvant, som jeg var, baade til den Slags Lystighed og til stærke Drikke, havde jeg uden Forsigtighed overgivet mig til den glade Stemning, der susede rundt omkring mig.

Jeg tror, at jeg aldrig har leet saameget i mit hele Liv tilsammen, som jeg gjorde ved dette ene Middagsbord.

Paa skraa for mig sad den rødhaarede Handelsmand Wadel med sit lange, tørkomiske Ansigt og fyrede af den ene Vittighetsgranat efter den anden, og ved min Side hviskede den pukkelryggede Kontorist Gram, der var videnom bekjendt for sit gode Hoved og frygtet for sin bidende Tunge. Hans pikante Karakteriseren af de forskjellige, som sad ved Bordet, steg i Ondskabsfuldhed, eftersom han drak, og var hans Ord blet hørt, vilde nok mangt et straalende Ansigt ved Bordet skiftet Udtryk.

Jeg tror ogsaa, at han ved Siden deraf i Stilhed har havt sin Fornøielse af at faa mig beruset, idetmindste var han hele Tiden utrættelig i at fylde mit Glas, især da den hede Vin toges i Brug.

Hans rappe, gløgge Ormeøine og nogle tilhviskede Ord rettede min, nu ellers dygtig omtaagede Opmærksomhed hen paa mangan en komisk Scene.

Det forekom mig tilsidst, at Stuen og Bordet gik op og ned, som om vi sad under Sjøgang i en stor Kahyt.

Utydeligt staar ogsaa for mig, at man bagefter i den seilende Sal i to modsatte Strømninger klemte sig forbi hinanden rundt Bordet mellem Væggen og Stolene og takkede for Maden.

Efter alt dette erindrer jeg intet, før jeg vaagnede i Bælgmørke som af en tung, forvirret Drøm og følte, at jeg laa i en blød Edderduns Seng. Lidt efter lidt dagede det passerede op i min Erindring, og jeg begreb, at jeg var bleven bragt tilsens i et af Gjæsteværelserne paa Nabogaarden. Medens jeg laa og grundede over dette og følte mig uhyre ulykkelig, kom den ældre Hr. Martinez ind til mig med et Lys i Haanden for at se til mig.

Det viste sig da, at Klokken var over to om Natten, og den Omstændighed, at jeg saaledes havde sovet en seks, syv Timer i Træk, skyldte jeg rimeligvis, at jeg ikke længer følte mig videre legemlig ilde; desto

mere led jeg moralsk af en skamfuld Følelse.

Saavidt jeg kunde forstaa, da jeg klædte mig paa, var nok Nabogaarden bleven et helt Lazareth for den samme Slags Faldne efter Middagsbordet som jeg, og blandt dem bemærkede jeg med en vis hævnjærrig Glæde Kontorist Gram, min pukkelryggede, skadefro Sidemand.

Hr. Martinez betydede mig med alskens oprømte Gestikulationer, at man nu var ivrigt ifærd med at danse, og at jeg maatte være med.

Tanken om, at Susanne nu længst maatte være kommen og have ventet forgjæves, fo'r mig med ét som et Lyn igjennem Hovedet.

Hvorledes jeg havde kunnet glemme hende endog kun et Øieblik, var mig selv en Gaade; men at jeg havde gjort det, laa tungt paa mig.

Spisesalen var nu bleven forvandlet til Balsal, og Dansen havde allerede i flere Timer gaaet lystigt for sig efter fuld Musik af Violin, Klarinet og Violoncel.

I et beleiligt Øieblik, midt under en Dans, listede jeg mig ubemærket ind.

Som jeg stod der med mine trange, hvide Handsker paa, bleg og genert nede ved den aabne Dør, igjennem hvilken Heden strømmede ud i den kolde Gang som en Taage, led jeg i Begyndelsen stærkt under Følelsen af, at alle nu vilde se paa mig og tænke paa min mindre passende Opførsel.

Det ene Par efter det andet svingede imidlertid forbi saa nær, at Damernes Kjoler rørte ved mig, og jeg begyndte, saavidt min Nærsynthed tillod mig det, efterhaanden at orientere mig i Salen.

Præstefruen sad i Sofaen, øverst oppe mellem nogle ældre Damer, i ivrig Samtale med den skaldede lille Doktor.

Præsten spillede sandsynligvis Kort nedenunder; men til Susanne saa jeg intet.

Den unge Martinez svingede netop oppe i Salen med straalende Mine i en Polket en paafaldende smuk, hvidklædt Dame med et blaåt, flagrende Baand om Livet.

Hun havde et svært, deiligt Haar, der faldt i det gule, med en stor Sølvnaal som et Spyd gjennem Nakken og en let Balkrans paa.

Hun saa ned mod Gulvet, medens hun dansede.

Damen var høiere og fyldigere end Susanne, men med en særegen Ynde i sin Figur, som erindrede mig om hende.

Den lette, næsten fornemt udsøgte Maade, hvorpaa hun førte de smaa Fødder i Dansen – det var, som om hun svævede – lignede ogsaa hende, og jeg fulgte derfor Parret med en ubevidst Interesse.

Min Nærsynthed hindrede mig fra at skjelne godt, og da de kom forbi mig, skjultes desuden Damens bøiede Hoved af hendes egen Arm, der fortrolig lænede sig op til den øiensynlig lykkelige Martinez'

Skulder.

Hvad jeg saa, var kun en bred, ren, velsignet Pande, der ikke kunde tilhøre to i Verden, og at en nedfalden Lok af hendes Haar legede om de hvide, runde Skuldre.

Jeg følte, at jeg skalv i Knæerne. Denne høie, fine, fornemme Dame kunde dog umulig være Susanne!

Med en skinsyg Følelse vogtede jeg ufravendt paa deres Dans, til de næste Gang kom forbi.

Netop lige overfor mig slog hun leende Øinene op, hendes Blik faldt lige paa mig, og en stærk Rødme gjød sig pludselig over Ansigt og Skulder helt ned til Kniplingskanten paa Kjolen.

Det var Susanne!

I de lidt over to Aar, vi havde været adskilt, havde hendes Skjønhed udfoldet sig saa vidunderlig rigt. Af den fine syttenaars Knop var der i den korte Tid sprunget frem en herlig, fuldt udvoksen Kvinde.

Parret satte sig ned øverst oppe i Salen paa deres Pladse nær Rækken af de ældre Damer.

Jeg begreb nu, at de to var ifærd med at opføre Ballets sidste lange Dans Cotillon, hvilken man i Regelen pleier at afveksle med en Uendelighed af Toure, og det fo'r mig gjennem Tanken, at den unge Martinez sandsynligvis havde gjort Lykke hos Susanne den hele Aften, siden han var bleven hendes Kavaller netop i denne Dans.

Jeg blev vaer, hvorledes Præstefruen synlig udmærkede ham, og det faldt mig bittert ind, at han jo baade var en rig Mand og derhos, skjønt lavere af Statur, saa helt anderledes voksen og mandig ud end jeg.

Det gik mig som en Kniv i Hjertet. Jeg havde altsaa ligget beruset som et Dyr og ladet en Fremmed tage Susanne fra mig.

Med vild Skinsyge bemærkede jeg, hvorledes den smukke, stumme, med de sorte Ildøine talende Martinez leende og under alskens livlige Nik og Gebærder søgte at tydeliggjøre hende en ny Tour, som nu skulde gaa for sig, hvorledes han undertiden bøiede sig ligesom fortroligt hviskende henover hende, og hvorledes hun igjen fra sin Plads saa op til ham og lo lystigt, slig som kun Susanne kunde le.

Han tog hende ved Haanden og fik hende til at gjøre en Prøve paa Gulvet foran deres Pladse, og dette lod til at være endnu morsommere.

Den unge Martinez beskæftigede hende øiensynligt, og vort gamle Forhold var altsaa blot Børnestreger, som den voksne Dame nu helst ønskede glemte.

Efter vor Aftale om de to Prøveaar var jo ogsaa alt i den Henseende imellem os paa det rene, saa at vi som voksne for den Sags Skyld ved Leilighed nu gjerne kunde passiare leende sammen om det hele.

Blodet susede i mit Hoved, og jeg følte, at jeg maatte hævne mig.

Før jeg rigtigt havde overtænkt hvorledes, gav jeg mig ved en pludselig Indskydelse til at passiare ivrigt

og saa, at det kunde have Udseende af, at jeg gjorde Kur med Landhandler R.s smukke Datter, som netop kom til at staa lige ved mig.

Da Susanne bagefter i den nye Tour dansede forbi os, saa hun ligesom forundret prøvende hen paa mig.

Næste Gang hun kom tilbage, tabte hun af Vanvare sit Lommetørklæde netop der, hvor jeg stod.

Jeg tog det op, gik stivt hen og leverede det til Præstefruen, der imidlertid – det være nu i Betragtning af min Opførsel ved Middagsbordet eller af andet – tog paafaldende kort og koldt imod mig. Jeg bukkede ligesaa koldt for hende og vendte saa tilbage til min gamle Plads, hvor jeg igjen optog den afbrudte leende Samtale med Jomfru R.

En Stund efter svingede Susanne atter forbi, og hun saa da hen paa mig med en alvorlig, men uvis Mine, som om hun ikke rigtig var paa det rene med sig selv om, hvad hun skulde tænke; siden slog hun hver Gang med Vilie Øinene ned.

Jeg opdagede med Tilfredsstillelse, at Martinez igrunden dansede klodset. Medens jeg med forceret Overgivenhed lo og passiarede med min vakre Sidedame, var det min hemmelige Fristelse at sætte Foden i al Ubemærkethed en Smule ondskabsfuldt frem, for at han kunde snuble i den.

Og jeg veed ikke rigtig, hvordan det gik til, men da Martinez næste Gang dansede forbi, faldt han saa lang, han var, henover Gulvet og slog sig vist haardt. Han var nemlig i Faldet ridderlig nok til at slippe den Støtte, han kunde havt i sin Dame, saa Susanne kun blev reven halvt med.

Han reiste sig og saa rasende hen paa mig, den uskyldige Aarsag i Uheldet, der stod tilsyneladende altfor optaget af min Sidedame, til endnu ret engang at have bemærket, hvad der foregik.

Det Blik, som han fik tilbage for det, han laante mig, aabenbarede ham imidlertid nok uvilkaarligt hele Sandheden; thi han vilde netop fare lige imod mig, da han uventet stansedes ved, at Susanne, rigtignok en Smule bleg, traadte lige hen foran ham og med en Verdensdames Holdning rolig rakte sin Arm ud, for at han skulde føre hende videre.

Som Susanne gik Arm i Arm opefter med den hinkende Martinez, vendte hun pludseligt sit Ansigt om til mig med en Mine saa glædestraalende, at jeg fra min dybe Fortvivlelse pludselig hensattes i den lykkeligste, mest jublende Vished.

Hun havde klarlig forstaaet, at Martinez' Uheld var en Hævn fra min Side for hendes Skyld og dermed faaet den Tvivl lettet fra sit Bryst, som min Færd i den sidste Timestid havde maattet give hende; thi at jeg ikke var beruset, havde hun snart indseet, og Koketteri laa altfor fjernt fra hendes egen oprigtige sanddru Natur til, at hun skulde kunne forstaa et saadant hos mig. I bred Sandhed var hun egentlig kun en forfinet kvindelig Udgave af sin Faders stærke Natur.

Jeg gik og gjorde den unge Martinez de mest ufortrødne Undskyldninger for min Keitethed, medens Susanne sad ved Siden af og hørte paa, indtil han godmodig, som han igrunden var, endelig lod sig formilde.

Noget lang i Ansigtet blev han jo, da Susanne lige ovenpaa foreslog, at jeg skulde opføre den forestaaende Tour med hende, for at han kunde hvile sit forslaaede Ben til den næste.

Ja, jeg dansede med hende, den smukke, fuldvoksne Kvinde i den hvide Balkjole, hvem jeg for en Stund siden ikke havde gjenkjendt, fordi hendes egen herligt udviklede Skjønhed skjulte hende.

Vi havde lært hinanden at danse, og jeg tror, at vi begge dansede ualmindelig godt. Den lette Balkrans med fine, hvide Blomster mellem de grønne Blade fremhævede hendes rige Haar; jeg havde Armen om hendes Liv og kjendte, hvorledes hun elastisk lænede sig op til mig, medens hun vuggede med mig i Dansen, glad og tryk som et Barn.

Hendes Pande var nær mine Læber, og vore Blikke, som søgte hinanden under Dansen, talte atter og atter om, hvor deilig det var at mødes, naar man har længtes inderligt efter hinanden i to lange Aar.

Da jeg førte hende tilbage til hendes Plads, fik jeg et Haandtryk og et Blik, der fuldstændigt holdt mig skadesløs for Præstefruens mindre venlige Miner.

Det lod til, at Susanne blev irettesat for sin negligeaente Opførsel mod den unge Hr. Martinez, men at Doktoren, som sad ved Siden, tog hende i Forsvar.

Jeg stod igjen paa min gamle Plads og saa Susanne og Martinez opføre den nye Tour.

Hendes opkastede Læbe viste i Begyndelsen Spor af den gamle Barnetrods efter Irettesættelsen; men siden blev Udtrykket ligesom mere roligt og tankefuldt.

Hensunken, som jeg stod, i Synet af hende og formodentlig svag efter de mange vekslende Sindsbevægelser, kjendte jeg med ét denne trykkende, urolige Følelse af Angst og Ulykke komme over mig, som i Regelen ledsager mine Visioner.

Jeg søgte at komme ud af Salen, men Synet greb mig forinden.

Jeg saa Susannes Ansigt, medens hun dansede med Martinez, hvidt som en gribende skjøn Afdøds, og den grønne Krans med de smaa hvide Blmster hang hende i Haaret som vaadt Sjøgræs. Det var, som der drev Vand ned ad hende.

Blodet strømmede mig til Hjertet; Salen var snart mørk, snart dreiede den sig under Gnister af tusinde Lys rundt for mine Øine med de dansende Par.

Jeg vilde visselig være besvimet nede ved Døren, havde ikke Doktoren taget mig under Armen og ført mig ud paa den kjølige Gang og derfra ind i et lidet Gjæsteværelse, hvor han lod mig drikke Vand og hvile paa Sengen.

Da han en halv Timestid efter Anfaldet kom tilbage og saa, at jeg var kommen mig, satte han sig mildt og venligt ned ved Sengen hos mig og begyndte paa sin trohjertige Maade at tale, som han sagde «ligefremt» med mig.

Han havde, sagde han, idet han med Lysesaksen betænksomt kløvede Tandem i Lyset, – som han,

formodentlig for at kunne iagttage mig, havde taget bort fra Speilbordet og nu sad med i Haanden, – den Aften, fra jeg kom op i Salen, lagt Mærke til mig og troede at forstaa, at jeg inklinerede for den smukke Susanne L., men var skinsyg paa den unge Hr. Martinez. Han havde ogsaa før hørt en Fugl synge om den Ting.

Det var en Følelse, som mange unge Mennesker bare vilde have godt af og udvikles ved, men for mig med min Sindsdisposition vilde den Slags ophidsende Stemninger kun være i høieste Grad til Skade; han havde desværre, lagde han sagte til, havt Erfaringer derfor fra min egen stakkels Moder; thi det, at hun i min Barndom havde opdaget, at hendes Sindssygdом var nedarvet paa mig, havde kun været den tilfældige Anledning til, at hun mistede Forstanden.

Som Læge og Ven vilde han sige mig dette nu, medens han mente der endnu var Tid for mig til ikke at lade denne Følelse slaa Rødder. Og han vilde sige det ikke blot for min egen, men ogsaa for Susannes Skyld, hvem han holdt inderlig af og saa nødig vilde have ført ind i det, som efter menneskelige Øine blot kunde ende med Sorg.

Et maatte jeg ogsaa overveie, fortsatte han – efter et længere Ophold, hvori han ligesom betænkte sig paa at rykke ud med Sproget, men saa besluttede sig fast dertil – og det var, at min ulykkelige arvelige Disposition heller ikke gjorde det saa ganske forsvarligt for mig at tænke paa at gifte mig; det kunde, antydede han med en Gestus, som om han i Lyset udførte en sidste Afgjørende Operation, endelig betragtes paa samme Maade, som om en spedalsk giftede sig uden at bryde sig om, at han derved forplantede sin Sygdом ned paa Børnene. Jeg skulde dog – her reiste han sig og lagde Haanden trøstende paa min Skulder, – ikke tage mig disse Ting altfor nær. De bitre Midler, og det var desværre Sandheden nu, er som oftest de sundeste, og for min syge, drømmende Natur var den usminkede sande Virkelighed tillige efter hans alvorlige, modne Overveielse det eneste Middel til Sundhed og Frelse.

Efter et Øieblik atter at have holdt Lyset henover mig, fjernede han sig med et alvorligt Nik; han indsaa nok, at jeg ikke i Øieblikket var istand til at føre nogen Samtale eller svare ham.

Det var i al Venlighed Dødshugget over alle mine Drømme og Illusiner.

Jeg følte Bedøvelsen af Slaget, skjønt min indre Erkjendelse endnu ikke rigtig havde optaget det klart i sig. Mit Livs gamle Ulykkesanelse var nu endelig stadfæstet. Susanne havde for mig altsaa dog kun været et laant Solskin, som skulde udslukkes, naar det kom til Virkeligheden.

Medens jeg med det indre Øie egentlig mere saa end tænkte dette, og Musikken lød utydelig inde fra Balsalen, laa jeg saa rolig, saa rolig og følte mig efterhaanden med en dump Smerte ligesom afdød fra alt det, som var mig kjært i Verden. Det var, som mit Legeme stivnede under Sorgen, og Susannes Ansigt uden Livsskjær stod nu for mig som noget naturligt; min Kjærlighed var jo en afdød Historie.

Som jeg endnu laa der i en dunkel, stiv Døs, gennem hvilket alt ydre kun viste sig for mig i en Halvtaage, aabnedes Døren, og en Dame traadte ind. Hun rettede i Hast foran Speilet af et Knappenaalsbrev en nedtraadt Rift i sin Balkjole, men stansede med ét forskrækket ved at se nogen ligge borte i Halvmørket paa Sengen.

Jeg gjenkjendte Susanne, og, som det lod, sagde ogsaa en Anelse hende, at det kunde være mig, thi hun

nærmede sig ligesom speidende og hviskede mit Navn.

Sandsynligvis har hun tænkt, at jeg sov, siden der intet Svar kom, og at det ikke var ret eller Tid at vække mig. Et Øieblik stod hun stille lige ved mig, som hun betænkte sig, saa bøiede hun sig over mig, saa jeg kjendte hendes varme Aande, trykkede et sagte Kys paa min Pande og gik.

*

Et Julebesøg pleier i Egnene nordpaa at vare i et Par Dage, som oftest i flere. Denne Gang blev det saa, at vi fra vort Hus paa Grund af min Faders og Martinez'ernes Travlhed skulde reise de fem Fjerdingvei hjem allerede den næste Aften i Mørket, medens derimod de fleste skulde vente til den paafølgende Dag.

Præstefamilien skulde imidlertid blive der som Gjæst sammen med «Notabiliteterne» Ugen ud til Lørdagen.

I Mellemtiden, allerede den næste Dag, skulde Præsten og Fruen ud paa Besøg hos en Familie i Nærheden. Susanne fik Lov til at blive tilbage.

Jeg havde, som de andre Gjæster, ligget til langt op ad Formiddagen; men inde i mit Hoved havde i den Tid Doktor K.'s Ord om, at min Stilling var lig den spedalskes, banket som i en Byld stedse haardere og smertefuldere igjennem alle mine vekslende Forestillinger, indtil deres Betydning med engang stod klar og med sin hele Braad for mig.

Jeg elskede jo Susanne tusinde Gange høiere end mig selv, og skulde jeg saa egenkjerlig ville knytte hendes Skjæbne til en Mand, som var sindsvak, bare fordi dette Menneske var mig selv? Og min Sindstilstand vilde kanske udover Livet heller forværres.

Jeg begyndte at føle at jeg vandt i fromt Mod til Opofrelse og fik dermed tillige en velgjørende, klar Ro over mig. Det var jo dog, naar alt kom til alt, kun det bedste, jeg vidste, nemlig at ofre Livet for Susanne, og denne Betragtning gav mig tilsidst næsten en fanatisk Lyst til at gjøre det.

Min Beslutning var ialfald fattet, og min Plan den simple at tale ligefrem, bestemt og klart med hende; thi skuffe hende i nogen Maade vilde jeg ikke for alt i Verden.

Det var om Eftermiddagen i Tusmørket, medens de andre var ude og gik Tur, at jeg fik Anledning til at tale med hende.

Susanne bar den Dag sin sorte Silkes Konfirmationskjole, der sad saa godt om hendes Liv, Kniplingskrave og snævre Ærmer med Manchetter om Haandleddet. Haaret var fæstet med en Sølvpil som paa Ballet, men ellers uden nogen anden Prydelse.

Hun sad nu eftertænksomt og hørte paa mig foran den netop ilagte Kakkelovn, hvor vi begge havde sat os hen. Hvergang hun bøiede sig frem i Lysningen fra Ovmundingen, faldt skjæret paa hendes udtryksfulde Ansigt, medens jeg, under Anstrengelsen for at være sand, mulig endog med overdrevne Farver fortalte hende alt om min Sindstilstand, og hvad Doktor K. havde sagt derom.

Eftersom jeg talte, saa jeg hendes Ansigt blive stedse alvorligere og blegere, indtil hun tilsidst med

Albuerne støttet paa sine Knæ bedækkede sine Øine med Hænderne, saa jeg blot kunde se, at hendes Læber skalv, og at hun græd.

Da jeg kom til, hvad Doktoren havde sagt om, at min Stilling var lig en spedalsk, og at saaledes Gud selv havde sat en Hindring mod vor Forening, samt trøstende søgte at forestille hende, at vi jo igrunden hele vort Liv med Undtagelse af det sidste Par Aar havde elsket hinanden paa en anden Maade som Bro'r og Søster – løftede hun pludselig i vild Heftighed Hovedet op, saa jeg saa lige ind i det taarevædede Ansigt, slog Armene om min Hals og nødte mig saadan ned paa Knæ hen foran sig.

Hun pressede mit Hoved med Magt op til sit bankende Bryst, som om hun vilde beskytte mig mod dem, der vilde tilføie mig ondt.

Saa strøg hun med Haanden Haaret bort fra min Pande, – jeg kjendte hendes Taarer falde ned paa mit Ansigt – og gjentog atter og atter ligesom i Vildelse kjælende de Ord, at ingen i Verden skulde faa tage mig fra hende.

Dette var for meget for min trætte, pinte Natur; jeg greb begge hendes Hænder og græd over dem med Hovedet i hendes Fang.

Min Graad blev stedse heftigere, indtil den tilslut steg til en fortvivlet, krampagtig Hulken, som jeg ikke længere kunde raade for, og som nok rent ud forskrækkede Susanne; thi hun tyssede paa mig, nævnte mig ved Navn og kyssede mig derimellem som et Barn, for at faa mig stille.

Jeg havde en saa dyb Trang til at faa udgrædt, at det ikke længere kunde stanses.

Da jeg endelig blev roligere, foldede hun igjen sine Hænder om min Nakke, som om hun derved vilde tvinge min Opmærksomhed, bøiede sig frem og saa mig længe ind i Øiet med et Udtryk i sit bevægede, smukke Ansigt, paa engang saa overtalende inderligt og saa viliestærkt.

Jeg maatte, forsikrede hun endelig med det Kast med Hovedet, hvormed hun altid gjorde sin Tale indtrængende, tro hende i, at hun for vort vedkommende vidste tusinde Gange bedre Besked om, hvad Gud vilde, end nogen Doktor, og kun Gud skulde vi begge her lystre, ingen Doktors menneskelige Klogskab. Jeg var ogsaa i meget saa uhyre enfoldig, saa man kunde snakke for mig, hvad det saa skulde være.

Saadanne Folk som Doktoren, sagde hun, forstod sig ikke paa, hvad Kjærlighed var. Havde jeg været frisk og glad, saa havde det vist været Guds Vilie, at hun skulde delt det gode med mig, og saa maatte det ligesaa vel være hans Vilie, at den samme Kjærlighed skulde faa dele min Sorg og Sygdom; men her var det, at Doktor K. – hun lagde ham øiensynlig stærkere og stærkere for Had, eftersom hun beskjæftigede sig med ham – tænkte anderledes end Vorherre. Hun troede desuden saa sikkert, – og hendes Stemme blev her forunderlig mild og blød, næsten hviskende – at netop det, at vi to holdt saa af hinanden, vilde være en bedre Sundhedskur for mig, end nogen Doktor kunde finde paa. Ialfald følte hun hos sig selv, at hun vilde blive syg i Sindet og fortvivle, om ikke jeg længer holdt af hende, for det havde vi jo gjort, fra vi begge kunde huske, saa det nok var for sent at finde paa at skille os ad.

Et skulde nu være fast besluttet – ved Tanken fik hendes Ansigt et Præg af ubetvingelig Vilie, der

mindede mig om hendes Fa'r, – og det var, at hun snarest mulig vilde betro alt om vort Forhold til sin Fa'r. Nogen Hemmelighed burde det, baade for min og hendes Skyld, ikke længer være. Hendes Fa'r holdt saa meget af hende, og i Nødsfald vilde hun alvorligt sige ham, at det ikke kunde nytte hverken ham eller nogen anden – hun mente hermed Mo'ren – længer at prøve at faa nogen Doktor til at narre mig fra hende.

Noget «Broder- og Søsterskab» mellem os, som hun med haanlig Foragt i Minen udtrykte sig, vilde hun nu mindst af alt vide af, og ligesom for ret at faa knust denne Tanke, bad hun mig, idet hun stod opret foran mig og med lidenskabelig Iver saa mig i Ansigtet, at give hende mit Kys paa, at vi endnu var og altid trods alt og alle skulde vedblive at være trofaste forlovede, selv om jeg aldrig blev saa frisk, at vi nogen Gang kunde gifte os her paa Jorden.

Jeg tog om hende, gav hende Kysset varmt og lidenskabeligt en, to og tre Gange, indtil Susanne frigjorde sig for mig.

Medens hun talte, var det gaaet op for mig, at hun med sin stærke, sunde, kjærlige Natur stred Striden for os begge og for en Ret, som mulig ikke ganske kunde bevises med Ord, men hvis Hellighed jeg følte stod over alt kunstigt Bevis.

Jeg fik nu Susanne tilbage paa en anden sandere og virkeligere Maade, end jeg nogen Gang havde anet eller drømt, idet jeg begreb, at alt det, som kunde kaldes ridderlig Opofrelse fra min Side, kun laa lavere end vor Kjærlighed, ja simpelthen var en uværdig Krænkelser af den.

I sand Kjærlighed bæres Korset af begge de elskende, og den, som «ridderligt» vil bære det alene, bedrager kun den anden for endel af sit bedste Eie.

*

En Timestid efter denne min Sammenkomst med Susanne, der sluttede med fornyede Løfter og Tilsagn, sad jeg i den næsten mørke Vinteraften, medens Maanen seilede bag en Uendelighed af smaa, graa Skyer, i Bagskotten af vor Fembøring sammen med min Fader og de to Martinez'er.

Fa'r sad ordknap og styrede, medens Folkene roede op en temmelig tung Modvind, som faldt ind Sundet, for at vi kunde faa «Stræk paa Seilet» Resten af Veien.

Jeg tænkte i Stilhed over alt det meget, som var passeret under dette korte Besøg, og følte mig saa uendelig lykkelig.

Vi kom hjem ud paa Natten. Jeg forsøgte at ligge vaagen og tænke paa Susanne og alt, hvad hun havde sagt mig, men sov ind som en Sten og vaagnede med en Følelse af Sundhed, Lykke og Glæde, som kun den veed af, i hvis Lod det har faldt at faa sove den rigtig lykkeligens Søvn.

Og saaledes kom nu hver Nat. Jeg sov ind, før mit Fadervor var til Ende, sang om Morgenens og følte mig næsten til Overgivenhed let, glad og arbejdslysten hele Dagen.

Det stadfæstede sig, hvad Susanne havde sagt, at vor Kjærlighed vilde blive mig en Sundhedsbrønd, bedre end nogen Doktors menneskelige Kløgt formaaede at anwise.

Tiende Kapitel. Stormen

Det var ud paa Eftermiddagen Lørdag efter Helligtrekongersaften, at den forfærdelige to Dages Storm røg op, der af mange endnu omtales som en af de mest orkanagtige, der i Mands Minde er overgaaet Lofoten.

Uveiret øgede paa udover Natten; vi kjendte, hvordan Bygningen for hvert Stormstød gav sig stønnende i sine Sammenføininger, og sad alle som ved en stille Overenskomst oppe ved Lys og vaagede.

Vindueslemmer, Døre og Glugger blev omhyggelig tillukkede. Tagstenene ramlede larmende under Vindstødene, saa at vi frygtede for, at de skulde bryde Aabning i Taget, og Skorstenspiberne gav i Blæsten en uhyggelig, dyb, brummende Lyd, der under de værste Tag i Bygningen hørtes som en høi, fæl Kjæmpetone ud i Natten, undertiden næsten som et vildt Nødraab.

Vi opholdt os alle i Stuen under en Taushed, som kun af og til afbrødes af nogle Bemærkninger om Veiret, eller naar én af Husfolkene kom ind fra en Rundtur omkring i Huset for at se efter.

Min Fader sad i urolig Angst for Sjøboden og sin Jægt, som laa nede i Bugten, og som om Eftermiddagen under den svære Sjø, der trods Havnens gode Beliggenhed gik derind, var bleven tredobbelt fortøiet.

Jeg saa ham mange Gange folde Hænderne, som om han bad, og derpaa en Stund ligesom opmuntret gaa frem og tilbage paa Gulvet, indtil Angsten igjen tog ham og han satte sig og saa mørk og bleg hen for sig som før.

Uveiret tog hellere til end af.

Engang hørte vi et dumpt Bulder, som godt kunde være ifra Sjøboden. Jeg saa Sveden perle paa min Faders Pande og grebes af en dyb Smerte ved at se hans Beklemthed uden at kunne lægge engang to Straa ikors for at hjælpe.

Lidt efter gik han med et Lys ud i Kontoret og kom tilbage med en gammel storstilet Salmebog, hvori han slog op en Bøn, samt en Salme at synges i Havsnød.

Alle Folkene samledes, uden at være tilkaldte, i Stuen til Husandagt.

Min Fader sad med Salmebogen i de svære, barkedede Hænder, som han havde foldet foran sig paa Bordet mellem de to Lys.

Først læste han Bønnen og sang dernæst alle Versene i Salmen ud, medens de af os, som kunde Melodien, efterhaanden hjalp til i Omkvædene.

Det var i alle Dele, som naar der holdes Gebet i en Skibskahyt, medens Fartøiet er i Fare, og min Fader havde visselig ogsaa Ideen fra en saadan Scene i hans møisommelige Ungdomsliv.

Under Andagten forekom det os alle, at Stormen ligesom begav sig, og at den først tog paa igjen, efterat den var sluttet.

Om den ældre Martinez forlød det, at han ovenpaa laa paa Knæ ved sin Seng og i ét væk korsede sig foran et Crusifiks. Han havde mindre Grund end vi til at være ængstelig, thi hans Brig laa ekstra fortøiet under Land i en liden Vig, der laa af for Veiret og Sjøgangen. Han angrede imidlertid nu meget paa, at han ikke var gaaet ombord til sin Søn og Folkene.

Ud paa Morgensiden var det, som Veiret lettede en Smule, og trætte som vi var, gik vi tilsengs, medens et Par af Folkene dog fremdeles sad oppe.

Da det Klokker omkring ti om Formiddagen lysnede, kunde vi først overskue Ødelæggelsen.

Flere hundrede Tagsten fra Hovedbygningen laa spredt udover Gaardspladsen, endel af Væggepanelingen paa Vindsiden var reven op, og den yderste Del af Bryggen laa skjævt nede i Sjøen, idet et Par Brokar under den var forskudt af Sjøgangen. Sjøboden havde ogsaa lidt nogen Skade.

Vor Jægt svævede imidlertid øiensynlig i Fare. To af dens Landtouge var allerede sprungne, idet den havde drevet for sine Ankere, og det hele kom nu kun an paa det tredie og længste Toug, der var fæstet i Skibsringen paa Skjæret ude i Indløbet til Bugten.

Ombord stod kun Skibshunden, en stor hvid Pudel, med Forpoterne paa Skanseklædningen agterud og gjøede, uden at vi gennem Vinden kunde høre Lyden, medens Sjøgangen vaskede over Jægtens Forende.

Stillingen var fortvivlet, thi det lange Landtoug stod saa stramt som en Streng, og Midten af det berørte neppe Sjøen. Det blæste desuden saa hardt, at en Mand ikke let kunde staa opreist, men maatte krybe langs den affeiede Snemark, saa at der ikke var Tanke om at hjælpe.

Jeg var krøbet op paa Høiden bag Huset og stod i Læ under en Fjeldknaart, hvorfra jeg kunde se baade udover Havet og ned i Bugten.

Vestfjorden laa i Vinterdagen ligesom med en sølvgraa Røg af Rokket, som drev over Sjøen. Ind under Land gik Bølgerne som svære, grønne skumskavlede Bjerge, der knustes imod Kysten med Tordenbrag og med en uhyre Dragsug bagefter, saa at Fjæren laa tør langt ude.

Etsteds i et Klippeskaar, der gik brat ned mod Sjøen, steg, hvergang Bølgen slog derind, en bred, uhyre Skumstraale ret op og dreves af Vinden som en Røg indover Landet. Et andet Sted stormede Bølgegangen paa en formelig titansk Maade et Skraabjerg, der snart laa i Skum, snart aldeles tørt, og jeg saa der en stakkels udtrættet Graamaage, der formodentlig fra sit Fjeldskar var kommen ud i Vinden, kjæmpe og tumle i den, ofte med næsten vrængte Vinger.

Min spændte Opmærksomhed fulgte med Angst Jægten nede i Bugten.

Jeg saa til min Forbauselse en Mand ombord i den og gjenkjendte den stærke Jens Dreng, som med en af Folkene havde vovet sig derhen fra Vindsiden i en Sekstring.

Efter et Ophold ombord steg han alene med en Line om Livet ned i Sekstringen og begyndte paa det farlige Arbejde at hale Baaden imod Sjøgangen langs det stramme Landtoug ud imod Skjæret.

Jeg ventede forfærdet paa, at Baaden hvert Øieblik skulde fyldes, og det forekom mig, at den flere

Gange tog Vand ind. Medens Baaden klarede sig langsomt frem, fulgte Fa'r og alle Folkene i Spænding efter nede i Fjæren.

Da Jens Dreng var kommen op paa Skjæret, hvorover Bølgerne i et væk skyllede, saa at han ofte stod tilknæs i Vandet, fortøiede han Baaden og gav sig saa til at hale i Linen, idet han efter denne trak hen til sig gennem Vandet en tyk Trosse, som Manden ombord paa Jægten efterhaanden gav ud.

Han havde netop begyndt at belægge den i Skibsringen og havde kun det sidste afgjørende Par Stik i Touget igjen, da vi alle blev vaer tre forfærdelige Bølgerygge, der ufeilbarligt vilde bryde sig over Skjæret.

Det gjaldt klarlig baade Jens Drengs Liv og Jægten, der med sit eneste forstrakte Landtoug neppe vilde udholde Trykket.

Jeg saa franske Martine, hans Kjæreste, vride Hænderne over Hovedet og løbe ud i Fjæren, næsten som om hun tænkte paa at kaste sig ud i Vandet til ham, og jeg tror hellerikke, at nogen af de andre, som saa det, turde trække Veiret.

Det lod til, at Jens Dreng selv ogsaa havde bemærket Faren; han skyndte sig ned i Baaden, hvori han endnu kunde bjerge sig, men det var kun for at tage op derfra Linen, som han roligt flere Gange slog om sin Ryg og gennem Skibsringen, da han hellerikke længer led paa sine egne Kjæmpekræfter.

Han var neppe færdig dermed, da den første Bølge, som han modtog med Hovedet bøiet imod, brød hvid over ham og Skjæret. Mellemtiden, inden den anden kom, benyttede han til at gjøre et nyt Belæg paa Landtouget.

Atter kom Bølgen, og atter stod Jens Dreng der urokket, og han fik nu gjort det sidste Stik paa Touget, som frelste Jægten.

Han havde nu prøbet, hvordan en Bølge kunde trykke.

Han kastede Linen fra Ryggen op om den runde, svære Skulder, saa sig et Øieblik med det stærke, blege Ansigt om imod vore Huse, som det nok kunde være muligt, at han nu sagde dem Farvel, og bøiede saa Hovedet mod den tredie og sidste Bølge, der kom med Skumkammen over sig, som vanligt større og sværere end de to foregaaende.

Da Bølgen fraadende havde brudt sig over, stod der ingen Jens Dreng paa Skjæret.

Jeg var i Angsten sprunget ned til de andre. Da jeg kom, havde man foruden Baaden, der var slidt fra Skjæret, ogsaa faaet indbjerget den livløse Jens Dreng, som nu bares op til Huset.

Bølgen havde revet ham med sig, idet Linen, som han havde om Skulderen, havde gledet op over Nakken paa ham og taget Hud og Klæder med. Han laa nu bevidstløs af Trykket og Vandet og med den ene Arm, der var skrabet blodig af Linen, i en forvreden Stilling; den var slidt nøgen, etsteds endog lige til Benet.

Fader gik bleg og stødt under, medens de bar ham og bragte ham i Seng.

Da han vaagnede, spyttede han endel Blod og havde ondt for at tale; men Fader, som undersøgte hans Bryst, sagde glad, at der ikke var Livsfare.

Jens Dreng blev ved denne Bedrift, hvorved han reddede Jægten, en Helt videnom; hos min Fader blev han siden den Dag en betroet Mand, og næste Sommer stod hans Bryllup med franske Martine.

Ellevte Kapitel. Slutning

Jeg kan nu roligt nedskrive det lille, for mig saa store, der staar igjen at fortælle – i mange Aar vilde jeg ikke formaaet det.

Stormen varede fra Lørdag Middag til Mandag Nat, da den udover Morgenen efterhaanden sagtnede af til et fuldkomment Vindstille, hvori dog Sjøen endnu gik urolig.

Samme Dag, Mandag Middag, landede i Præstegaardsstøen ikke Præstens hvide Husbaad, der ventedes hjem, men en almindelig tjærebredet BondeFembøring med mange Folk i.

Op fra den til Huset bar fire af Mændene langsomt mellem sig en Byrde, medens en stor Mand og en liden Kvinde gik Haand i Haand nedbøiede bagefter. Det var Præsten og Fruen.

Hvad der var hændt, forstod jeg straks, og Hjertet skreg af Fortvivlelse i mit Bryst.

Det forfærdende Budskab, som lige efter kom til os, fortalte mig intet nyt – det bekræftede kun, at den, som de havde baaret op, var Præstens Datter Susanne.

Præstebaaden havde kun været lidt over tre Fjerdinger borte fra Hjemmet hin Lørdag Middag, da Stormen saa pludselig kom paa. Et «Nedfaldsveir» var med forfærdelig Magt fra Fjeldskarene styrtet ned i Sundet og havde kærtret Baaden, der ikke var ret langt fra Land.

Præsten havde hastigt faaet reddet sin Hustru op paa Hvælvet, og Folkene holdt sig fast omkring ved Baadkanten, medens de drev for Vinden den korte Strækning ind mod Stranden. Men forgjæves speidede han efter sit Barn, hvor han skulde finde og frelse hende.

Medens Vandet kogte om Baaden, slap den stærke Mand i Fortvivlelse tre Gange Taget, for svømmende at naa did, hvor han indbildte sig at se hende i Vandet.

Han vilde atter prøve, men da hans Hustru jamrende bad derom, forhindrede hans Folk ham.

Det hed siden, at de saa den vaade Sved perle ned ad Præstens Pande, medens han laa der ved Baaden i den vinterkolde Sjø, og at de troede, det nok ikke var frit for, at han en Stund tænkte paa med Villie at slippe Taget og følge Datteren.

Forsent opdagedes det, at Susanne var kommen ind under Baaden. Et Toug havde viklet sig om hende, saa hun ikke kunde komme op.

Hendes Død havde ialfald været hastig og let.

Hele Lørdag og Søndag, medens Stormen varede, havde de maattet ligge veirfaste paa en Bondegaard i Nærheden, hvor Præstefruen af Udmattelse og Sorg havde holdt Sengen.

Præsten havde saagodtsom hele Tiden siddet inde i den kolde Storstue, hvor de havde lagt Susanne, og talt med sin Gud. Thi Mandag Morgen, da de skulde reise hjem, var han ligesom forklaret rolig, ordnede med alt og trøstede derimellem sin stakkels grædende Hustru.

*

Jeg havde ligget i stum, fortvivlet Sorg den hele Eftermiddag og den lange Nat og besluttede mig til den følgende Dag at gaa hen og se Susanne for sidste Gang.

Tidlig paa Formiddagen traadte Præsten uventet ind i vor Stue og bad om at faa tale med min Fader. Han saa bleg og høitidelig ud, medens han sad i Sofaen med Stokken foran sig og ventede.

Da min Fa'r kom ind ad Døren, stod Præsten op og greb med Taarer i Øinene hans Haand.

Efter et Ophold som for at fatte sig, ytrede han, at min Fa'r her saa for sig en ulykkelig, men ydmyg Mand, som Gud havde maattet tugte strængt, før hans Sind rigtig havde villet bøie sig til ham. Han vilde nu, for sin Ulykkes Skyld, bede min Fader om ikke længer at unddrage ham sit gamle Venskab.

Om den Sag, der var Anledning til Fjernelsen, vilde han ikke nu tale; han havde der handlet efter sin bedste Overbevisning. Der var derimod noget andet, som nu laa ham paa Hjerte, og her lagde han Armen om min Skulder og trak mig fortroligt hen til sig, medens han atter satte sig ned i Sofaen.

Hans Datter Susanne, fortsatte han, sukkende ved Navnet, havde et par Dage før Gud tog hende til sig, indviet ham i sin Fortrolighed og sagt ham, at hun havde holdt af mig, fra hun var liden, og at vi to alt havde givet hinanden Forlovelsesløftet med Tanke paa at fortælle vore Forældre Forholdet, naar jeg var bleven Student.

Han havde i Begyndelsen sat sig haardt imod af flere Grunde, hvoriblandt først og fremst min Sygleighed og begges Ungdom. Men Susanne havde i denne Sag vist et saa dybt Alvor og udtalt en saa bestemt Villie, at det var blevet ham, der kjendte hendes Natur, klart, at denne Kjærlighed var vokset hos hende i mange Aar og nu ikke længer stod til at oprykke. Og det var nu hans bedste Trøst midt i Sorgen, at han, samme Morgen som de skulde reise hjemover paa den ulykkelige Tur, havde givet efter og tillige lovet hende at virke for, at ogsaa min Fa'r gav sit Samtykke.

Her stod han nu i dets Sted uden nogen Datter og kun som den, der fortalte, at Ulykken ogsaa havde rammet min Fa'rs Hus og truffet hans eneste Barn. Han vilde, som han haabede med min Faders Tilladelse, herefter altid betragte mig som sin Søn.

Min Fa'r sat længe overrasket og bleg; det var, som han havde meget sent for at fatte det, der blev sagt.

Enndelig stod han op og gav Præsten i Taushed Haanden.

Dernæst lagde han den paa min Skulder, saa jeg kjendte den tungt, saa mig i Øinene og sagde med en sagte, forunderlig mild Stemme:

«Vorherre være med Dig, min Søn! Dig har Sorgen hjemsøgt ung; vær nu bare ikke for klæk til at bære den!»

Han vilde gaa ud for at lade os ene, men betænkte sig i Døren og sagde, at det vidst var bedst, at jeg nu fulgte med Præsten og sagde Susanne det sidste Farvel.

Lidt efter gik Præsten og jeg ved Siden af hinanden paa Veien. Vort Forhold var nu blevet et Fortrolig hedens, og han fortalte mig trøstende alt, hvad Susanne havde sagt for at bevæge ham til at samtykke.

Hun vidste Gudskelov, sluttede han med et lettende Suk, at hun i sin Fa'r havde en Ven, til hvem hun i Nødens Stund turde betro sig.

Præsten førte mig ind i Stuen med de nedrullede Gardiner; han stod et Øieblik ved Baaren, da brast Taarerne hoppende næsten som Hagl nedover det stærke, brede Ansigt, og han vendte sig og gik.

Der laa hun jomfruelig i sin hvide Dragt. De havde snoet en Krans af grønne Blade med hvide Blomster om hendes Hoved, og jeg gjensaa et Øieblik det Syn, jeg havde havt paa Ballet. De fine Hænder laa nu fromt foldede over Brystet, og paa Forlovelsesfingeren gjenkjendte jeg med Taarer min egen gamle Broncering med den violette Glasperle i, som hun havde baaret fra det samme Øieblik, hun opnaede sin Faders Samtykke.

Det i Livet saa Udtryksfulde, energiske Træk om Munden var i Døden forvandlet til et stille, lykkeligt Smil, hvori hendes skønne, fine Ansigt med den brede, rene, marmorfaste Pande skinnede helgenagtig forklaret.

Hun laa saa enfoldig tryk, som om hun nu vidste Hemmeligheden om den trofaste Kjærligheds Seir over alt her paa Jorden og hun gik iforveien for at lære mig den med hvide Vinger paa Skuldrene, siden Gud ikke havde villet tillade, at hun skulde faa gaa sammen med mig under mit Kors hernede.

Da jeg mærkede, at man vilde have mig bort, læste jeg i Stilhed mit Fadervor over hende til sidste Farvel, trykkede et let Kys paa hendes Pande, saa et paa hendes Mund, og et paa de foldede Hænder, hvor Bronceringen sad, og gik uden at se mig tilbage.

To Dage efter fulgte jeg Susanne til Jorden.

*

En Solskinsdag i Vinteren, da jeg som vanligt besøgte det Sted, hvor hun hvilte paa Kirkegaarden, var der drevet en Sneskavl sammen om Graven. Den laa ren og drivende hvid, med den øverste fine Rand i Solskjæret som halv gjennemlyst Marmor.

Jeg tog det for, at Susanne vilde bringe mig til at tænke paa sig i hendes skinnende Brudedragt for Gud for at give mig nyt Mod til at gaa min ensomme Gang gennem Livet og ikke frygte for, at selv den tungeste af alle Prøvelser – selve Vanvidet, om det kom og bergtog mig i sin Forvirring – kunde skille os ad.

*

Da jeg ud paa Sommeren skulde reise sydover med Dampskibet, sammen med Præsten og hans Hustru, der begge i kort Tid var blevne kjendelig gamle, og som nu havde søgt et Kald i en sydlig Egn, var jeg for sidste Gang inde og tog Afsked med min vemodige Ven, Klokkeren.

Han spillede da igjen den deilige, glade, forelskede Slaat for mig, som han havde gjort, da han var tyve Aar, og som jeg havde syntes passede saa paa Susanne og mig, men kom nu ogsaa med den anden, som hørte til – den var forunderlig gribende og sorgfuld, men med Fortrøstning i, som en Salme.

*

Her ender en stakkels syg Nordlandsguts simple Historie; thi at jeg ved min Faders Hjælp blev Student med *laud* – han døde samme Aar, som jeg fik *Examen artium*, som en agtet, men ruineret Mand – og at jeg siden blev en Smule Literat, Huslærer og Almueskolelærer, er blot at fortælle de ydre Omstændigheder i et ensligt Liv, der bærer al sin Tanke i det forbigangne.

Min Kjærlighed til Susanne har, som hun med saadan Forvisning sagde mig, været den Sundhedsbrønd, som frelste mig fra det yderste – Vanvidet.

Naar Uroen var over mig og jeg vildsomt gik om i Mark og Skov, kom det altid til et Punkt, da jeg saa hende i sin hvide Dragt svæve forbi et Stykke fra, undertiden kom hun endog mildt henimod mig, og da var Krisen for denne Gang over.

I de sidste Par Aar, da min Sygdom tiltog, har jeg ikke formaaget at se hende og havt det tungt, ofte som om Mørket trykkede haabløst omkring mig.

Men nu, her jeg ligger syg paa Kvistkammeret, kom Susanne en Nat, da fuldmaanen skinnede, i sin hvide Brudedragt med Kransen om det rige Haar stille smilende hen til Sengen og vinkede til mig med Ringen paa Haanden.

Jeg veed, at hun bragte mig det glædelige Budskab, at jeg snart skal faa gaa bort og histoppe se hende, min Ungdoms Elskede, igjen.